

Електропривреда

Лист Електропривреде Црне Горе АД Никшић

ГОДИНА: XXXI

БРОЈ 318

НИКШИЋ

15. АВГУСТ 2009.

ISSN 1805136

Четири уза стопна рекорда у производњи

Срђан Ковачевић:

Докапитализација је апсолутно користан процес

Ранко Војиновић:

Година изузетно важних активности

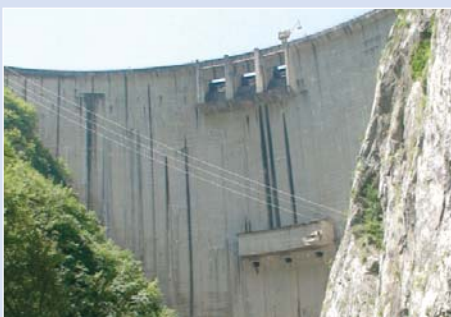
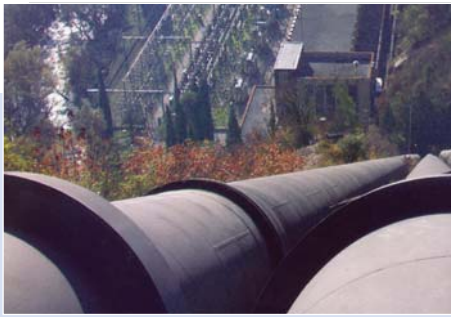

 epcg
Elektronika One-Gate AD 16002

epcg

УВОДНИК

СТРАТЕШКИ ПАРТНЕР

Крај јула и почетак августа обиљежила је завршина фаза поступка за докапитализацију и дјелимичну приватизацију Електропривреде Црне Горе. Избор италијанске А2А за стратешког партнера ЕПЦГ с разлогом је био централни догађај не само за Електропривреду него и за државу Црну Гору. Продајом 11,5 милиона или 9 одсто акција и још толиком докапитализацијом, најмоћнија државна фирма добија још моћнијег партнера који, са већ купљених 17 одсто акција од приватизационих фондова и обавезом откупа акција мањинских акционара, уколико то они желе, по истим условима као и државне акције, а које износе око 10 одсто капитала ЕПЦГ - свој удио у Електропривреди врло брзо може повећати на 45 одсто.

Тако увођење страног партнера уз право управљања цијелом Електропривредом - заиста представља крупан догађај, али и преломни тренутак за рад и пословање наше компаније. Од наведених трансакција за ЕПЦГ као фирму ипак је најважније тих 9 одсто докапитализације, односно 100 милиона еура свјежег новца којим ће се финансирати започети и планирани објекти, што је и био циљ идеје о докапитализацији.

Међутим, према оцјенама многих, већ сада се, наравно уколико се успјешно заврше преговори око потписивања уговора и на вријеме заврше трансакције, мада, по свему судећи, у то не треба сумњати, може рећи да је ЕПЦГ већ приватизована, односно да је стратешки партнер

већ "виђен" као већински власник Електропривреде. Уосталом и докапитализација је вид приватизације, а и додатна куповина преосталих 6 одсто акција до заокруживања већинског пакета након истека петогодишњег периода, што је такође обавеза према тендеру, неће представљати проблем ни далеко слабијој компанији од А2А, ма колика била њихова цијена.

Тако се, дакле, као и поводом раније одлуке о формирању 5 ДОО и одлуке о докапитализацији, још једном остварује наша оцјена изречена прије више од двије године, када смо, такође у уводнику, поводом резолуције Скупштине Црне Горе написали да одустаје од продаје ТЕ "Пљевља", ипак, треба схватити тек као одлагање или, пјеснички речено, тактичко "бјежање" у Сјутра, које је, осим тога што је млађи, показало се, заиста бољи и паметнији брат и који се измијенио и обликом и садржином, у свим видовима и правцима и постигао успјех, иако не и пуно привлачност. А и у нама и око нас се што-шта промијенило.

Ж. Ћетковић

**ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА
ЦРНЕ ГОРЕ**

Предсједник Одбора
директора
Срђан Ковачевић

Извршни директор
Ранко Војиновић

ЦЕНТАР ЗА ОДНОСЕ
СА ЈАВНОШЋУ
Руководилац и главни
и одговорни уредник
Жарко Ђетковић

Редакцијски одбор:
предсједник
Драгутин Мартиновић,

Новинар - координатор
Биљана Митровић

Новинар
Иван Зорић

Компјутерска обрада:
Видоје Зековић

Адреса редакције:
Улица Вука Караџића 2
Никшић

Телефони:
040/204-130, 214-252
Факс: 040/214-252

E - mail: listepcsg@cg.yu
Web site: www.epcsg.cg.yu
Штампа: ОБОД- Цетиње
Тираж: 2500
Издавач: Електропривреда
Црне Горе А.Д. Никшић

СКУПШТИНА АКЦИОНАРА ЕЛЕКТРОПРИВРЕДЕ ЦРНЕ ГОРЕ

Остварен електроенергетски биланс у сложеним условима рада

- Електропривреда прошле године имала губитак од 17,6 милиона еура, а у прва три мјесеца ове године профит већи за 14 милиона
- Потраживања ЕПЦГ премашила 120 милиона еура, али ниједан од тих захтјева није застарио
- За неплаћену струју поднијето 100 хиљада тужби
- У Одбор директора Електропривреде први пут ушао представник страног капитала, Мауро Миљо из италијанске компаније А2А која је власник 15,7 одсто акција ЕПЦГ

Радно предсједништво

На седмој редовној Скупштини акционара, одржаној 30. јуна у Никшићу, разматран је Извјештај о пословању ЕПЦГ у 2008. години и Финансијски исказ Друштва, те Политика накнада Електропривреде, а на дневном реду биле су и измјене и допуне Статута Предузећа, као и разрјешење и избор чланова Одбора директора ЕПЦГ.

Скупштини су, поред 27 акционара и пуномоћника, представника 86,56 одсто укупног капитала Друштва, присуствовали предсједник и чланови Одбора директора Електропривреде као предлагачи свих материјала, чланови менаџмента ЕПЦГ и представници италијанске компаније А2А која је недавно од црногорских фондова откупила 15,7 одсто акција црногорске електроенергетске компаније,

што су значајне промјене у структури акцијског капитала.

Обезбијеђена материјална и социјална сигурност радника

Прије преласка на радни дио **Ранко Војиновић**, извршни директор ЕПЦГ, је дао неколико уводних напомена, у вези са радом и утврђеним дневним редом ове сједнице.

Директор Војиновић је, између осталог, истакао да је Електропривреда 2008. годину завршила са губитком од 17,6 милиона еура, али и да је радила у веома сложеним условима, јер је била суочена са порастом трошкова, нарочито због повећаног увоза сл. енергије.

И поред тога, захваљујући пуном ангажова-

њу управљачких и менаџерских структура и свих запослених, остварен је електроенергетски биланс и обезбијеђено уредно снабдевање потрошача ел. енергијом.

Он је, на крају, констатовао да се неки од кључних циљева Пословне политике и Бизнис плана који нијесу остварени у прошлој години, а добили су приоритетно мје-

цијена струје која није могла обезбиједити позитивно пословање.

Он је, затим, додао да се нада да ће Електропривреда у овој години остварити профит од око 26 милиона еура.

-На основу тромјесечног извјештаја по којем је профит већи од плана за 14 милиона еура, добре хидролошке ситуације која је и даље врло повољна и уз постојећи ниво цијена, Електропривреда ће ову годину завршити са планираним профитом, оцијенио је Бушковић.

А на губитке је, према ријечима **Мирослава Вукчевића**, директора ФЦ Дистрибуција, утицала и чињеница да је прошле године регистровано 25 милиона киловатсати неовлашћене потрошње ел. енергије. Међутим, у току је акција на увођењу нелегалних потрошача у базу података Електропривреде и већ је регистровано 12,5 хиљада ових потрошача, а ефекте акције осјетићемо ове године кроз смањење губитака у том дијелу.

Прије изјашњавања о Извјештају о пословању **Анђелко Милошевић** је питао представнике Електропривреде од када датирају потраживања од дистрибутивних потрошача и да ли су нека од њих већ застарјела, као и то како је могуће да ЕПЦГ има губитак од 17,6 милиона еура а одустаје од привремене мјере према КАП-у, након чега је добио одговор од извршног директора да привремена мјера није гаранција да ће се потраживања наплатити, јер је КАП оспорио све фактуре Електропривреде и тужбе су ушле у парнични поступак, а да је, с друге стране, потписан Споразум са Комбинатом и Владом Црне Горе да Електропривреда од КАП-а добије пет милион еура на име дуга и од државе још 8 милиона, што, по њему, није нанијело штету Електропривреди.

- Што се тиче потраживања од дистрибутивних потрошача, она прелазе 120 милиона еура, али, ниједан од тих захтјева није застарио. Око 35 милиона односи се на потраживања која су старија од године у категорији домаћинстава и од три године у категорији остала потрошња, али ЕПЦГ, сходно Закону о енергетици, има неоспорно право да та потраживања наплати судским путем или искључењем са мреже тих потрошача, казао је Сретен Гојковић, директор ФЦ Снабдијевање.

Да би заштитила своје интересе, Компанија је, према ријечима **Миодрага Булатовића** из ФЦ Снабдијевање, поднијела преко 100 хиљада тужби надлежним судовима и само ове године онемогућила застару 18 милиона еура. На судовима се дневно води по 50 спорова око наплате потраживања ЕПЦГ.

- Ниједан грађанин није до сада остварио право на застару, јер се и те како води рачуна о интересима Електропривреде, казао је Булатовић.

Крсто Стевановић се запитало који је разлог повећања губитака на дистрибутивној мрежи и да ли то акција на њиховом смањењу губи на интензитету и изнио став да је негативно пословање посљедица заустављања концепта приватизације Термое-

Са сједнице Скупштине акционара ЕПЦГ

Он је подсетио да је у прошлој години у функцији имплементације закључака Владе ЦГ о правном раздвајању Електропривреде, ФЦ Пренос издвојен у посебно акционарско друштво, као и на инвестиционо финансијске ефекте покретања поступка докпитализације и расписивање тендера чији се резултати очекују средином јула.

- Текуће и инвестиционо одржавање постројења и опреме, као најбољи гарант функционисања ел. ен. система, вршено је у највећем могућем обиму, како на преносној и дистрибутивној мрежи, тако и у хидроелектранама и ТЕ Пљевља, у којој су завршени ремонтни радови котловског постројења, па је овај извор ел. енергије данас дефинитивно један од најпозданијих те врсте у региону, казао је Војиновић. Он је, затим, истакао да је Електропривреда, и поред свих објективних и субјективних слабости у свом раду и пословању, успјела да у потпуности обезбједи материјалну и социјалну сигурност запослених као важан услов њихове мотивисаности за квалитетан рад. Све одредбе Колективног уговора су уредно и на вријеме испуњене, а обрачун и исплата зарада и осталих личних примања вршени су, углавном, у предвиђеним роковима.

-У дијелу кадровске политике поента је стављена на рационализацију радне снаге у контексту укупних активности на успјешном реструктурирању електроенергетског система. Право на добровољну продају радног мјеста искористила су 123 радника, па је први пут број стално запослених у ЕПЦГ, са Преносом, сведен на испод три хиљаде, рекао је Војиновић додајући да је чврсто одређене управљачке структуре да се само у случају неодољиве потребе примају нови радници, те да се максимално поспијешу прераспоредивање постојеће радне снаге, према потребама процеса рада.

сто у планским документима за ову годину, већ увелико остварују, што најбоље потврђују прелиминарни резултати пословања за први квартал ове године са добити од 30 милиона еура. То је, казао је, добар разлог да се настави реструктурарни процес и докпитализација, како би се новом организацијом обезбједила неопходна финансијска средства за коначан улазак у сферу стабилног и позитивног пословања, односно за потпунију валоризацију црногорских ел. ен. ресурса, за побољшање материјалног положаја запослених, уредније и јефтиније сервисирање потрошача ел. енергије и, на крају, исплату дивиденди.

Губитак већи од планираног

Сумирајући резултате пословања **Борис Бушковић**, директор Центра за корпоративно планирање, је истакао да су хидроелектране у прошлој години, и поред добре погонске спремности, оствариле мању производњу за 4,8 одсто, изузев ТЕ Пљевља која је пребацила план за 2,2 процента. Основни разлог смањења производње је, како је рекао, неповољна хидрологија која је имала за посљедицу повећан увоз ел. енергије, тако да је Компанија имала расход од 13,7 милиона еура.

Један од разлога лошег финансијског резултата је и трошак по основу откупа радних мјеста у циљу ефикаснијег пословања, за што је издвојено 2,5 милиона еура, а позамашне су биле и обавезе Електропривреде према локалним самоуправама којима је на рачун такси за грађевинско земљиште исплаћено 4,7 милиона еура више од плана. Губицима су, казао је Бушковић, допринијеле и одлуке Регулаторне агенције о регулаторном приходу и установљена

лектране и Рудника угља која је, према његовом мишљењу, могла ријешити проблеме Електропривреде и омогућити реализацију важних пројеката у Пљевљима.

Извјештај о пословању за 2008. годину усвојен је већином гласова присутних акционара.

Предлог одлуке о финансијском исказу за прошлу годину са мишљењем ревизора образложила је **Војка Ђаласан**.

Поред финансијских извјештаја који обухватају биланс стања на дан 31. 12. 2008. године и одговарајући биланс успјеха, извршена је и ревизија извјештаја о промјенама на капиталу, те извјештаја о новчаним токовима за годину која се завршава на тај дан, а дат је и преглед значајних рачуноводствених политика, као и напомене уз финансијске извјештаје.

Као солидна основа за квалификовано мишљење ревизору су послужили довољни и одговарајући докази, од којих ћемо, овог пута, поменути: активни капитал Друштва (некретнине, постројења и опрема), исказан у билансу стања на дан 31. децембра 2008. г. износио је 935.698.603 еура; дугорочна потраживања у износу од 3,5 милиона углавном се односе на стамбене кредите запослених, дугорочни финансијски пласмани на крају прошле године износили су 11,2 милиона еура, а залихе 21,3 милиона. Једна од примједби ревизора односила се на старосну структуру залиха (доста их је старије од једне године), али је објашњено да је разлог за то реализација капиталних инвестиција и неопходност постојања залиха за случај хавариских ситуација.

У току су, казала је Ђаласан, активности на постепеном отклањању изнијетих примједби ревизора.

Усвојена политика зарада Електропривреде

Трећа тачка дневног реда, такође усвојена већином гласова, тицала се политике накнада Електропривреде којом се утврђују принципи одређивања накнада запосленим и другим лицима која раде у Електропривреди.

Према овој политици, зараде, накнаде и друга примања запослених утврђују се Колективним уговором који закључују извршни директор и Синдикална организација ЕПЦГ, изузев зарада органа и менаџмента који се утврђују посебним уговорима и одлукама надлежних органа, на основу принципа ове политике.

Тако мјесечна зарада председника Одбора директора који је на професионалном раду износи четири просјечне зараде, зараду мање примаће остали чланови тог тијела уколико су на професионалном раду, а волонтери једну просјечну зараду у ЕПЦГ.

Мјесечна зарада осталих чланова менаџмента износи од 1,50 до 2,40 просјечних зарада ЕПЦГ, остварених у мјесecu за који

се врши обрачун.

Како су у поступку примјене Статута Електропривреде, донијетог од стране Скупштине акционара 23. марта ове године, уочени одређени недостаци, утврђен је Предлог измјена и допуна Статута ради отклањања тих недостатака. А ради осавремењивања пословања, на предлог стратешког партнера А2А, у члан 51 Статута унијета је

Са Сједнице Скупштине акционара ЕПЦГ

одредба да се сједнице Одбора директора могу одржавати и електронским путем, што је једногласно усвојено.

Скупштина није усвојила Одлуку о именовању ревизора Друштва, фирме "Ревико" из Подгорице, која је на јавном тендеру била најповољнији понуђач, због чега је Влада Црне Горе, на предлог италијанског партнера А2А, сугерисала да се накнадно распише међународни тендер за избор новог ревизора.

Једногласно је усвојена Одлука о разрешењу досадашњих чланова Одбора директора којима је престао мандат и избору нових чланова овог органа.

Први пут је у Одбор директора Електропривреде ушао представник страног капитала, **Мауро Миљо** испред компаније А2А, умјесто досадашњег члана **Веселина Баровића**, док је **Зорана Ђукановића**, председника Одбора директора АД Пренос, замијенио **Борис Бушковић**.

Поред њих, нови Одбор директора сачињавају досадашњи чланови: **Срђан Ковачевић**, **Миодраг Чановић**, **Драгутин Мартиновић** и **мр Милорад Катнић**.

На својој првој сједници, одржаној одмах послје Скупштине акционара, Одбор је за председника изабрао **Срђана Ковачевића**, који је и до сада вршио ту дужност.

Сви заједно до успјешног пословања

Пожеливши добродошлицу стратешког партнеру (али уз резерву, како је додао

да ли ће он то и остати), **Василије Миличковић**, председник Удружења мањинских акционара ЕПЦГ, је истакао да се нада да ће Електропривреда уз помоћ ове пословне групе из Италије, земље са дугом традицијом тржишне привреде, коначно раскинути са договорном економијом и моћи да послује на здравим тржишним основама, што ће јој обезбиједити профит а акционарима дивиденду. Наравно, то ће бити у интересу свих акционара Електропривреде.

Са Сједнице Скупштине акционара ЕПЦГ

Представљајући Удружење мањинских акционара ЕПЦГ италијанском партнеру, он је казао да су мањински акционари куповали акције ове ел. ен. компаније, свјесни чињенице да се ради о најјачем и најсигурнијем привредном субјекту у Црној Гори чија се производња базира на обновљивим изворима.

Када смо куповали акције, знали смо да нећемо погријешити, јер се ради о најквалитетнијем црногорском производу, казао је Миличковић.

Мауро Миљо је, на крају, истакао да је његова компанија спремна да сарађује са свим акционарима Електропривреде, јер је веома озбиљно ушла у овај посао, и да жели да сви буду задовољни.

- На основу дискусија које су се чуле на Скупштини свјесни смо да има одређених проблема и да је иза Електропривреде једна тешка година, али позитиван сигнал за будући успјешан рад Компаније даје добар пословни резултат из првог квартала ове године, казао је Миљо. Он је изразио наду да ће његова компанија имати значајну улогу у раду ове Скупштине и у оквиру електроенергетске дјелатности, као и да ће код нас пренијети позитивна сопствена искуства, да би кроз заједнички рад остварили успјех.

- Свјесни смо да пред нама није лак задатак, али вјерујемо и у вас и у наше искуство и инвестиције и гледамо само у будућност, рекао је, на крају, Мауро Миљо.

Б.М.

НОВИ САЗИВ ОДБОРА ДИРЕКТОРА ЕПЦГ (изводи из биографија)

СРЂАН КОВАЧЕВИЋ, дипломирани инжењер електротехнике, рођен 1971. године у Београду.

Основну и средњу школу завршио је у Сарајеву, гдје је и започео студије на Електротехничком факултету, а наставио и окончао у Подгорици 1995. године.

Након дипломирања био је ангажован као стручни сарадник на Електротехничком факултету у Подгорици, одакле је прешао у ЕПЦГ у Диспетчерски центар. Након завршеног приправничког стажа радио је у Сектору за пренос и управљање на припреми електроенергетских објеката за даљинско управљање, а 2001. године се вратио у Национални диспетчерски центар на мјесто главног инжењера за купопродају електричне енергије.

За директора Сектора за пренос и управљање именован је 2003. године, а за директора Функционалне цјелине Пренос почетком јануара 2005. године. Једно вријеме је био савјетник потпредседника Владе Црне Горе за питања енергетике. Такође је радио на изради тарифног система са ино савјетницима, на Студији о пресеку стања у ЕПЦГ и реализацији донација норвешке Владе (ТС на Цетињу и осавремењавање НДЦ).

Од јула 2005. до јула 2008. године обављао је функцију извршног директора ЕПЦГ, а у мандатном периоду 2008 - 2009. био је предсједник Одбора директора ЕПЦГ.

Члан је УСТЕ групе за статистику и SETSO групе за успостављање тржишта електричне енергије у Југоисточној Европи.

ДРАГУТИН МАРТИНОВИЋ, дипломирани инжењер електротехнике, рођен је 5. септембра 1954. године у Никшићу.

Електротехнички факултет, смјер енергетика, завршио је 1978. године у Подгорици.

По завршетку студија запослио се у Жељезари Никшић у ООУР Одржавање и до 1988. године радио као шеф електро одржавања енергетских погона. Од 1988. до 1996. године радио је као главни инжењер одржавања електро, машинске и мјерно-регулационе опреме енергетских погона. Од 1999. до 2004. године радио је као директор Електродистрибуције Никшић. Од 2004. до 2005. године радио је као технички директор Електропривреде Црне Горе, а од 2005. до 2007. године као директор ФЦ Дистрибуција Црне Горе. Од 2007. године радио као менаџер за техничка питања у Тиму за координацију пројеката и техничка питања.

Био је члан Одбора директора Електропривреде Црне Горе АД Никшић у претходном мандатном периоду 2008-2009.

Служи се енглеским језиком.
Ожењен је и има троје дјеце.

БОРИС БУШКОВИЋ, дипломирани економиста, рођен је 1969. године у Загребу.

Основну и средњу школу је завршио у Подгорици. Након завршеног факултета уписао је двогодишње постдипломске студије »Предузетничка економија« на Економском факултету у Подгорици, гдје је стекао звање »специјалиста економских наука«.

Од 1994. до 2003. године радио је на пословима наплате потраживања од купаца у оквиру Сектора за дистрибуцију, а затим је три године обављао послове помоћника директора Сектора за корпоративно планирање.

Од 2006. године обавља функцију директора Сектора за корпоративно планирање.

Учествовао је на великом броју стручних курсева и семинара. Радио је на реализацији више значајних пројеката у области енергетике.

Посједује активно знање енглеског и пасивно знање италијанског језика.

МИОДРАГ ЧАНОВИЋ, дипломирани инжењер електротехнике, рођен је 14. марта 1954. године у Никшићу, гдје је завршио основну и средњу школу. Електротехнички факултет је завршио 1977. године у Подгорици.

У периоду од 1977. до 1997. године радио је у Жељезари Никшић као технолог одржавања електро опреме у погонима: Хладна ваљаоница, Вучионица и Профилне ваљаонице. У периоду од 1989. до 1992. године радио је и као шеф Одјела за одржавање електро опреме погона Жељезаре Никшић.

Од 1997. до 2002. године обављао је функцију потпредседника Скупштине општине Никшић.

Од 2002. до 2004. године радио је као савјетник у Републичком секретаријату за развој. У периоду од 2004. до 2006. године био је помоћник министра економије за Сектор енергетике, а од 2006. године био је помоћник министра за економски развој у Сектору за енергетику. Радио је на реализацији више значајних пројеката у области енергетике.

Био је члан Одбора директора Електропривреде Црне Горе АД Никшић у претходном мандатном периоду 2008 - 2009.

Говори енглески, а служи се италијанским, руским и њемачким језиком.

Мр МИЛОРАД КАТНИЋ - дипломирани економиста, рођен је 12. децембра 1977. године у Подгорици, гдје је завршио основну и средњу школу.

Економски факултет завршио је 2000. године, а магистрирао на тему »Анализа и преглед јавног дуга« у јулу 2005. године у Подгорици. Децембра 2005. године пријавио је докторски рад »Државна потрошња и економски раст«, на Економском факултету у Подгорици.

Учествовао је на великом броју стручних курсева, семинара, љетњих школа и конференција у земљи и иностранству.

У периоду од јула 2000. до 2002. године радио је као гостујући предавач на више курсева и семинара, као и на Економском факултету на теме јавних финансија.

Од октобра 2000. до марта 2004. године био је ангажован на Институту за стратешке студије и прогнозе, најприје као истраживач, а затим као аналитичар.

Од марта 2004. године ради у Министарству финансија, као помоћник министра за Сектор привреде, финансија и међународне сарадње.

Од 2007. године ради као предавач на Факултету за међународну економију, финансије и бизнис.

Учествовао је у реализацији више од 50 домаћих и међународних пројеката везаних за јавне и међународне финансије.

Био је члан Одбора директора Електропривреде Црне Горе у претходном мандатном периоду 2008 - 2009.

Говори енглески језик.

НИКОЛА МАРТИНОВИЋ, адвокат, рођен је 22. новембра 1969. године на Цетињу.

Правни факултет завршио је у Подгорици, а затим положио државни и правосудни испит.

Завршио је специјализацију за европско право на Универзитету у Оксфорду.

Ради у самосталној адвокатској канцеларији у Подгорици. Сарадник је на Факултету политичких наука у Подгорици и на Универзитету Тусција, Витербо у Италији.

Члан је Националног удружења кривичних адвоката САД, Интернационалног удружења адвоката за медијско право у Оксфорду, а такође и сертификовани медијатор у Црној Гори и арбитар арбитраже при Привредној комори Црне Горе.

Био је члан Одбора директора Електропривреде Црне Горе АД Никшић у претходном периоду 2008-2009.

Говори италијански и енглески језик.

Мr MAURO MIGLIO, dipl.ecc је рођен у Милану 19. октобра 1961. године.

У претходној деценији је радио у великим енергетским групама, односно у Едисону и А2А (спајања и куповина), на менаџерским позицијама у области Пословног развоја и М&А. Његово претходно професионално искуство обухвата менаџерске позиције у другим већим индустријским групама, као што су Фијат и Монтедисон.

Тренутно је задужен за М&А за А2А групу. Такође је ангажован на нивоу Одбора у одређеном броју компанија из групе које су посвећене међународним активностима А2А.

Његово образовање обухвата диплому из Економије на Универзитету Восони (Милано) и магистарску диплому INSEAD-а (Фонтенблоу - Француска).

СРЂАН КОВАЧЕВИЋ, ПРЕДСЈЕДНИК ОДБОРА ДИРЕКТОРА ЕЛЕКТРОПРИВРЕДЕ ЦРНЕ ГОРЕ:

Процес користан и за ЕПЦГ и за државу Црну Гору

■ Главна обиљежја периода: реструктурирање, докапитализација и дјелимична приватизација, четири узастопна рекорда у приватизацији ел. енергије и велики број пројеката који су у завршној фази

Н ије могао бити погоднији тренутак за разговор са предсједником Одбора директора Електропривреде Црне Горе у Листу Електропривреда, у сусрет Дану Друштва, од овог када се, за Црну Гору једна изузетно важна, а за Компанију преломна, па чак, могло би

жнијем тренутку за ЕПЦГ, но да не будем претенциозан, нећу рећи у читавом постојању Електропривреде, али сигурно у посљедњих двадесетак година. То се прије свега односи на процес докапитализације и дјелимичне приватизације. Заиста тако мислим, каже **Срђан**

кивања, односно има потребу за новцем. Зато је донесена одлука да се иде пола - пола, од 18,3 одсто вриједности капитала ЕПЦГ – пола у докапитализацију, а пола као приватизација“, па закључује: „Испоставило се, међутим, према понудама које смо добили да ни ово рјешење није тако лоше“.

- Бојали смо се да таква одлука може утицати на квалитет понуда, јер сигурно да чиста докапитализација или ова друга варијанта која је на крају спроведена нијесу исте и да би сваки инвеститор желио да је у питању само докапитализација, каже он и додаје да понуде које смо добили показују да ни то није било лоше рјешење, јер ће цијене бити јако високе, чак претпостављам, да ће бити значајно изнад номиналне вриједности.

Процес апсолутно позитиван

Б или смо свјесни да у ситуацији у којој се налази ЕПЦГ, има доста неријешених питања, прије свега мислимо на КАП, а није било јасно ни шта ће се дешавати са цијенама ел. енергије у сљедећих 5 година. Није била јасна ни позиција ЕПЦГ када је пројекат ХЕ на Морачи у питању. Сва та отворена питања су свакако отежавала реализацију пројекта докапитализације и дјелимичне приватизације. Наравно, било је отворено и питање Преноса: да ли ће се одвајати или не, каже Ковачевић и закључује: - Ја мислим да су та питања стварно ријешена: нека су ријешена у потпуности, а на она која нијесу ријешена до краја имамо одговоре који су задовољавајући за потенцијалне инвеститоре. Као резултат свега тога добили смо озбиљне понуде, па сада можемо говорити о једном пројекту који 24. јула, отварањем финансијског дијела, доживљава своје финале. Отварањем техничких дјелова понуда, међутим, било је сасвим извјесно да су за ЕПЦГ заинтересоване двије моћне компаније: грчка државна компанија PPS, гигант чија је вриједност имовине око 15 милијарди еура и италијанска фирма А2А која је, у поређењу са нашом електропривредом такође гигант, јер је њена вриједност

Срђан Ковачевић

се рећи, и пресудна активност – докапитализација и дјелимична приватизација – приводи крају, поготово када се зна да су у неколико претходних година биле у оптицају различите варијанте тог кључног чина, не само за Електропривреду, него и за цијелу економију Црне Горе.

- Стварно је ријеч о кључном, најва-

Ковачевић остајући досљедан својим ранијим ставовима о идеји „чисте“ докапитализације.

„Идеја докапитализације је сигурно јако добра“, каже Ковачевић, али он и реално гледа на ствари: „Испоставило се током процеса да Влада као власник Електропривреде, има нека друга оче-

ИСПЛАТИВЕ ИНВЕСТИЦИЈЕ

Говорећи о инвестиционом улагању у протеклих неколико година Срђан Ковачевић је са задовољством рекао следеће:

- Познато је да смо још поодавно кренули са низом инвестиционих пројеката. Они ове године доживљавају своје финале, а резултате тих пројеката већ смо имали прилику да осјетимо. Ја стално потенцирам да смо за 4 мјесеца имали 4 рекорда у производњи: у децембру је ХЕ Перућица остварила рекордну производњу, која је тим значајнија ако се зна да је Електрана стара око 40 година (зависно како који агрегат) у јануару је у све три електране заједно остварена рекордна производња икада остварена у Црној Гори, а резултат је тим већи што је наша најмлађа електрана, ТЕ Пљевља, пуштена у погон давне 1982. године, што посебно треба истаћи. Онда смо у фебруару са само 28 дана имали рекордну мјесечну производњу Пиве, а затим у марту, и рекордну мјесечну производњу Термоелектране. Дакле, за 4 мјесеца – 4 рекорда. То није случајно.

Наравно, не би се то могло остварити да није било кише и веома добре испоруке угља од стране Рудника угља, али морамо да се осврнемо и на ову другу страну, а то је да је погонска спремност била јако добра и да су пројекти који су раније започети успешно реализовани, нагласио је Ковачевић додајући да се у Термоелектрани и ове године раде веома озбиљне реконструкције које ће као резултат имати већу производњу Термоелектране за око 40% већа него што је била у претходном периоду. То заправо значи да је план да Термоелектрана идуће године произведе милијарду и 400 милиона киловат сати.

Што се тиче Перућице, предсједник је подсетио да се ту завршавају активности на компензационом базену, каналима и започињу активности на санацији инјекционих завјеса у језерима, како би се смањило губљење воде, док и у ХЕ Пива почињу реконструкције агрегата.

- Као резултат свих ових активности очекујемо да ћемо имати око 400 милиона киловат сати произведене ел. енергије више него што је то било претходних година, а то је, само по себи, јако велики успјех, рекао је Ковачевић и истакао:

- Ја се поново враћам на оно да смо на добром путу, о чему говоре и подаци из извјештаја из прва три мјесеца за које смо имали производњу од 37%

више него што смо планирали, што је просто невјероватно, јер иако је потрошња ел. енергије била за неких 3% већа од планиране, захваљујући овако доброј производњи практично није било увоза ел. енергије.

Конечно, и финансијски резултат за прва три мјесеца је феноменалан. Ради се о профиту од око 30 милиона еура. Очекујемо да ће за прва четири мјесе-

ца профит бити око 40 милиона еура. Све је то и поред, мора се рећи, одређене среће, резултат и добро одрађених пројеката.

- Ипак, финансијска ситуација Електропривреде, и поред тога што се може рећи да је она стабилна, има доста проблема. Највећи проблем представљају два највећа потрошача: Комбинат алуминијума и Жељезара. Њихов укупни дуг је око 32 милиона еура и мислим да никада у историји наших односа није био толико велики. Добро је, међутим, да смо, кад је КАП у питању, са Владом направили одређени договор, на основу кога очекујемо веома скору уплату, која ће значајно смањити дуг овог потрошача. Има одређених помака и у односима са Жељезаром будући да смо са њом у свакодневном контакту, док су о плаћањима осталих потрошача информације које стижу до Одбора директора доста добре. Наплата се држи на нивоу прошлогодишње, чак је можда и мало боља, тако да и поред тога, што се налазимо у веома великој глобалној кризи, која је, дефинитивно, добро потресла и Црну Гору, наплата Електропривреде, уколико изузмемо КАП и Жељезару, иде сасвим добро.

око 13 милијарди еура, те да обје имају обрт између 5 и 6 милијарди еура, који је двадесетак пута већи него што има Електропривреда Црне Горе. Зато нам је заиста част да су тако велике и реномиране компаније заинтересоване за Електропривреду у овом тренутку.

А гарант да ће процес бити успјешан била је одлука италијанске компаније А2А да и прије него што је и завршен процес купу акције од фондова, по Ковачевићу, по сасвим солидној цијени – 7,1 еуро по акцији. колико је управо њихова цијена износила на берзи тог 22. јула, када смо и водили овај разговор. Уз то, он је био прилично сигуран да ћемо у овом поступку по акцији добити већу цијену него што је номинална и то изнад 8 еура.

Свјез новац за бројне инвестиције

На питање шта то заправо значи за Електропривреду предсједник Одбора директора каже:

„То значи да ћемо добити око 100 милиона еура свјежег новца за реализацију инвестиција које смо планирали. Имајући то на уму ми смо свјесно ушли у финансирање великог броја инвестиција, односно великог броја пројеката иако смо знали да немамо довољно средстава да их доведемо до краја, али у увјерењу да ће се овај процес успјешно завршавати, да долази новац, нијесмо ниједну од инвестиција заустављали. Испоставило се то била јако добра одлука, јер и држава треба да добије исто толико колико и Електропривреда, а наравно, и сви остали акционари који се одлуче на продају својих акција, по тој цијени, моћи ће то да ураде.

- Све у свему, један јако користан процес за државу Црну Гору. Очекује се, наиме, да ће између 250 и 300 милиона еура да уђе у Црну Гору. А ако се има у виду да је кроз фондове већ ушло око 130 милиона еура, мислим да је пројекат толико упечатљив да га не треба посебно коментарисати, каже Ковачевић.

Нови људи – нова знања

По њему, можда је најзначајнији дио ове приче то што ће у Компанију да дођу свјез новац и нови људи и то у њен сам врх.

- Оно што нам свакако треба јесу нова знања. Познато је, наиме, да је уз процес докапитализације и новац који

улази у Електропривреду, замишљено да стратешки партнер постави и нови менаџмент. Знајући, рецимо, да је једна фирма као што је А2А имала прошле године профит од неколико стотина милиона еура, морамо бити увјерени да ће њихово знање сигурно утицати на то да

пришао веома пажљиво и да је предложио квалитетан социјални програм, каже он и додаје:

- Ако ме питате шта ће се десити са платама радника мислим да оне, не само да неће ићи доље, што је најважније у овом тренутку, него се чак може очеки-

тај проблем вишка броја запослених на одређеним позицијама које јој нијесу толико битне, а с друге стране постоји мањак радника на другим позицијама и сигурно је да ће се ту, кад су радници у питању, партнер фокусирати. Ја очекујем да се одмах након његовог уласка направи квалитетна анализа људских ресурса која ће вјероватно подразумевати и интервјуе са људима и попуњавање одређених упитника како би нови менаџмент стекао што бољи утисак са каквим људским ресурсима располаже. Након тога ће ући, вјероватно, у прављење одређених програма, каже Ковачевић и додаје: - Оно што ме јако радује јесте да је стратешки партнер најавио да ће да ради на усавршавању радника, које подразумијева и одласке у његову земљу, али и не само то, него и доласке својих радника ради размјене искуства и ради успостављања што јаче сарадње између двије компаније. Мислим да све то представља гаранцију да ће процес бити јако успјешан и да ће помоћи Електропривреди да на привредној листи државних фирми стварно заузме мјесто које јој припада, а то је да буде најбоља фирма у Црној Гори. По његовом мишљењу она је и сада веома близу да то буде, а након докапитализације и уласком стратешког партнера то ће бити сасвим извјесно, сматра Ковачевић.

У „ИГРИ“ 30 ПРОЈЕКТА

Говорећи о пројектима Ковачевић је, не без оправданог поноса, истакао да се у овом тренутку у Електропривреди, укључујући и Пренос, „вјеровали или не“, како је рекао, одвија око 30 пројеката. У Термоелектрани су три велика пројекта чија је вриједност око 30 милиона еура, што је у поређењу са захватима из 2001. године, или, чак и раније, неупоредиво. Ријеч је о најозбиљнијим захватима у систему од пуштања тих објеката у погон. Као у ТЕ, таква је прича са Перуђицом, гдје се реализује читав низ пројеката: од канала, инјекционих завјеса, компензационог базена, осмог агрегата, затим са ХЕ Пива - спуштање нивоа доње воде, реконструкције и ревитализације агрегата, а све су то веома скупи, али врло корисни пројекти. С друге стране, и у дистрибутивној мрежи обавља се читав низ пројеката, а међу њима је и онај који је заједно са Преносом веома успјешно реализован. То је трафостаница „Вирпар“ која је у функцији регионалног водовода, али која ће послужити за квалитетније дистрибутивно напајање Зете, а ту је

и реализација тзв. француског кредита и читав низ пројеката на Приморју.

С друге стране, у Преносу, поред кабла који је стратешки пројекат, ту су оптички кабал, трафостаница Риобаревине, ТС Мојковац, ТС Андријевица, ТС Котор. Дакле, такав обим активности који је тешко набројати.

Електропривреда буде још боља компанија. То би се исто могло рећи и за ППС. На основу свега тога, мислим да је овај процес апсолутно позитиван и то у сваком погледу, оцјењује Ковачевић.

Без технолошког вишка у наредне 3 године

Коментаришући овај поступак, у наставку разговора, он оправдано резонује да, ипак, вјероватно, код радника постоји бриге, што је разумљиво јер свака промјена носи са собом одређену стрепњу и питање шта ће да се деси. Ковачевић, међутим, сматра да је и ту добро постављена прича.

- Јако је значајно да технолошког вишка неће бити у слjedeће три године. Добро је то што се социјални програм посебно бодује, носи не малих 10 поена. Ако се то упореди са бодовима који су предвиђени за цијену коју ће да да потенцијални инвеститор, види се да тај социјални програм у бодовима носи неких педесетак милиона еура, тако да сам сигуран је будући партнер томе

вати да плата, у складу са резултатима који ће бити бољи, само иде горе. Уз то, очекује се да у наредне три године дође до нових преговора са Синдикатом, вјероватно и потписивање новог Колективног уговора, јер треба очистити одређене нејасноће, које постоје у Колективном уговору. Наравно то је један партнерски чин између менаџмента и Синдиката и мора бити урађен у корист обје стране, па ће се тек након тога ући у утврђивање технолошког вишка. Ковачевић претпоставља да ће партнер, и поред тога што није предвиђено да прве три године буде проглашавање технолошког вишка, покушати да стимулативним одласком људи из Електропривреде мало релаксира своју позицију након три године. Али морам вам рећи да ЕПЦГ у овом тренутку има испод 2.700 стално запослених радника, отприлике 2.650. Мислим да се тај број, захваљујући чињеници што улазимо у године гдје доста људи иде у пензију, врло лако може свести на 2.500, што је већ, по мени, подношљив број запослених. Иначе, Електропривреда има

Уговор ће бити обострано користан

У наставку разговора он је појаснио и друге елементе будућег уговора са стратешким партнером:

- Замишљено је да, након пет година, уколико испуни 80% индикатора, међу којима су повећање производње, смањење губитака, повећање наплате реализација, инвестиција итд, стратешки партнер дође у позицију да од Владе тражи други дио пакета који му омогућава већинско власништво у Електропривреди. Иначе, по Ковачевићу, ријеч је о веома захтјевном, али и остварљивом инвестиционом плану.

- Веома је важно да су план направиле људи који се баве овим послом и који сматрају да га је сигурно, с обзиром да са финансијским средствима дефинитивно неће бити проблема, уз једно добро ангажовање могуће остварити, каже он подсјетивши да Влада нема обавезу да прода тај други дио уколико оцијени да то није у њеном интересу, али ће у тој варијанти бити у обавези да откупи акције партнера.

- Мени се чини да је то сасвим разумно и сасвим коректно, а с друге стране и партнеру даје гаранцију да након пет година неће бити доведен у позицију мањинског акционара који, будући да странац не може да убира плодове успешног рада уколико након пет година постигне планиране параметре, чиме би ова компанија по квалитету сигурно била једна од водећих енергетских компанија у региону, каже Ковачевић сугеришући да без добре сарадње са радницима ЕПЦГ и једне отворености која се очекује од партнера сигурно неће бити могуће остварити ове параметре. Он је нагласак ставио управо на раднике, јер како је рекао, осјећа да ту има одређене збѣе шта ће се десити, па још једном нагласио: „**Радници који имају квалитет, који доприносе овој компанији сигурно немају разлога за страх. Такви радници су потребни свакој компанији а посебно Електропривреди када се налази у овом процесу, а партнер ће знати то да цијени.**

Важна позиција ЕПЦГ у градњи ХЕ на Морачи

П одсјећајући председника да је управо на његов предлог одложено расписивање тендера за изградњу Мораче док не добијемо стратешког партнера и да се сада отвара то питање, питали смо га како сада гледа на то значајно питање развоја електро-енергетике.

Ми нијесмо сједјели скрштених руку. Размишљали смо, и у Сектору за развој направили један врло добар материјал. Везано за ХЕ на Морачи дефинисали смо позицију Електропривреде у томе. Јасно је да Електропривреда сама не може да реализује тај пројекат, па ни са докапитализацијом, јер се ради о јако озбиљном пројекту који, поред новца, захтијева и огромно знање и, једноставно, већу компанију него што је Електропривреда. Зато смо добро скенирали позицију Електропривреде, видјели шта она може урадити у сљедећих пет година, и у складу са тим дефинисали гдје јој је мјесто у будућем пакету, односно конзорцијуму који по нама треба да

ради ХЕ на Морачи. Електропривреда мора ту да има значајну позицију. Сама чињеница да је сва документација у њеном власништву обезбјеђује и њену позицију на крају изградње тих електрана. Потпуно је природно да ЕПЦГ управља тим ресурсима, да они буду дио јединственог система, јер је оптимизација тих електрана у том случају много боља него да раде самостално. Те предности Електропривреде смо препознали

и, мислим, направили једну добру платформу за разговоре са будућим партнером. Наша идеја је да након завршетка докапитализације и именовања новог менаџмента у ЕПЦГ, заједно са том компанијом, мајком компанијом, за овај пројекат направимо конзорцијум који ће да ради ХЕ на Морачи. Још једном, истичем да је градња ХЕ на Морачи немогућа без ЕПЦГ и ЕПЦГ ту предност треба да искористи и ради Црне Горе и ради себе саме.

Ускоро уговор о градњи ХЕ Комарница

П одсјетили смо га и да је скоро изјавио да је А2А заинтересована

и за Комарницу, као и да су прије појаве ове компаније постојеле интензивне активности са владом Аустрије око тог пројекта.

- Далеко се отишло и око пројекта ХЕ Комарница. Интересантно је да је аустријска Влада, а сада већ и њено министарство и одређене фирме, као Фројд-Сименс, јако заинтересовани за пројекат ХЕ на Комарници. Очекујемо да ускоро, до краја јула, са аустријске стране дође предлог споразума, а тиме и дефинисање позиције Електропривреде у том пројекту. Свакако ЕПЦГ не може бити изван ни тог пројекта, што је аустријски партнер одмах препознао, казао је Ковачевић.

Подсјетивши на основне параметре ХЕ Комарница (производња нешто преко 200 милиона киловат сати, вриједност пројекта око 170-180 милиона еура), Ковачевић је казао да је и то један веома квалитетан пројекат, поготово што он хидроелектрану Пива ставља у бољу позицију, јер су ефекти ХЕ Пива са ХЕ Комарница много већи. - Ја очекујем ће се након усаглашавања споразума веома брзо приступи потписивању уговора. Треба, међутим, нагласити да све ово није везано за процес докапитализације. Могуће је, да када се заврши процес докапитализације, да се дође

до одређених, али не великих, измјена, у смислу да ће стратешки партнер можда видјети тај пројекат мало другачије, можда ће га позиционирати боље и квалитетније за Електропривреду.

Реална прича о преносном каблу Црна Гора - Италија

К ад је ријеч о планираним пројектима, председник Одбора директора Срђан Ковачевић се осврнуо и на преносни кабал од Црне Горе према Италији иако то није пројекат који је, како је рекао, до краја везан за Електропривреду.

- Овај пројекат је започет док смо са Преносом били једна компанија и

морам рећи да људи из Електропривреде још активно учествују у његовој реализацији. А ријеч је о једном јако добром пројекту који, практично, треба да све пројекте производње ел. енергије којих има пуно у Црној Гори још више „дигне“, односно да их направи још атрактивнијим, а требало би да се реализује закључно са 2013. годином, каже Ковачевић додајући да је његова вриједност близу 700 милиона еура. По њему, суштина тог пројекта је да се тзв. „зелена“ или „чиста“ енергија која постоји у Црној Гори, а сви су показатељи да ће је у будућности бити много више, квалитетно пласира на италијанском енергетском тржишту гдје је цијена много већа.

- Интересантан је податак да Италија 85% енергије производи из тзв. „прљавих“ извора. То је велики систем који је око 100 пута већи од црногорског у свим параметрима и за Црну Гору је јако добро да се веже за један тако јак и велики, а при том и богати систем. А како је сам пројекат јако добар, мислим да је и он значајно утицао на то да се италијански партнер А2А нађе у пројекту докапитализације ЕПЦГ, јер је спознао да преко те везе може да буде још јаче везан за Црну Гору, односно за цијелу Италију. То, дакле, значи да је пројекат кабла одиграо јако позитивну улогу, но везано с њим, има ту још неких отворених питања, наравно везано за Пренос, али ја очекујем да ће главни споразум, који је практично обавезујући, бити потписан можда крајем јула у Риму, казао је Ковачевић.

Односи са Регулаторном агенцијом за енергетику би морали бити бољи

Говорећи о односима ЕПЦГ са Регулаторном агенцијом Ковачевић је први пут у овом разговору употребио ријеч „нажалост“: Она сугерише проблем:

- Тачно је да односи између РА и ЕПЦГ, нажалост, нијесу онакви какви би требало да буду. Мислим да би људе из ЕПЦГ требало више уважавати око неких ствари, али регулатор има ту позицију коју му је дефинисао Закон и то је једноставно тако, каже он.

- Показало се да су двије одлуке Регулаторне агенције „пале“ и направиле велики проблем у функционисању Електропривреде. Није лако поново

издати 300.000 рачуна, поготово ако то треба урадити за свих шест мјесеци уназад. То је 2 милиона рачуна. Мислим да се доста тих проблема могло ријешити раније само да је била мало боља комуникација. Али шта је, ту је.

- С друге стране, као што се зна, ЕПЦГ не утврђује цијене, али грађани веома често препознају само Електропривреду као коначну адресу гдје треба да се жале и која је увијек крива.

- Ми ћемо испоштовати одлуку Регулаторне агенције. Жао нам је што је дошло до смањења цијене струје, али и поред тога можемо рећи да је у овом тренутку за ЕПЦГ цијена солидна. Ја знам да је за грађане она висока, али треба узети у обзир једно поређење; или поставити питање: „Да ли је и са овако „високом“ цијеном ел. енергије нашим грађанима јефтиније да се грију на струју или на неко друго гориво? Ако направимо ту анализу видјећемо да је и даље гријање на струју јефтиније од гријања на дрва, поготово у Подгорици и градовима гдје није оштра зима. Јесте цијена висока зато што плате у Црној Гори нијесу достигле европски ниво, али морамо почети да прихватимо да је струја роба као и свака друга. Она ће од 2015. године за домаћинства и буквално бити као и свака друга роба. Куповаће се на тржишту. Тога морамо да будемо свјесни и да се што прије навикнемо на то, каже Ковачевић.

Корисна одлука руководства

Поменули смо и одлуку Одбора директора који је добро процијенио (и ризиковао) и крајем прошле године одустао од увоза ел. енергије за I квартал 2009.

- Испоставило се да је та одлука била „добра“ за читавих 40 милиона еура, што свакако није мало. Из овога угла то је била логична одлука и лако је било донијети. Треба се само сјетити да је одлука донесена у јеку „гасне кризе“ када је цијена ел. енергије била много већа и ишла и преко 100 еура по мегават сату, али су информације које смо ми имали и анализе које су прављене показивале да та цијена мора да иде доље и зато смо одлучили да не купимо ел. енергију. С друге стране имали смо среће: било је кише, Рудник угља је веома квалитетно радио и испоручивао угаљ, а наши производни капацитети су доведени до нивоа

да могу да квалитетно производе ел. енергију, што се и потврдило за ова четири мјесеца. Тако за првих 6 мјесеци готово није ни било увоза. С друге стране у трговини ел. енергије пока-

УСПЈЕШНО ЗАВРШЕН ПРОЦЕС РЕСТРУКТУРИРАЊА

За процес реструктурирања ЕПЦГ, односно одвајање Преноса, Срђан Ковачевић каже да је био један веома озбиљан посао који је завршен крајем марта.

- Ријеч је о једном јако великом процесу. Пренос је сада независно акционарско друштво, и самим тим ЕПЦГ и Црна Гора као држава су везано за енергетику испунили захтјеве о увођењу стандарда који се од нас траже у процесу приближавања Црне Горе Европској Унији.. Сам процес је веома успјешно рађен, а за то је веома заслужан секретар ЕПЦГ г-дин **Миливоје Вујачић**. Он је, заједно са мном, био координатор те активности, тако да смо то са једним тимом, успјешно одрадили и у овом тренутку имамо Пренос који потпуно самостално функционише.

зана је велика флексибилност. Интересантан је податак да смо, кад смо морали да увозимо, увозили по 33 € а да смо је продавали за 53 € по мегават сату, тако да смо, финансијски гледано, што се увоза тиче, на нули, што је за првих шест мјесеци у Црној Гори, практично, невјероватно. У поређењу са прошлом годином то је позитиван износ од 40 милиона еура.

Кадровска освјежења су неминовност

На крају разговора питали смо предсједника Одбора директора да ли ће након докапитализације доћи до промјена и у овом органу, а не само у менаџменту.

- Сасвим је природно да дође до одређених освјежења, неких ротација. Сигурно је да ће са новим партнером доћи до неких веома битних смјена. Менаџмент ће претрпити јако озбиљне промјене, до којег нивоа видјећемо, и сигурно је да ће се убудуће директори, односно шефови, људи који су на позицијама одлучивања много чешће мијењати, односно, уколико се не испуњавају планови они ће сигурно бити смијењени.

Ж. Ђетковић

ИЗВРШНИ ДИРЕКТОР ЕПЦГ РАНКО ВОЈИНОВИЋ – У СУСРЕТ ДАНУ ДРУШТВА

Година изузетно важних процеса и крупних инвестиционих пројеката

Електропривреда Црне Горе располаже потенцијалима који је сасвим реално кандидују за једну од водећих позиција на регионалном тржишту енергије и то у релативно скорој будућности. Управо то је и основни разлог што смо, у години која претходи изузетно вриједном и значајном јубилеју - стогодишњици постојања црногорске националне електроенергетске компаније, креирали амбициозан инвестициони план, отпочели изузетно важне, рекао бих капитално важне процесе од којих смо неке већ успјешно реализовали. Суштина је да ЕПЦГ, као компанију која је, без сумње, окосница свеукупног друштвено-економског развоја наше земље, у години евоцирања успомена на прву централу у пријестоним Цетињу и 1910. годину, с правом препознату као годину утемељења и својеврсног почетка модерне ере у Црној Гори, додатно оснажимо, а електроенергетски систем учинимо још стабилнијим. Крајњи циљ је поузданије и квалитетније напајање свих потрошача електричне енергије и, у коначном, стварање потребних предуслова за интензивнији економски напредак наше државе.

Ранко Војиновић

ПРОЦЕС ДОКАПИТАЛИЗАЦИЈЕ ЕПЦГ

Иако не бих да фаворизујем, јер је сваки процес подједнако важан са јасном улогом и значајем у даљем развоју енергетике у Црној Гори, на почетку пажњу бих, ипак, посветио процесу докапитализације и дјелимичне приватизације наше компаније. Ово и стога што је тендер, недавно, успјешно завршен, па сада предстоји много мирнији период окончања целокупне трансакције. Одлука Савјета да услиши захтјев тендерске комисије и прихвати као прворангирану понуду италијанске компаније А2А јавности је позната као и ток процеса, започет

2. фебруара ове године. Зато не бих да оптерећујем познатим чињеницама, али оно што јако радује јесте изузетно интересовање заиста реномираних европских, па и свјетских компанија за ЕПЦГ, што потврђује наше размислање о енергетским потенцијалима, који гарантују чак и једну од водећих позиција у региону, могу слободно рећи, на тржишту електричне енергије у југоисточној Европи. С тим у вези, избор компаније А2А за стратешког партнера и референце италијанске компаније потврђују наша стремљења да добијемо озбиљног партнера, одређеног за даља улагања која ће Електропривреду уврстити у ред

великих европских компанија са капиталом много вреднијим од постојећег. У сваком случају, од стратешког партнера реално очекујемо да, осим свјежег капитала, овдје се ради о стотињак милиона еура, у ЕПЦГ унесе и савремена знања те европска искуства у управљању. Тиме ће и петогодишњи план инвестиција, сасвим сигурно, бити много лакше остварен.

РЕСТРУКТУРИРАЊЕ ЕПЦГ

Прије него ли нешто кажем о инвестицијама и пројектима усмјереним на боље искоришћавање постојећих енергетских капацитета, осврнуо

бих се на још један значајан процес везан за реструктурирање предузећа започет и завршен у овој години, а то је издвајање ФЦ Преноса уз оснивање новог акционарског друштва. Као што је познато, уз максимално ангажовање свих и пуно уважавање правне струке тај процес је, у веома кратком року, успјешно завршен крајем марта 2009. године. Тиме су испоштовање европске директиве и створени сви услови за потпуно отварање тржишта енергије у нашој земљи и долазак више снабдјевача електричне енергије. То је добро, између осталог и због појачане конкуренције на тржишту која, ако је здрава, а не сумњам да ће таква и бити, увијек допринесе и квалитету више. Ми се конкуренције не плашимо, напротив, подржавамо све процесе који је подупиру, а не треба сумњати да је ЕПЦГ у потпуности спремна за фер тржишну утакмицу.

НОВИ ПРАВИЛНИЦИ

Још један важан посао је иза нас, а то је израда нових Правилника о организацији и систематизацији радних мјеста. Одмах да кажем да се нијесу догодиле неке осјетне промјене у односу на досадашње акте, осим што је формиран нови Сектор за трговину електричном енергијом у оквиру ФЦ Производња. Одбор директора, на посљедњој сједници, усвојио је поменути документе, тако да ће запосленима ускоро бити подијељена нова рјешења усклађена са новим Правилницима о организацији и систематизацији радних мјеста. Уз то, очекујемо да ће почетком септембра запослени потписати и анексе уговора.

ИНВЕСТИЦИЈЕ

Велико разумијевање њемачке КfW банке и њихова правилна процјена о обострано корисним улагањима, првенствено у производне објекте и дистрибутивну мрежу, 2009. годину у Електропривреди Црне Горе учинили су годином инвестиција. Сви ти пројекти, и поред мањих тешкоћа, реализују се према утврђеном плану, а када буду завршена улагања у производне капацитете ЕПЦГ ће моћи да рачуна на нових око 450 GWh електричне енергије.

И овом приликом подсетићу на капитално важну замјену електрофилтерског постројења у ТЕ Пљевља, за-

тим пројекат замјене ротора ниског притиска и потпуно иновирање система управљања Термоелектраном укупне вриједности близу 30 милиона еура. Оно чиме смо у ЕПЦГ посебно задовољни јесте чињеница да ће до

пходна за реализацију пројекта друге фазе реконструкције и модернизације ХЕ Пива. И за овај пројекат чији се завршетак планира до краја 2013. године обезбијеђен је кредит КfW банке вриједан 16 милиона еура. Но, прије тога

ПОСЛОВНИ РЕЗУЛТАТ У ПРВОЈ ПОЛОВИНИ 2009. ГОДИНЕ

ОСТВАРЕН ДОБИТАК ОД 37,5 МИЛИОНА €

Биланс успјеха за првих 6 мјесеци показује да је ЕПЦГ пословала са добитком од 37,5 милиона €. Детаљнијом анализом може се уочити да су приходи на нивоу прошлогодишњих, док су трошкови знатно мањи. Томе је у највећој мјери допринијела наша одлука, крајем прошле године, да се поништи тендер за набавку недостајућих количина за 2009. годину. Изузетно ризична и неизвјесна процјена претворила се у добар пословни потез који је обезбиједио профитабилно пословање и могућност покривања пословног губитка из претходне три године.

Овдје заиста не треба заборавити ни допринос запослених у свим црногорским електранама које су захваљујући доброј погонској спремности на најбољи начин искористиле ефекте обилних киша. Рекорде у производњи у првој половини ове године биљежила је и ТЕ Пљевља, у првом реду захваљујући редовној допреми угља и нашем коректном договору са Управом и менаџментом Рудника угља Пљевља.

новембра ове године грађани Пљеваља добити здравију животну средину, јер ће емисија пепела захваљујући улагањима у најсавременије филетере бити и до осам пута смањена, а наше одређење да улажемо у здравију животну средину тиме се не завршава.

Изузетно вриједни су и грађевински захвати на новом компензационом базену и проширењу капацитета улазне грађевине у ХЕ Перућица, санација канала Зета 1 и Зета 2, и изградња новог надвишења канала Зета 2. Веома је важна и санација тзв. ињекционе завјесе испод акумулација Крупац и Слано те замјена чистилице и решетке на затварачници Вртац. Сви ови радови који за крајњи циљ имају уградњу осмог агрегата у најстаријој црногорској великој електрани планирано је да се заврше до 2013, а њихова укупна вриједност износи 35 милиона еура.

Само у овој години пројекти у ХЕ Перућица „тешки“ су 7,7 милиона еура.

У току су и испитивања машинске, хидромеханичке и електро опреме нео-

планирано је да се до краја ове године заврше радови на снижавању доњег нивоа воде у ХЕ Пива, а тренутно се испитују и нестабилна подручја око Пивског језера и стање тзв. ињекционе завјесе испод те акумулације.

Улагања у дистрибутивне објекте и мрежу у периоду од 1990. до 2005. године, због недостатка новца, било је на недопустиво ниском нивоу и ни издалека није одговарало стварним потребама и када је ријеч о улагању у одржавање постојећих или пак о развоју и изградњи нових капацитета. Готово да је била устаљена пракса да се одржавање своди на ниво нужног, док је превентивно тих година потпуно изостало. С друге стране, осим реализације одређених донација попут Норвешке, других инвестиционих улагања у дистрибутивну мрежу готово да није ни било. Логична посљедица тога је, очигледно лоше стање дистрибутивне инфраструктуре на што указује и податак да степен отписаности дистрибутивних објеката, мјерен односом акумулиране амортизације и набавне

вриједности, износи око 70 одсто.

Интезиван прилив страних директних инвестиција у Црну Гору и експанзија градње условили су појаву великог броја нових и веома захтјевних потрошача, у погледу потребне снаге и енергије, што је веома јасно указало на неодогавајуће и ограничене капацитете дистрибутивне мреже. Управо ради постизања стандардног квалитета, по свим параметрима дефинисаним Привременим дистрибутивним кодексом, у испоруци електричне енергије садашњим и будућим потрошачима, као и припрема за наступ на отвореном тржишту електричне енергије, ФЦ Дистрибуција је почела неколико значајних пројеката чија је реализација настављена у 2009. години.

Најзначајнији пројекти су :

- * Обнова и проширење електродистрибутивне мреже - Француски кредит

- * Бројила (уградња, замјена, измјештање и уклапање у систем даљинског читања и искључења)

- * Објекти за напајање регионалног водовода за Црногорско приморје

У оквиру обнове и проширења електродистрибутивне мреже у Црној Гори пројектом је предвиђено:

- * Реконструкција ТС 35/10 kV Бистрица

- * Реконструкција ТС 35/10 kV Хумци

- * Реконструкција ТС 35/10 kV Котор - Шкаљари

- * Реконструкција постројења 10 kV у ТС 110/10 kV Подгорица 3

- * Реконструкција и уградња 59 комада ТС 10/04 kV

- * Набавка мобилне трафостанице

- * Изградња ТС 35/10 kV Баошићи

- * Изградња ТС 35/10 kV Петровац

Одобрена је помоћ у виду зајма Владе Републике Француске у износу 8.479.000 € а 4.900.000 € је сопствено учешће ЕПЦГ.

За обезбјеђење напајања регионалног водовода за Црногорско приморје предвиђена је изградња сљедећих објеката:

- * Мјешовитог кабловско ваздушног вода 35 kV од ТС 35/10 kV Горња Зета до ППВ Боље Сестре

- * Реконструкција ДВ 35 kV од ТС 110/35 kV Вирпазар до ТС 35/10 kV Горња Зета

- * Изградња ТС 35/10 kV Горња Зета на постојећој локацији

Још један врло важан пројекат који се реализује у ЕПЦГ је, свакако,

набавка и имплементација модерног билинг система. Овај пројекат обухвата набавку софтвера, хардвера, сигурносне инфраструктуре и трансакцио-

и да се у њих учлањују, да се запосленима јамчи слобода синдикалног организовања и дјеловања, без претходног одобрења, те да се синдикалне орга-

низације уписују у регистар синдикалних организација у надлежном Министарству. Такође, чланом 156. Закона прописано је да је репрезентативна организација синдиката она која има највећи број чланова и која је као таква регистрована код надлежног министарства.

Како из Закона о раду произилази да је репрезентативна организација синдиката, организација са којом је послодавац дужан да обезбједи услове, сарађује, преговара и рјешава питања важна за материјални и социјални положај радника, као и друга питања регулисана предметним законом и

Колективним уговором, неопходно је утврдити која је од двије синдикалне организације у ЕПЦГ репрезентативна организација синдиката. С обзиром на то, као надлежни орган послодавца позвао сам „Синдикалну организацију Електропривреде Црне Горе АД Никшић“ и „Синдикалну организацију запослених Електропривреде Црне Горе АД Никшић“ да ми најкасније до 15. августа 2009. године доставе вјеродостојне доказе о томе колико имају чланова међу запосленима у Електропривреди Црне Горе АД Никшић (копије приступница и сл), као и доказ о томе да су регистровани код надлежног министарства.

Репрезентативном организацијом синдиката у Електропривреди Црне Горе АД Никшић сматрају ону која у наведеном року достави тражене доказе и за коју се утврди да испуњава услове прописане чланом 156. Закона о раду.

Ранко Војиновић, дипл.ел.инж.

ПОРУКА ЗАПОСЛЕНИМА

С вјестан сам да код запослених постоји забринутост за њихов статус доласком стратешког партнера који ће до-

бити и одређена управљачка права. Сигурно је да се у наредне три године неће проглашавати технолошки вишак и отпуштати радници, осим ако се у међувремену не уради добар социјални програм који ће задовољити све захтјеве запослених. Претпостављам да ће се у прве три године радницима понудити добровољни раскид радног односа уз одређену надокнаду, слично нашим одлукама које смо имали у претходном периоду. Као што је познато већ се ради на доношењу новог Општег колективног уговора, а затим гранског и појединачног, који требају на најбољи начин да заштите положај радника у ЕПЦГ.

С друге стране одговорност према послу и однос према Друштву мора бити на знатно већем нивоу јер ће и казнена политика бити ригорознија. Очекујем да ће нови менаџмент, ма у каквом саставу био, оцјењивати инфлаторна кретања, а нарочито остварење профита изнад планираног и на одговарајући начин усклађивати зараде запослених.

ног принтинг система са аутоматским ковертирањем. Тренутно се оцјењују пристигле понуде на тендер.

ОДНОСИ СА СИНДИКАТОМ

Н овооснована Синдикална организација запослених Електропривреде Црне Горе АД Никшић, доставила ми је 23.07.2009. године писано обавјештење да је регистрована код надлежног Министарства. Из те чињенице произилази да сада у ЕПЦГ егзистирају двије синдикалне организације: „Синдикална организација Електропривреде Црне Горе АД Никшић“ (предсједник Слободан Кривокапић) и „Синдикална организација запослених Електропривреде Црне Горе АД Никшић“

(предсједник Зоран Остојић).

Законом о раду прописано је да запослени и послодавци имају право да по слободном избору, без претходног одобрења, оснивају своје организације

ОДБОР ДИРЕКТОРА ЕЛЕКТРОПРИВРЕДЕ ЦРНЕ ГОРЕ

Успјешно обезбјеђење конзума и у периоду ремонта електрана

■ Добри производни резултати са пребачајем плана за 24,2% захваљујући повољној хидрологији и оптималној погонској спремности производних и преносних капацитета

На првој радној, односно другој по реду, сједници Одбора директора у новом сазиву (прва је била конститутивна са само једном тачком дневног реда – избор предсједника) одржаној 24. јула 2009. године у Подгорици на дневном реду је имала актуелну електроенергетску и финансијску ситуацију, Извјештај о пословању ЕПЦГ за први квартал ове године, Правилник о организацији и правилник о систематизацији, те предлог анекса

све одлуке и закључци Одбора директора, након њихове верификације, објављују на сајту ЕПЦГ.

Повољна ел. енергетска ситуација

Поводом Информације о тренутној електроенергетској ситуацији Одбор је, оцењујући ову ситуацију повољном и са аспекта погонске спремности и стања аку-

на ел. енергије у септембру и октобру, које су настале због помјерања термина извођења радова на објектима и постројењима ТЕ Пљевља и ХЕ Перућица, а за благовремени завршетак ремонтних радова на тим производним капацитетима и улазак на мрежу ХЕ Перућица 1. октобра, а ТЕ Пљевља 1. новембра и предузимање свих расположивих мјера да би се то остварило задужени су извршни директор и директор ФЦ Производња.

Одбор је такође задужио извршног директора да упозна министарство финансија о увећаној потрошњи КАП-а за 7,3 одсто у односу на план и пројекцијом потреба за ел. енергијом овог потрошача до краја текуће године ради обезбјеђења финансијских

Са једне од сједница Одбора директора

уговора о преносу имовине и обавеза АД Преносу, затим информацију о докапитализацији Електропривреде, план активности на имплементацији препорука ревизорског извјештаја за 2008. годину и предлог одлука о додјели донација, плакета и награда поводом Дана Друштва. Али прије разматрања питања из наведеног дневног реда, Одбор директора је, верификујући записник са претходне сједнице доносио и закључке којима је обавезао обрађиваче материјала за сједнице овог органа и њиховог предлагача да убудуће припремају предлоге одлука и закључака на такав начин који у потпуности одражава односну проблематику и обезбјеђује ефикасну имплементацију предложених мјера и активности од стране именованих извршилаца у утврђеним роковима, као и да извршни директор за сваку сједницу припреми информацију о реализацији одлука и закључака са претходне сједнице, која ће бити разматрана као стална тачка дневног реда, те да се

мулација, те аспекта реализације увозних аранжмана за обезбјеђење недостајућих количина електричне енергије, констатовао да су добри производни резултати у периоду од 1. јануара до 20. јула са пребачајем плана од 24,2 одсто, остварени захваљујући прије свега повољној хидролошкој ситуацији, али и оптималној погонској спремности производних и преносних капацитета. Због тога је овлашћен менаџмент Друштва да изврши адекватно вредновање доприноса извршилаца у остварењу производних резултата.

Такође је констатовано да Електропривреда и поред изласка из погона ТЕ Пљевља и ХЕ Перућица због реализације планираних инвестиционих радова и редовних ремонта успјешно обезбјеђује све потребе конзума увозном енергијом и размјеном са ЕПС-ом у складу са дугорочним уговором. С тим у вези задужена је ФЦ Производња, односно Сектор за управљање производњом и трговину ел. енергијом, да сагледа најбољи начин додатне набавке недостајућих количи-

средстава за уговорене партиципације.

Закључено је да убудуће информације о актуелној електроенергетској ситуацији као обавезан садржај третирају и стање дистрибутивне мреже са кретањем конзума и губитака. Конституисано је и задужење о припреми информације о снабдијевању црногорског приморја и осталих туристичких центара током трајања сезоне и анализу остварених губитака на дистрибутивној мрежи.

Повећати степен наплате

Завлашћено је да убудуће информације о актуелној електроенергетској ситуацији као обавезан садржај третирају и стање дистрибутивне мреже са кретањем конзума и губитака. Конституисано је и задужење о припреми информације о снабдијевању црногорског приморја и осталих туристичких центара током трајања сезоне и анализу остварених губитака на дистрибутивној мрежи.

да предузму све расположиве мјере у циљу обезбјеђења што већег степена наплате од директних пшотрошача, а посебно КАП-а, али и од Владе по основу субвенција за Железару, РТВ ЦГ, Горњи Ибар и Железницу, те домаћинства и социјалне случајеве, као и од осталих дистрибутивних потрошача.

Одбор је закључио да информацију о актуелној финансијској ситуацији убудуће треба да обухвате структуру прихода, стање рачуна, преглед досијелних потраживања, преглед обавеза са пројекцијом Keshflow-ом за наредни период, односно до краја пословне године и предлогом мјера за његову реализацију.

Истовремено су задужени извршни директори и директор Сектора за екоинормске послове да обуставе пословну сарадњу са банкама које не пружају кредитну подршку Електропривреди по њеним захтјевима, као и да договоре отварање тзв. трајних налога код финансијских организација које је подржавају у поступку обезбјеђења средстава за текући рад и пословање.

Кamate од 1. јуна

Везано за финансијску ситуацију Друштва прихваћен је и извјештај о стању потраживања за испоручену ел. енергију на дан 30. јун 2009. године и с тим у вези задужени носиоци активности на реализацији Акционог плана Стратегије наплате да сходно утврђеним роковима досљедно приступе реализацији утврђених мјера уз обавезу мјесечног извјештавања о томе, а директор ФЦ Снабдијевање да приступи обрачуна и наплати камата неуредним потрошачима почев од 1. јуна. Утврђен је и број бескаматних дана по основу рачуна за утрошену ел. енергију (30 или 31) односно стварни број између два узастопна мјесечна обрачуна.

Везано за ово питање Одбор је задужио извршног директора и директора ФЦ Снабдијевање да припреме анализу остварења Акци-

оног плана стратегије наплате, као и да сачине анализу застарјелих потраживања са предлогом мјера за њихово разрјешење, те сагледају могућност испостављања електронских рачуна за утрошену ел. енергију појединим категоријама потрошача, или потрошачима који за то дају пристанак и сачине списак 100 највећих дужника ЕПЦГ за утрошену ел. енергију по свим напонским нивоима.

Рекордна производња

Након разматрања и прихватања извјештаја о пословању ЕПЦГ за прва 3 мјесеца 2009. године Одбор је констатовао да је у том периоду остварена рекордна производња ел. енергије на прагу електрана од 1270,4 GWh, потрошња од 1124,8 GWh и губици на дистрибутивној мрежи од 215,7 GWh, те да је у финансијском пословању ЕПЦГ остварила добит од 30,7 милиона € што је за око 14 милиона више него што је било планирано, с тим што трошкови резервисања нијесу укључени у овај извјештај, јер се они књиже тек на крају пословне године, као ни позитивни ефекти дугорочног уговора са ЕПС-ом.

Нови правилници

У наставку сједнице Одбор је донио одлуку о доношењу Правилника о организацији ЕПЦГ и Правилника о систематизацији радних мјеста ЕПЦГ и везано с тим задужио извршног директора да припреми анализу и организације Електропривреди са идентификацијом свих споредних дјелатности и предлогом реализације њиховог организационог издвајања из Друштва. Одбор је донио одлуку о Прихватању анекса уговора о преносу имовине и обавеза АД Преносу, којим се прије свега утврђују промјене у имовини и обавезама Друштва, настале по основу обављања дјелатности Преноса, оператора Преноса и оператора тржишта од 1. јануара до 31. марта

2009. године, као и промјене књиговодствене вриједности имовине Преноса настале у поступку израде завршног рачуна и ревизије за 2008. годину и допуне података ради прецизне идентификације имовине Преноса.

Чланови Одбора су упозати на овој сједници о процесу докапитализације Електропривреде, а о даљим активностима у овом процесу Одбор ће се упознати након завршетка рада тендерске комисије.

Донесене су затим препоруке и план активности на отклањању квалификација ревизорског извјештаја за 2008. годину, а за њихову реализацију задужен је извршни директор да одреди носиоце појединих активности са роковима извршења. Он ће, почев од 1. октобра 2009. године, једанпут мјесечно припремити одговарајуће информације са предлогом евентуалних измјена рокова или носилаца задужења.

Извршни директор је такође задужен да сагледа потребу и најповољнији начин израде нове процјене имовине ЕПЦГ.

Услиједило је, затим, доношење одлука о додјели донација поводом Дана Друштва, по којој ће по 15.000 €ове године добити: ЈУ Дом старих „Грабовац“ – Рисан за реконструкцију грађевинских објеката и уређење терена, ЈУ Дом старих „Бијело Поље“ за опремање новоизграђених смјештајних капацитета, ЈЗУ Специјална болница за плућне болести „Др Јован Булајић“ Брезовик – Никшић за набавку фибер бронхоскопа, ЈУ Завод за дјecu и омладину „Комански мост“ – Подгорица за адаптацију смјештајних капацитета и НВО „Зрчак наде“ – Дневни центра за дјecu омећену у развоју - Пљевља, које ће бити уручене на свечаној сједници Одбора директора Друштва 19. августа у Пљевљима.

Истовремено је донесена и одлука о додјели плакета и новчаних награда најбољим радницима функционалних и организационих цјелина по предлогу менаџмента Друштва.

Ж. Ћ.

Свечано испраћена два члана Одбора директора ЕПЦГ

Поводом престанка чланства у Одбору директора Електропривреде Црне Горе **Зорана Ђукановића** и **Веселина Баровића**, организован је 24. јула у ресторану „Маша“ у Подгорици, испраћај који је био у складу са лијепим обичајем који се у таквим приликама практикује у Компанији.

Да подсетимо: Зоран Ђукановић је прешао на дужност предсједника Одбора директора АД Пренос, а Веселин Баровић је био представник фондова који су продали своје акције.

Тим поводом предсједник Одбора директора ЕПЦГ **Срђан Ковачевић**, у име Компаније, уз ријечи захвалности за допринос у раду Одбора директора у прошлом сазиву, уручио им је умјетничке слике.

Обострано је изражено задовољство досадашњом сарадњом, уз напомену да ће се успјешна и корисна сарадња неминовно наставити у неком другом облику, посебно са Зораном Ђукановићем, првим човјеком Преноса који је до сада био саставни дио ЕПЦГ.

С. Ковачевић уручује пригодан поклон З. Ђукановићу

МАУРО МИЉО, ПРЕДСТАВНИК А2А У ОДБОРУ ДИРЕКТОРА ЕПЦГ О НАШОЈ КОМПАНИЈИ

Показаћемо наше искуство у даљем развоју ЕПЦГ

По завршетку прве радне сједнице Одбора директора ЕПЦГ у новом сазиву замолили смо господина Маура Миља, члана овог органа испред италијанске компаније А2А која је у том тренутку имала око 15 одсто акција у ЕПЦГ, да за наш лист изнесе своје прве утиске о Електропривреди након свог учешћа у раду Скупштине акционара ЕПЦГ 30. јуна, када је и он изабран за члана Одбора, затим о раду овог органа, те своје виђење могућности развоја Компаније у коју би његова матична фирма могла имати много већи и значајнији удио уколико побиједи на тендеру за докапитализацију и дјелимичну приватизацију ЕПЦГ, који се баш тог дана, отварањем финансијског дијела понуда (24.07.2009.), приводио крају.

Господин Миљо (Miglio) је љубазно и уз захвалност прихватио наш захтјев и недуго потом, електронским путем послао одговор који преносимо у цјелости.

Прије свега желио бих да се захвалим свим акционарима ЕПЦГ на указаној прилици да будем члан Одбора директора ЕПЦГ. Велика ми је част да будем члан менаџмента тако важне и угледне компаније.

Моје присуство Скупштини акционара у јуну, као и учествовање у раду посљедње сједнице Одбора директора, омогућили су ми да се упознам са економским стањем у ЕПЦГ. Обавезе акционара и професионализам менаџмента показују да су сви који су повезани са Електропривредом посвећени унапређењу Компаније и њеном даљем развоју.

На Скупштини акционара заиста сам био импресиониран отвореношћу и динамиком дискусије, што је евидентан знак да је утицај ЕПЦГ од фундаменталног значаја за економију, али и за социјално окружење у Црној Гори. Све ово представља велику шансу, али и велику одговорност, како за мене, тако и за А2А као акционара ЕПЦГ.

Остварени резултати у првој половини 2009. године су јасан показатељ значајног потенцијала Компаније за напредовање, развој, и кад је ријеч о роковима и квалитету обезбјеђења услуга потрошачима, и кад је ријеч о пословној профитабилности.

Разрађени развојни план који подразумева инвестиције у повећање капацитета производње, реновирање и проширење дистрибутивне мреже, оптимизацију билинг система – сигурно имају највећи утицај на ЕПЦГ. Вјерујем да ће А2А и ЕПЦГ зајед-

Mauro Miglio

но успјети да остваре имплементацију овог плана у цјелости, јер ће он, не само подстаћи развој ЕПЦГ, већ и развој економије у цијелој Црној Гори, па и региону, посебно када се има у виду да постоје иницијативе за координацију које премашују планове активности између Црне Горе и Италије.

Индустријско искуство А2А ће бити значајна подршка за цјелокупно побољшање: А2А је један од главних „играча“ у Италији за производњу и дистрибуцију енергије, са инсталираним капацитетима од скоро 6.000 MW, од којих је 1.500 MW из хидроелектрана и дистрибуцијом која снабдијева 1,1 милион потрошача.

У циљу остварења свих позитивних ефеката будућег Бизнис плана, вјерујемо да ће ЕПЦГ убрзати индустријски и технички развој, као и менаџерске способности запослених, посебно у области енергетске ефикасности. Технологијом трансфера, као и обуком на послу, заједно ћемо предложити активности за дугогодишњи програм и то све са циљем да ЕПЦГ постане лидер енергетских компанија у југоисточној Европи.

Један од приоритета је јачање управљања људским ресурсима, почевши од нашег искуства посљедњих година током реорганизације и оптимизације процеса. Укључивање свих запослених у побољшање овог процеса биће од круцијалног значаја.

Заиста сам поносан што сам дио овог пројекта и могу вам обећати да ћемо и ја и моје колеге показати све наше искуство у даљем развоју ЕПЦГ и енергетског сектора у Црној Гори и веома нам је драго због тога, казао је г-дин Миљо.

Ж.Њ.

(Са енглеског превела Марија Миловић)

НЕКИ ПОДАЦИ СА

САЈТА КОМПАНИЈЕ А2А

Ова сложена компанија је основана 1. јануара 2008. године спајањем АЕМ SpA Milano i ASM Spa Breša i Amsa i Ecodeco - двије еколошке компаније које је ова група купила

А2А је тренутно:

- национални лидер у еколошком сектору, са прерадом више од 3 милиона тона отпада
- на првом мјесту међу бившим италијанским предузећима у смислу броја клијената и обрта капитала.
- на првом мјесту у Италији у сектору пружања услуга гријања
- на другом мјесту у Италији у смислу инсталираних енергетских капацитета и обима продаје
- на трећем мјесту у Италији по продаји гаса.

А2А у цифрама:

- Капитал на берзи 7,6 милијарди еура,
- Обрт капитала 5,175 милиона еура
- Бруто радни капитал 1,013 милиона еура
- Нето профит 521 милион еура
- Запослени 8.500
- Предвиђене инвестиције за петогодишњи период 2008 – 2012 – 2,5 милијарде еура
- Инсталирани електро капацитети 3.400 MW на крају 2007, 6.200 MW предвиђено до краја 2012.
- Гас портафољо 5 милијарди м3
- Продаја топлотне енергије 1,5 милиона MWh на крају 2007, 3,1 милиона MWh за 2012.
- Прерада отпада у енергију 5 на крају 2007, 1 у развојној фази

А2А Spa Group је углавном заступљена у сљедећим областима:

- производња, продаја и дистрибуција енергије;
- продаја и дистрибуција гаса;
- производња дистрибуција и продаја топлотне енергије преко дистрибутивне топлотне мреже
- управљање отпадом
- управљање интегрисаним водним циклусима

ТЕ „ПЉЕВЉА“

Уградња електрофилтерског постројења у ТЕ - највећи еколошки пројекат у Црној Гори

■ Завршени темељи за уградњу нових филтера, пројектованих по најновијим законима емисије гасова, у овом тренутку највећег еколошког пројекта у Црној Гори, који ће омогућити да емисије честица буду чак за око девет пута мање него до сада, што ће задовољити строге европске стандарде

■ Током застоја ТЕ који је почео 17. маја реализоваће се и неки пројекти у оквиру технолошке стабилизације објекта, а урадиће се и други неопходни и у таквим приликама уобичајени послови

У оквиру технолошке и еколошке стабилизације ТЕ „Пљевља“, последице истека радног вијека од 25 година, у 2009. ће се реализовати неколико инвестиционих захвата којима ће се отклонити физичка и технолошка застарјелост кључне опреме, док ће се, смањењем емисије прашине на норму Европске уније – након замјене електрофилтерског постројења, побољшати еколошке перформансе овог производног објекта.

Вријеме у којем ће се извршити замјена електрофилтерског постројења, чија је реализација већ почела, по технологији примјене и извођењу радова, не може бити мање од

пет мјесеци.

Због оптималног искоришћења времена застоја електране и плана производње електричне енергије у наредном периоду, како смо обавијештени, одлучено је да се у овом застоју, који је почео 17. маја, када су и кренули радови на замјени електрофилтера, изведе не само пројекат модернизације, како електроенергетске тако и опреме за контролу и управљање (чији је рок, практично, истекао већ два пута), него и пројекат модернизације турбине са повећањем снаге.

Славко Вукашиновић

Тим поводом смо средином јула посјетили овај производни објекат, чија су постројења мировала јер су у току били радови на уградњи електрофилтера, о чему су нас информисали **Славко Вукашиновић**, директор ТЕ, **Добрило Гачевић**, технички директор ТЕП-а, **Јосип Граша**, извршни директор Вемоса - главног извођача радова и **Ненад Јеринић**, представник њемачке фирме Fattenfall – консултанта KfW банке.

Еколошка слика Пљеваља ће се промијенити

Бројним загађивачима животне средине у Пљевљима (у првом реду Рудник угља и Термоелектрана) и сама конфигурација терена на коме се налази овај град као да иде на руку. Наиме, како нам је објаснио Славко Вукашиновић, пљеваљска котлина је, због слабог струјања ваздуха, позната као подручје са великим бројем магловитих а малим бројем вјетровитих дана. Да би се измијенила еколошка слика и побољшало стање животне средине у граду на Њехотици потребно је реализовати неколико крупних пројеката, а један од главних свакако је реконструкција, односно замјена електрофилтерског система ТЕ „Пљевља“. Познато је да су досадашњи електрофилтери Термоелектране имали емисију чврстих честица 350 милиграма по кубном метру, а у вари-

ТЕ Пљевља

јанти када се користи нискокалорични угља са већим садржајем пепела ова емисија је била већа. Из тога разлога се и приступило реконструкцији, у ствари замјени електрофилтерског постројења, након које ће се садашња емисија са 350 спустити на испод

Добрило Гачевић

50 mg/m³. Вриједност овог пројекта који се финансира из кредита њемачке KfW банке је око 9,7 милиона €

- Завршетком овог пројекта утицај Термоелектране на околни простор сигурно ће се смањити, а емисију азотних оксида (NO_x) ријешили смо још приликом реконструкције котловског постројења и довели до задовољавајућих норматива. Остаје још само постројење за одсумпоравање које ћемо реализовати након замјене електрофилтера, наглашено је Вукашиновић.

Покренуте су и активности за уградњу новог система за еколошки најприхватљивији транспорт на депонију шљаке и пепела, тако да ће са завршетком наведених пројеката ТЕ „Пљевља“ бити у потпу-

моелектрана, која ће радити као и остали слични објекти у развијеним земљама, неће више загађивати своју околину, али ће та загађења ипак бити далеко мања од садашњих, јер ће бити на нивоу веома строгих европских стандарда, казао је Вукашиновић, додавши да се, што се тиче тренутне динамике по којој се реализује овај тако важан посао, нека закашњења могу надокнадити интензивнијим радом у три смјене.

Од неколико крупних инвестиционих пројеката у која су уложена знатна финансијска средства, а која се по плану реализују у овој години, један од најзначајних свакако је замјена електрофилтера која се изводи у циљу смањења емисије прашице из димних гасова. У том смислу, како је истакао Добрило Гачевић, пројекат треба да обезбиди емисију испод 50 mg/m³, што ће бити у складу са европским нормама. Ово је само један дио у поступку еколошке стабилизације ТЕ „Пљевља“, а коначни је пројекат одсумпоравања димних гасова, који би требало да се реализује неку годину касније.

Главни извођач овог посла који се фи-

начких фирми – Вемос из Загеба, који је ангажовао и подизвођаче: Ремонт-монтажу Тузла, Босна-монтажу Приједор, Монтевар Никшић и др.

Иначе, са израдом темеља за поменути

СЛАВКО ВУКАШИНОВИЋ:

ТЕ „ПЉЕВЉА“ – НАЈВЕЋИ ПРОИЗВОЂАЧ ЕЛ. ЕНЕРГИЈЕ И ГЛАВНИ ОСЛОНАЦ ЕЕС-А ЦРНЕ ГОРЕ

До заустављања 17. маја, због радова на замјени електрофилтерског система, ТЕ „Пљевља“ је, у непуних пет мјесеци 2009. (када су била и два мјесечна рекорда – у јануару и марту), произвела 589 милиона киловат часова електричне енергије, што је за 33,3 одсто више од планираног за наведени период године.

Термоелектрана је читаво ово вријеме радила у континуитету, без иједног застоја, што се није десило од њеног пуштања у погон у октобру 1982. године.

Када реализујемо Сви пројекти које ћемо реализовати у текућој години створиће услове (већ у идућој 2010.) за рекордну производњу блока од 1 милијарду и 400 милиона kWh, што је 40 одсто више него што је у претходном периоду остваривано на годишњем нивоу.

Не само што је највећи произвођач струје, ТЕП је захваљујући и својој доброј погонској спремности главни ослонац за стабилно функционисање Електроенергетског система Црне Горе.

Повећање производње у Термоелектрани коју планирамо наредне године смањиће дефицит, а самим тим биће и мања потреба за увозом енергијом.

Славко Вукашиновић

објекат грађевински дио посла на замјени електрофилтера је завршен, након чега ће услједити монтажа челичне конструкције.

- Дошли смо до позиције да смо завршили дио грађевинских радова, будући да се радило о ископу дубоке јаме за темеље објекта, што је било комплексно за укупну безбједност на градилишту. И поред тога успјели смо да без последица завршимо овај дио посла. Због неповољних временских услова (сталних и обилних киша) морали смо организовати посао у три смјене како би анулирали такве околности. Свјесни значаја објекта не само за ЕПЦГ, него и за Црну Гору, вјерујемо да ћемо, уколико се побољша вријеме, посао завршити у уговореном року. Сва опрема је готова, тако да и то гарантује изречену тврдњу, рекао нам је **Јосип Граша**, истакавши да новим електрофилтерским постројењем - пројектованим по најновијим законима емисије гасова, Електропривреда Црне Горе осигурава еколошку димензију за цијели пљеваљски крај.

Филтер је, како нам је објаснио инж Граша, пројектован на начин да ће се у каснијој фази моћи доградити опрема за отпрему пепела, која ће омогућити и комерцијализацију пепела (за производњу цемента), чиме ће се добити још једна еколошка димензија јер ће

Темељи за ново електрофилтерско постројење

ности еколошки санирана.

- И поред тога, не можемо рећи да Тер-

нансира средствима из кредита њемачке KfW банке је конзорцијум хрватско-словен-

се на тај начин смањити количина пепела која иде у одлагалиште.

Пројекат ће омогућити и каснију надоградњу система за одсумпоравање, који је још један елеменат у загађењу околине, чиме би био заокружен еколошки концепт ТЕ „Пљевља“.

По мишљењу Ненада Јеринића (чија је фирма задужена да пружа подршку ТЕ „Пљевља“ у циљу праћења реализације пројекта како са аспекта динамике, тако и са финансијске стране, укључујући и техничку подршку), изградњом потпуно новог електрофилтерског постројења у ТЕП, што је у овом тренутку највећи еколошки пројекат у Црној Гори, емисија честица у потпуности ће задовољити најновије европске нормативе и црногорско законодавство. Очекивана вриједност емисије ће бити испод 40 милиграма по нормалном кубном метру, што је скоро девет пута мање од пројектне вриједности постојећег електрофилтерског постројења. На тај начин ће се у потпуности задовољити сви еколошки нормативи са аспекта емисије честица у атмосферу, што ће осјетно побољшати услова живота на овом простору.

По Јеринићевим ријечима, нови филтер ће бити два пута већи од постојећег. Наиме, умјесто досадашњих 18.000 м² таложне површине, ново постројење ће имати око 34,5 хиљада квадратних метара. Укупна тежина новог постројења ће износити 1960 тона, док је старо тешко тешко око 800 тона.

Комплетно постројење ће бити опремљено са најновијом опремом за мониторинг, односно мјерење емисије димних гасова (концентрација честица, емисија сумпорних и азотних оксида, угљендиоксида, угљенмооксида итд.).

Много посла током застоја

Поред наведеног, у оквиру технолошке стабилизације Термоелектране реализују се још два пројекта: замјена техничког система управљања електраном са реконструкцијом електричних развода сопствене потрошње и реконструкција парне турбине која ће омогућити већу ефикасност у раду и повећање снаге ТЕ „Пљевља“.

Главни извођач и пројектант првог од наведених пројеката, који се финансира из средстава ЕПЦГ и кредита испоручиоца опреме, је конзорцијум Сименс Загреб – Београд, а испоручиоци опреме су: конзорцијум АББ Загреб и Мерис Београд.

У току радова на реконструкцији и модернизацији аутоматског система управљања технолошким процесом (ASU TP) и електродијела сопствене потрошње (ESP) пљевљанске термоелектране, што је, по Гачевићу, са техничког аспекта, циљ пројекта, замијениће се физички и технолошки застарјела опрема, чиме ће се продужити животни вијек електране, уз истовремено побољшање њених технолошких и еколошких перформанси.

Истовремено, како се очекује, побољшање сигурности и ефикасности рада ТЕ ће,

заједно са другим пројектом, повећати производњу електричне енергије за 300 гигаваат сати годишње.

Замјеном ротора ниског притиска, која ће се извести у току реализације другог пројекта, повећаће се степен искоришћења турбине и снага електране, на рачун повећања притиска паре на турбину.

Главни извођач овог посла биће руска фирма „Силовије машини“ из Санкт Петербурга - произвођач турбинске опреме, са којом ће се ускоро потписати уговор вриједан 8 милиона €

Поред главних послова, у току петомјесечног застоја електране урадиће се и други неопходни и у таквим приликама уобичајени послови, као што је, на примјер, стандардни ремонт на осталом дијелу опреме и постројења, укључујући и замјену дијела цјевовода сирове воде од акумулације Отиловићи.

Сви наведени послови требало би да се изведу у току петомјесечног застоја, што захтијева максимално ангажовање извођача и особља Термоелектране као надзора.

С обзиром да је Термоелектрана стала 18. маја, сви радови би требало да се заврше до краја октобра 2009. године. Иако постоје одређена кашњења на појединим пројектима, ипак ће се, како нас увјеравају наши саговорници, настојати да се та кашњења надокнаде у наредној фази њихове реализације.

Извјесно је да ће се на тзв. критичном путу наћи и Пројекат замјене техничког система управљања, с обзиром на сложеност посла, рокове израде, испоруке опреме и сам старт пројекта.

И.З.

ЗА ЉЕПШИ ЕКСТЕРИЈЕР

Настојеће да ЕПЦГ (Управна зграда, Електрана, ТС и сл.) и визуелно изгледа љепше и цивилизованије, на чему је нарочито ангажована Наташа Николић и о чему смо писали у једном од прошлих бројева Листа, се наставља.

Као потврду тога објављујемо фотографије улаза Управне зграде ЕПЦГ у Никшићу.

Рад уз рекорде

■ Као кључни субјекат ЕЕС-а Црне Горе, ХЕ "Перућница" и овог пута одговорила свом задатку

Након вишемјесечног периода успјешног рада, изванредне производње електричне енергије и постигнутих рекорда, у машинској хали наше прве велике хидроелектране од 22. јула царује тишина, јер су свих седам њених агрегата заустављени, док су и канали у Никшићком пољу скоро у

Штепан Шундић

потпуности испражњени. Вријеме је, дакле, за уобичајене радове на ремонту примарне опреме, а доста пажње је посвећено доводном систему електране, односно каналима и таложници, гдје словеначка фирма "Приморје" из Ајдовшчине изводи радове на санацији и реконструкцији хидрограђевинских објеката.

Мада су планирани да почну 1. јула, ремонтни радови кренули су, из оправданих разлога, двадесетак дана касније, јер је због кишовитог јула, захваљујући стандардно високој погонској спремности "Перућнице", скоро до максимума искоришћена изузетно повољна хидролошка ситуација, о чему најбоље говоре у континуитету изванредни производни резултати са краја прошле и у првих седам мјесеци текуће године.

Изванредни производни резултати

Када анализирамо рад ХЕ Перућница од почетка године, морамо констатовати да смо врло задовољни како оствареним резултатима у производњи електричне енергије, тако и током активности око послова који су предузети или се предузимају како би се унапредиле техничке перформансе и погонска спремност електране, казао нам је дирек-

тор ове електране Штепан Шундић.

На почетку разговора он је скренуо пажњу на изванредне производне резултате ХЕ "Перућница" у току првих седам мјесеци ове године, када је произведено око 685 милиона kWh електричне енергије, што је 12,8 одсто више од плана. Поред тога, у децембру прошле године постављен је апсолутни мјесечни рекорд од преко 211 милиона kWh електричне енергије, док је у прва три мјесеца ове године оборен тромјесечни рекорд (са 501,5 милиона kWh), у склопу којег је оборен и фебруарски рекорд (185,5 милиона kWh). Стога и можемо констатовати да је у првих

седам мјесеци 2009. ХЕ "Перућница" радила само уз рекорде, нагласио је Шундић.

Ремонти, реконструкција, модернизација

Паралелно са тим текле су и активности које ће допринијети побољшању техничких перформанси и погонске спремности ове ХЕ. Прије свега, ради се о наставку неких пројеката из претходних година, као што је I фаза реконструкције и модернизације ХЕ "Перућница", у коју је уложено 12,5 милиона € која се завршава ове године, а у склопу које се ради на имплементацији Техничког система управљања електране, настављени су и радови на санацији хидрограђевинских

објеката у Никшићком пољу.

- Осим одличне производње имали смо и других активности, јер све што предузимамо у првој половини године у ствари је велика припрема за редовне ремонтне радове сваког лета.

доводног цјевовода и опреме у машинској хали, расклопном постројењу и у МХЕ. Од већих (по обиму и финансијским показатељима) радова у том смислу издвајају се: капитални ремонт генератора агрегата бр.

РЕКОРДИ У КОНТИНУИТЕТУ

Умјесто 1. јула, како је било и планирано, редован годишњи ремонт објеката и постројења ХЕ »Перућица« започео је двадесетак дана касније, да би се што више искористиле велике падавине и дотоци у јуну.

Мада је било планирано 607 милиона киловат часова електричне енергије, у овој ХЕ је, како нас је обавијестио **Милорад Раичевић**, шеф Службе електро одржавања, до 20. јула произведено 682.909.395 kWh, што значи да је план производње реализован 112,5 одсто. Само у двадесет дана јула систему је испоручено 21.521.555 kWh, а било је планирано свега 7 милиона киловат часова.

Од капиталних захвата који ће се извести током овогодишњег ремонта, који је почео 23. јула, а требало би да траје наредних 70 дана, издвајамо реконструкцију и санацију хидрограђевинских објеката доводног система ХЕ »Перућица« и радове на замјени чистилице и решетке на затварачници, које ће испоручити фирма MUUR из Њемачке.

Ремонтни радови, чији је рок продужен због реконструкције и санације хидрограђевинских објеката, обавиће се за вријеме тоталне обуставе рада електране и трајаће највјероватније до краја септембра. Као и до сада, извешће се сви потребни, углавном стандардни послови који се изводе током сваког ремонта. Међутим, ремонтни затварач-

Након ремонтних радова погонска спремност електране, по Шундићевом мишљењу, омогућиће сигурну производњу у наредном периоду, до следећег тендера, који ће бити знатно унапријеђен, с обзиром на захвате који ће се извести, у склопу I фазе Пројекта реконструкције и модернизације ХЕ »Перућица«.

Разводно постројење за које још није дефинисано коме да припадне: ЕПЦГ или АД Пренос

ница и грађевинских објеката у Никшићком пољу нијесу обухваћени пројектом реконструкције и санације, односно ремонтима

- Иако су хидролошке прилике биле напало, ништа се не би могло постићи, када су производни резултати у питању, без

изузетне погонске спремности објеката и постројења ХЕ »Перућица«, за што су заслужни запослени, свако на свој начин. С поносом можемо рећи да је ХЕ »Перућица«, као кључни објекат ЕЕС-а Црне Горе, одговорила свом задатку, подвлачи он.

Уградња ТСУ

Када њемачка фирма »Ламајер« заврши студију II фазе Пројекта реконструкције и модернизације ХЕ »Перућица«, тачно ће се знати обим и приоритети у реализацији ове фазе која обухвата агрегате 5, 6 и 7, разводна постројења 110 и 220 kV и објекте затварачница. Уградња одређених хидролошких мјерења омогућиће сталан увид у хидрауличко и хидролошко стање система, на основу чега ће се, због нове улоге коју ће ова ХЕ добити у тржишним условима, боље и оптималније планирати њен рад.

Поред тога што ће је увести у Технички систем управљања ЕЕС-ом Црне Горе, реализација I фазе Пројекта реконструкције и модернизације омогућиће ХЕ »Перу-

О УГРАДЊИ 8. АГРЕГАТА

Почетком марта расписан је тендер за уградњу 8. агрегата у ХЕ »Перућица« и након два продужетка за достављање понудбене документације крајњи рок је продужен до 10. септембра. Очекујемо да ћемо добити неколико понуда од реномираних свјетских произвођача из ове области, истакао је Шундић додавши да ће се са изабраним консултантом за реализацију наведеног пројекта ових дана потписати уговор.

У току су припремни радови на уградњи чистилице и решетке на затварачници Вртац. Изради опреме која се финансира из кредита Свјетске банке (на међународном тендеру посао је добила њемачка фирма MUUR), највјероватније ће се почетком септембра привести крају. На реду је избор понуђача за демонтажу и монтажу опреме, јер по уговору Свјетска банка финансира само испоруку опреме, а »Перућица«, како је објаснио Шундић, организовати извођење радова. У току је тендерска процедура, односно тзв. шопинг метода, као један од облика јавних набавки за избор најбољег понуђача за демонтажу и монтажу опреме за чистилицу и решетку на затварачници Вртац.

»Перућица« да пружа системске услуге у погледу секундарне и терцијарне регулације. То ће изискивати додатне напоре за још бољом погонском спремношћу, али и за врхунске техничке перформансе, с обзиром да ће ХЕ »Перућица« бити носилац балансне одговорности у систему. Тако ће ова електрана, осим производње електричне енергије, што

ВЕЋИ КАПАЦИТЕТ ДОВОДНИХ ОРГАНА

Посао на реконструкцији и санацији хидрограђевинских објеката доводног система ХЕ „Перућица“, ЕПЦГ је на основу уговора од 16. јула 2009. године, повјерила фирми Приморје Д.Д. Ајдовшчина – Словенија.

Почели радови на надвишењу канала

Олга Радуловић: Капацитет компензационог базена биће већи

Вриједност уговорених радова је 7.703.139,18 € (са ПДВ-ом). До сада је реализовано 2.564.586,69 €.

Грађевински радови на компензационом базену, као и на каналима Зета 1 и Зета 2, извешће у периоду обуставе рада електране који ће трајати 70 дана.

Приликом извођења радова на компензационом базену, чија је површина око 125.000 м², како нам је објаснила мр Олга Радуловић, шеф Службе техничке и планирања грађевинског одржавања, Поред санације дна и припреме за уградњу фолије, изградиће се мост на сужењу између таложнице и предбазена и проширити протичајни профил на предбазену улазне грађевине, а израдиће се спој компензационог базена и таложнице са каналом Зета 1. Ови радови су условљени обуставом рада електране, систем је без воде, па ће извођач динамички извођења радова (како радне снаге, тако и механизације) прилагодити обустави рада електране.

Радови на каналима Зета 1 и Зета 2 обухватају санацију и надвишење канала. Санацију канала Зета 1 (Вртац – Норин, 6 км) и Зета 2 (Вртац – Вуков мост, 5,5 км) једино је могуће извести у периоду обуставе рада електране. Радови обухватају санацију оштећене бетонске подлоге, њену замјену и запуњавање шупљина испод бетонске подлоге, замјену дилатационих спојница, као и испирање дренажног система у каналима, које је урађено прошле године, такође у периоду обуставе рада електране.

Тренутно се изводе радови на надвишењу канала Зета 2 Поред повећања профила доводних органа система ХЕ „Перућица“ са постојећих 68 м³/sec на 81 м³/sec, реализацијом ове инвестиције смањиће се губитак воде у каналима и базену.

Извођач радова, уз стални надзор инвеститора и захтјеве надзорног органа, радове изводи задовољавајуће квалитетно и у складу са техничким прописима. Заједнички се отклањају проблеми на терену током извођења радова.

је и њена основна улога, имати и друге функције у систему, којем ће пружати услуге не само секундарне и терцијарне регулације, него и регулације напона.

- Овим се поштравају многе ствари, због чега са већим степеном одговорности морамо прихватити нове услове рада који до сада нијесу били заступљени, а који ће у наредном периоду бити реалност, рекао је Шундић.

Као што је познато, у досадашњем периоду реализације I фазе Пројекта реконструкције и модернизације ХЕ „Перућица“, започета прије 4 - 5 година, која се већ приводи крају, извршена је реконструкција електро и машинске опреме на агрегатима 1- 4 (40 МВА). Реализацијом овог пројекта, осим увођења ТСУ (на чему се тренутно ради), постигнута је већа поузданост у раду, а мања је и могућност отказа. Замјеном старе опреме новом експлоатациони вијек електране продужиће се најмање за 30-так година. Поред веће поузданости и ефикасности у раду овој ХЕ ће се додијелити и нова улога у систему у погледу давања системских услуга.

По Шундићевим ријечима, циљ Пројекта реконструкције и модернизације није повећање снаге Електране, осим оног дијела који се очекује да се заврши у II фази реконструкције, када се

електрана оспособи да ради пуном снагом од 307 MW. Повећање снаге по агрегатима није био превасходни циљ овог пројекта, мада има назнака да је то могуће, али без темељнијих анализа и консултација са произвођачима опреме нико у ХЕ „Перућица“ није сигуран да неки од њених агрегата може да ради већом снагом од пројектоване. Међутим, самим тим што се већ постигло, и што ће се постићи, ова ХЕ постаће оно што се од ње очекује, а то је да буде сигуран произвођач електричне енергије у наредних три деценије.

Тек када је ријеч о уградњи 8. агрегата, која би требало да кошта 18 милиона € и за коју је заинтересовано неколико реномираних свјетских произвођача, што улива наду да ће се добити веома квалитетне понуде за набавку ове машине, можемо говорити о повећању снага Електране и пружању системских услуга.

Пројекти који још чекају

Поред радова на санацији инјекционе завјесе на брани Слано и санације сланске бране, размишља се и о превођењу вода Зете у Крупац, а касније и у Слано. Управо би студија чија је израда у току требало да покаже има ли штетних утицаја на снабдијевање Никшића питком водом из поклоницких извора.

Интересантан је и пројекат који не зависи само од Електропривреде. Ради се о довођењу индустријских вода Жељезаре у доводне канале ХЕ „Перућица“. Наиме, вода из акумулације Ливеровићи, када прође технолошки процес у Жељезари, бесповратно се губи у коритима Бистрице и Грачанице. Замисао је да се та вода преведе у корито Грачанице, па преко цјевовода до доводних органа „Перућице“, и тако искористи за производњу електричне енергије.

Реализацијом свих ових пројеката, у ситуацији када је сваки киловат важан, производња наше најстарије велике ХЕ увећала би се за 10 - 15 одсто, или око 100 милиона kWh годишње, што је, по Шундићу, заиста велика количина ако се има у виду дефицит електричне енергије која је веома тражена роба. И поред тога што је тренутно опала, цијена струје ће и даље расти, јер је електрична енергија веома тражена роба, па ће се стално исказивати потреба за овим видом енергије.

Комисија која је прошле године формирана ради идентификације имовине ХЕ „Перућица“ свој је посао, по Шундићевој оцјени, урадила на изванредан начин који може послужити као узор свим дјеловима Електропривреде, јер је, уз мање нејасноће, идентификовала скоро сву имовину ове ХЕ. У току је упис ове имовине у катастар. Из разлога што ће бити одређених проблема због неких вјероватно бесправно изграђених објеката, покушали смо да прибавимо документацију на основу које би и ту имовину уписали у катастар као наше власништво. С обзиром да је на том плану урађен иванредан посао, надамо се да ћемо до краја године завршити упис имовине у катастар, закључио је Шундић

И.З.

ХЕ „ПИВА“

Обимне активности

■ Поред обимнијег посла на ремонту агрегата А1, извршена испитивања на све три машине

У ХЕ „Пива“, гдје је већ почела II фаза Програма реконструкције и модернизације, која се реализује из кредита ње-

Драган Чизмовић

мачке KfW банке, и у првом полугођу 2009. настављен је обиман и захтјеван посао на ревитализацији примарне опреме, која је у експлоатацији преко три деценије. Један од планираних задатака у том смислу је и редован годишњи ремонт агрегата број 1, који је обављен од краја априла до краја јуна ове године.

Тим поводом посјетили смо ову електрану, гдје су нас о поменутиим активностима информисали директор Драган Чизмовић и мр Светлана Пјешчић, технички директор.

Комплексан посао

Како нас је обавијестио директор Драган Чизмовић, стручњаци Турбоинститута из Љубљане су, на основу склопљеног уговора са овом словеначком фирмом, извршили испитивања машинске, хидромеханичке и електро опреме ХЕ „Пива“, која су обављена у периоду од 21. марта до 25. маја текуће године. Иначе, Турбоинститут, који је требало да прелиминарне извјештаје достави у року од петнаест дана, а финални извјештај након два мјесеца, поред своје екипе имао је још пет подизвођача: четири фирме из Загреба (ИГХ - Институт грађевинарства Хрватске; ИЕ - Институт електротехнике и енергетике; Мартинг и Бродарски институт) и једну из Суботице (North).

За потребе испитивања ангажована је и

фирма „Метална – Нова“ из Марибора, чија је екипа монтирала ревизиона колица и манипулисала са њима за вријеме прегледа косих металних дјелова доводног цјевовода. Институт за црну металургију из Никшића је извршио преглед и издао атест за ревизиона колица.

Испитивања опреме сва три агрегата изведена су у тзв. on line и of line режиму, односно током рада, али и за вријеме мировања машина, док је на агрегату број 1, на којем су испитивања била обимнија, извађен и ротор.

- С обзиром да је на почетку II фазе реконструкције и модернизације ХЕ „Пива“ било предвиђено комплетно испитивање и једног од агрегата, због чињенице да током овог процеса агрегат не може бити у функцији, а и да би искористили застој у његовом раду за обављање свих неопходних интервенција, одлучили смо се за комплетан ремонт агрегата А1, рекла нам је мр Светлана Пјешчић.

Вађење ротора генератора, које је обављено 28. априла, представља један од комплекснијих захвата код демонтаже агрегата. Сама чињница да је ротор тежак 315 тона говори о озбиљности овог захвата.

Осим чишћења, одмашћивања, визуелних прегледа и испитивања, на овом агрегату извршиће се преклињавање статорског намота, санација евентуалних локалних оштећења на статорском пакету, затим контроле и радови на лежајевима и кочницама, те замјена неисправних мјерних и заштитних инструмената и сл.

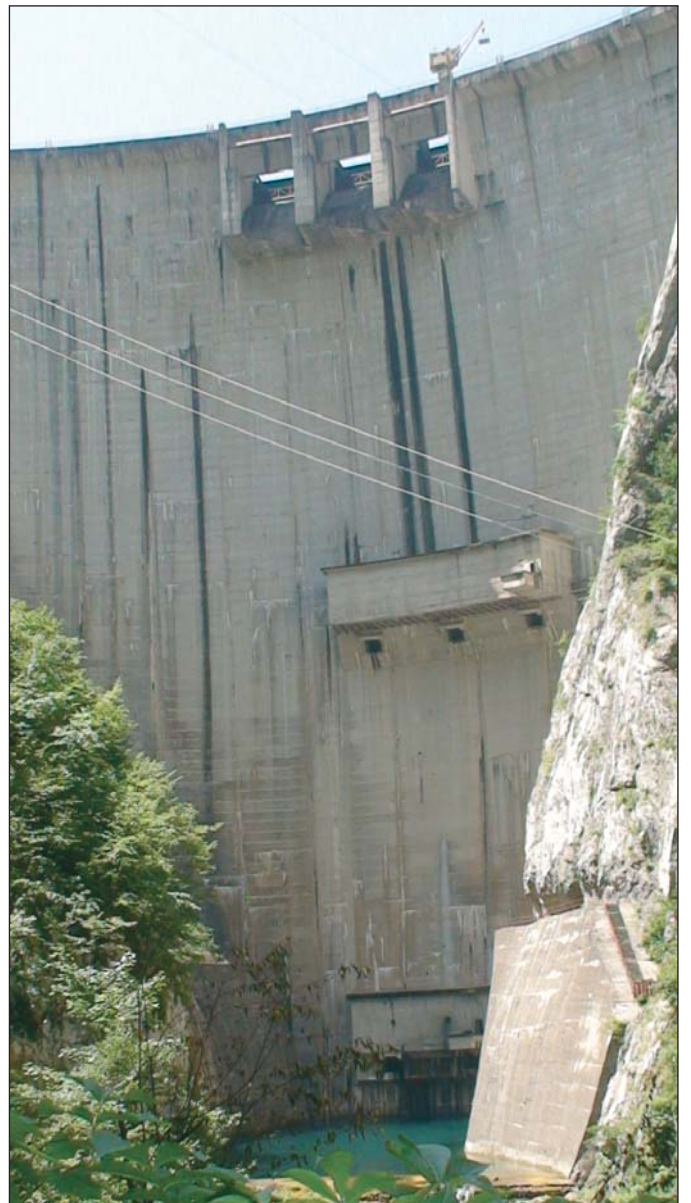
Ремонтни радови на овој машини, како је планирано, трајаће до краја јуна текуће године.

У току извођења уговорених испитивања на сва три агрегата и ремонта А1 конста-

товани су одређени проблеми на поменутиим машинама.

Код агрегата А1 утврђено је да је отпор лежајног звона испод дозвољеног, због чега је од произвођача генератора („Кончар – Генератори мотори“) затражено стручно мишљење о овом проблему и начину његовог рјешавања. Уколико буде потребно мијењати изолацију звона, што је врло вјероватно услед изолационог отпора, требало би га, ради технолошког поступка санације, неопходних гаранција за квалитет изведених радова и одређених геометријских контрола транспортовати у фабрику произвођача. Ови радови би, требало да се заврше у току ремонта агрегата А1.

Због уочених проблема на турбини и препорука стручњака Турбоинститута потребно је извршити контролу угљене бртве, што

захтијева демонтажу већег дијела турбинске опреме, која није планирана у току овогодишњег ремонта. Након демонтаже треба оба-

вестиција износи 2 милиона €

У склопу II фазе Програма реконструкције и модернизације ХЕ „Пива“, струч-

испитивања обавиле су техничке службе Електране. Паралелно са овим активностима извођени су и радови на припреми

Светлана Пјешчић

вити центрирање турбинске осовине и лежача. За извођење ових радова нужно је обезбједити надзор, који може изводити само лице које има искуство у таквим пословима.

Међутим, како је истакао Д. Чизмовић, због одређеног кашњења карловачког МГ Сервиса, који је одабран да уради преклињавање статорског намота, вјероватно ће се каснити и са завршетком ремонта првог агрегата.

И поред уочене пукотине на вратилу агрегата број 2, уз сагласност електроенергетског инспектора машинске струке и издвојено мишљење главног електроенергетског инспектора, донесена је одлука да се ова машина пусти у рад, а да ХЕ „Пива“ ступи у контакт са произвођачем опреме („Кончар – Генератори мотори“) да би се добило стручно мишљење како ријешити проблем увода струје у ротор на технички бољи начин од постојећег. Иначе, овај проблем је узрокован пукотином на вратилу која је настала због великог загријавања.

Приликом испитивања агрегата А3 установљена је повећана запрљаност генератора од уља из лежишта и честица од графитних плоча које служе за механичко кочење. У ту сврху потребно је набавити нове заптивке на генераторским лежајевима, како би се спријечило процуривање уља према генератору, али и оспособити и електрично кочење агрегата, јер механичко кочење, помоћу графитних плоча, доводи до веће запрљаности генератора.

Што се тиче испитивања грађевинских објеката и подручја акумулације, од немачке KfW банке добијена је сагласност за потписивање уговора које ће се обавити 29. маја ове године. Ради се о три уговора (Испитивање грађевинских објеката; Батиметријско снимање акумулације; Испитивање нестабилних подручја у зони акумулације).

Међутим, сав посао везан за пројекат снижења доње воде завршен је до расписивања тендера за извођење радова, а ова ин-

Извађени ротор генератора А1

њаци мариборског Турбоинститута су, по ријечима **Милинка Раичевића**, шефа Службе одржавања, од 21. марта до 25. маја, обавили испитивања сва три агрегата. Прво су урађена електро испитивања на све три машине (На А1 су 4. маја извршена of line, а 13. и 14. маја и on line испитивања, док су на А3 on line испитивања почела 16. маја, а 24. и 25. маја обављена су и of line испитивања), да би се затим, 22. апри-

послова за МГ Сервис из Карловца, са којим је склопљен уговор за одређене захвате на агрегату број 1, нагласно је инж. Раичевић објаснивши да ће се, на основу завршног извјештаја и презентације свих испитивања, које ће мариборски Турбоинститут урадити и доставити кроз два мјесеца, одредити даље активности на плану реконструкције и модернизације ХЕ „Пива“, у којој су биле у току и активности на

КАДА СЕ СТИЈЕНА ОБРУШИ

Приликом посјете Електрани срели смо, пред портирницом на улазу који води у машинску халу, на његовом стражарском мјесту, **Стевана Радојичића**, једног од најстаријих по стажу радника ХЕ „Пива“.

У кратком и пријатном разговору са овим ведрим човеком који је жива историја пивске електране, јер овдје, како нам је рекао, ради од првог дана, сазнали смо, поред осталог, многе занимљивости из живота и рада овог колектива, чији је свједок, али и о знаним и незнаним људима које је сретао на свом радном мјесту када су посјећивали ову ХЕ.

Многи од тих сусрета остали су му у пријатној успомени.

Стеван Радојичић

Најнепријатнији, али и најдраматичнији његов доживљај везан је за једну, дубоку и тамну зимску ноћ, када се, прије неку годину, са лијеве обале Пиве откинуо дио стијене, који се, затим, рушећи све пред собом, уз заглашујући тресак, стрпоштао у ријеку. Мада га је само дјелић секунде дијелио од сигурне смрти, све се, срећом, завршило без икаквих последица, како за њега, тако

и за разводно и подземно потројење које је те ноћи чувао.

И овај примјер најрјечитије говори са каквим су ризиком свакодневно суочени сви они чије је радно мјесто везано за постројење ХЕ смјештене у каменим њедрима пивског кањона.

ла, приступило демонтажи агрегата број 1. Том приликом извршена је демонтажа ротора генератора и дијела турбинске опреме. Овај сложен и осјетљив посао извели су радници Електране.

- Када је ријеч о ангажовању радника ХЕ „Пива“, све припремне радове током

уградњи опреме за мјерење протока воде кроз турбину агрегата А1.

- Везано за машинске послове, на ремонту првог агрегата изводе се радови на замјени вентилаторских лопатица, а карловачки МГ Сервис (који врши надзор над демонтажом и монтажом поменутих машине)

обавља и послове на лежајевима и кочницама, рекао нам је **Славиша Бајчета**, шеф Службе машинских послова, који нас је та-

Милинко Раичевић

Славиша Бајчета

Жељко Аврамовић

кође информисао и да је, од електро послова, МГ Сервис до сада, поред комплетног чишћења намота статора, у потпуности извршио и лакирање ротора, а тренутно изводи и преклињавање намота статора.

Производња изнад плана

По ријечима **Жељка Аврамовића**, шефа Службе експлоатације, ХЕ

„Пива“ је, (у непуних пет мјесеци 2009. године) закључно са 27. мајем, произвела 484 милиона киловат часова електричне енергије, што је 63,5 одсто плана за 2009.

Захваљујући доброј хидролошкој ситуацији акумулација је, приликом наше посјете, била пуна, јер је кота језера била на 674,63 мнм, што је енергетски износило 301 милион kWh.

- У току испитивања агрегата успјели смо да одржимо производњу, чак са једном машином у појединим периодима, и не дозволимо да дође до прелива, иако је кота језера била на скоро 30 цм од прелива, наглашава инж. Аврамовић.

Имајући у виду добар доток од 52 м³/sec, ХЕ „Пива“ би, и поред радова на редовном годишњем ремонту и реконструкцији првог агрегата, у првих пет мјесеци ове године могла остварити производњу од 500 милиона kWh.

Захваљујући завршеним испитивањима на агрегатима А2 и А3, у погону су биле двије машине.

Треба истаћи и добру погонску спремност агрегата која се огледа у чињеници да је у првих пет мјесеци текуће године било само 2 сата непланираних застоја.

Од почетка марта, када је кренула реализација пројекта испитивања сва три агрегата, било је, како нам је казао **Милан Анђелић**, вођа Смјене „А“, потребно ванредно ангажовање смјенског особља и екипа одржавања Електране, јер се радило о веома захтјевним и комплексним методама испитивања, за које су се морале стриктно поштовати утврђене процедуре и посебан режим рада агрегата.

По Анђелићевим ријечима, са два агрегата у погону ситуација у постројењу је била редовна, а, с обзиром на резултате у производњи електричне енергије са краја прошле и у првих мјесеци ове године, као и енергију у акумулацији, са сигурношћу се може рећи да ће овогодишњи план производње бити премашен.

Смјенско особље ХЕ „Пива“ се већ навикло на специфичне услове рада под земљом, али се, како су нам рекли у Команди Електране, у паузама између смјена прикупи снага за следећу туру. Очигледно је да такви услови остављају последице на здравље радника, што је утврђено и систематским медицинским прегледом.

И.З.

КОРИСНА ПОСЈЕТА

Група инжењера из ХЕ „Перућица“ посјетила је почетком маја своје колеге у ХЕ „Пива“, са којима су, након добродошлице коју им је пожељела мр **Светлана Пјешчић**, технички директор, обишли погон електране смјештене у њедрима пивских врлети. Ту су се на лицу мјеста упознали са основном и помоћном опремом овог производног постројења, а видјели су како теку ремонтни радови и испитивања на извађеном ротору генератора агрегата А1, који је, како су се увјерили, импозантне тежине и габарита.

Било је то корисно искуство за инжењере „Перућице“, од којих су неки први пут били у ХЕ „Пива“.

Група инжењера из ХЕ Перућица у посјети Пиви

На крају посјете која је протекла у добром расположењу и пријатној атмосфери, изражена је заједничка жеља за успостављање непосредније сарадње и међусобног испомагања, због или сличних проблема у раду. Закључено је да би овакви сусрети требало да буду обојани, корисни и пожељни јер имају велики значај за стручњаке двије хидроелектране.

И.З.

РАЗГОВОР СА ДИРЕКТОРОМ МИРОСЛАВОМ ВУКЧЕВИЋЕМ

Смањење губитака - један од првих приоритета ангажовања

■ Интензивне активности на евидентирању и наплати неовлашћене потрошње, као и измјештању бројила из објеката потрошача, а једна од константних активности је и замјена неисправних и механички оштећених бројила

■ Најбоље рјешење за смањење губитака и наплату испоручене ел. енергије - уградња бројила за даљинско читавање потрошње

■ Интензивирани и инвестиционе активности

Разговор са директором ФЦ Дистрибуција **Мирославом Вукчевићем** почели смо о једној од најважнијих тема која већ дуго времена чини окосницу активности у овом дијелу Друштва – смањењу губитака на дистрибутивној мрежи.

То је, свакако, један од најприоритетнијих задатака менаџмента Дистрибуције у борби за позитиван пословни резултат, а да би се он остварио, морају се испунити одређени услови, уз велике активности и организован рад.

У вези с тим, директор Вукчевић је казао да губици ел. енергије у првих шест мјесеци ове године износе 23,51 одсто и да су 0,21 одсто мањи у односу на исти период прошле године, а са урачунатом неовлашћеном потрошњом губици су нешто нижи и износе 22,39 одсто, што је за 0,67 процентна мање у односу на 2008. годину.

-Неовлашћена потрошња и те како утиче на повећање губитака, а након што је у договору са Министарством за економски развој покренута акција регистровања и уношења у базу података потрошача који нелегално троше ел. енергију, евидентирани су у овој години 14.193.686 kWh, што износи 2.152.865 еура, наводи Вукчевић објашњавајући да то не значи легализацију тих потрошача, нити мијешање у законска рјешења, већ само евидентирање потрошених киловатсати које треба наплатити да Дистрибуција не би биљежила губитке по том основу.

Они и даље имају обавезу да легализују своје објекте, односно да почну процедуру добијања сагласности за прикључење на мрежу, а основни услов за то је да добију грађевинску дозволу, што не зависи од Електропривреде већ од надлежних органа, истиче директор Вукчевић.

Према његовим ријечима, до сада је евидентирано 12.650 нелегалних конзумента а акција ће трајати до 1. септембра, и сви корисници ће бити технички обрађени и унијети у базу података Снабдијевања ради издавања рачуна и њихове наплате, у ко-

ју ће, након тог датума моћи ући само они потрошачи који буду испуњавали услове предвиђене Законом. Ефекат ове акције у

Мирослав Вукчевић

2009. години је наплата 1.325.000 еура, што је најбоља потврда да се на овај начин штите интереси Електропривреде.

Измјештање и замјена неисправних бројила - велики пројекат

Везано за активности измјештања бројила из објеката потрошача на линију раздвајања јавног и приватног власништва, што је такође у функцији смањења комерцијалних губитака, директор Вукчевић је казао да је то велики и озбиљан пројекат и да је до сада измјештено око четири хиљаде бројила и завршена тендерска процедура за набавку нових уређаја који ће бити испоручени у зависности од плаћања приспјелих бројила.

- Једна од константних активности на плану смањења губитака је и замјена неисправних и механички оштећених бројила, а од покретања акције „Сви трошимо а ко плаћа“ (1.10.2006. године) до 1. јула ове године замијењено је 46.684 таквих бројила, након што су екипе Дистрибуције претход-

но на терену установиле да је то неопходно, каже он нагласивши да рјешавању овог проблема доприноси и евидентирање, односно препознавање трафо реона у којима су губици највећи. У том смислу планирано је да се све трафостанице опреме мјерним уређајем за мјерење енергије, ради омогућавања квалитетне анализе губитака по трафореонима. У јуну и јулу је уграђено 550 мјерних гарнитура, или 15 одсто од укупног броја, и то у трафо реонима гдје се преузима највише енергије и гдје је највећа потрошња, да би се тачно установило колики су губици у њима. Тако ће се баратати са прецизним подацима о томе колико се енергије преузима а колико евидентира и моћи ће се циљано контролисати сви ти потрошачи.

Вукчевић није пропустио прилику да у склопу ове приче о губицима истакне електродистрибуције које су на том плану најуспјешније рекавши да су најбоље резултате оствариле ЕД Тиват и ЕД Будва чији су губици у првом полугодишту мањи од планираних, што је, свакако, резултат свакодневног организованог рада. Највеће губитке, око 10 одсто изнад плана, имају електродистрибуције Жабљак, Колашин, Никшић и Цетиње, а и у преосталим ЕД има још простора за смањење губитака.

- На нивоу Функционалне цјелине тренутно се ради програм мјера за смањење губитака који ће јасно дефинисати носиоце овог значајног посла и одговорна лица за спровођење програма, истакао је Вукчевић додајући да ће се у том смислу у наредном периоду интензивирати и контрола потрошача ради сузбијања крађе струје што, поред наведеног, такође доприноси смањењу губитака који су, иначе, знатно израженији на сјеверу Црне Горе, посебно у односу на Приморје.

- У питању је, прије свега, социјална структура становништва, али није на Електропривреди да води социјалну политику. Крађа струје је кривично дјело које ЕПЦГ не може толерисати. Стога се морају евидентирати сви ти потрошачи, што Дистрибуција и ради и против њих подноси кривичне и прекршајне пријаве, а на институцијама система је одговорност за процесуирање тих пријава, каже директор Дистрибуције додајући да немамо њихову подршку у мјери коју с правом очекујемо, иначе би се постигли бољи резултати.

Пријаве се не обрађују и не ажурирају, а и за оне које се спроведу, казне су недопустиво благе у односу на почињено кривично дјело, што на неки начин поништава уложе-

ни труд електродистрибутера да се смање губици ел. енергије који директно утичу на резултате пословања, сматра он.

Даљинско читавање апсолутни приоритет

У оквиру приче о проблемима који утичу на повећање губитака Вукчевић је

Монтажа челично-решеткастог стуба у ЕД Будва

навео и проблем постојања великог броја објеката у Црној Гори који нијесу стално настањени, због чега су њихова бројила неочитана, тако да од почетка године није евидентирана потрошња код готово 65 хиљада потрошача, што је технички проблем. У том циљу су ових дана интензивирани активности на обиласку тих објеката и проналажењу њихових власника, посебно на Приморју, како би се регистровала и наплатила ел. енергија која је потрошна у овом периоду.

Уколико радници Дистрибуције не буду у могућности да читају ова, као и сва друга бројила која нијесу била доступна у периоду читавања, или уколико ти потрошачи сами не читају стање и доставе га Електродистрибуцији, што је њихова обавеза, обуставиће им се испорука ел. енергије. Претходно ће им бити достављено обавјештење о томе, са упуством шта треба да ураде, како би се обезбиједила тачност обрачуна потрошње, као и о мјерама које ће Дистрибуција предузети уколико ни убудуће овлашћени радници не буду могли да читавају потрошњу код тих конзумента. Ради се о томе да ће се од њих захтијевати да мјерна мјеста измјесте у дистрибутивни ормар на граници власни-

штва или на фасаду објекта.

У циљу рјешавања проблема са губицима и наплатом и у функцији унапређења рада Дистрибуције неопходна је уградња бројила са даљинским читавањем и искључењем потрошача, што је апсолутни приоритет. У том правцу се и одвијају активности на добијању кредита Европске инвестиционе банке за набавку ових мјernih уређаја, о чему има више ријечи у овом броју Листа у оквиру разговора са **Велимиром Стругаром**, помоћником директора Дистрибуције.

- Свако улагање у опрему се веома брзо исплати, али је реализација дуготрајна, прво због тога што Дистрибуцију ограничава Закон о јавним набавкама и веома споре процедуре, а затим и због тога што је и након набавке опреме потребно пуно времена и велики број радника да се уграде сви ти уређаји. Ипак је ФЦ Дистрибуција одлучна у намјери да истраје у свим овим активностима које су пресудне за побољшање пословања, односно смањење губитака.

- Имамо циљ да за пет година губици буду 11 одсто, тј. на нивоу техничких губитака и од тог циља нећемо одступити, категоричан је Вукчевић.

Важне инвестиције

У наставку разговора наш саговорник се осврнуо и на инвестиционе активности у 2009. години рекавши да је једна од најважнијих изградња ТС 35/10 kV „Горња Зета“ у вриједности од милион и 390 хиљада еура, која треба да се заврши у августу а служиће за напајање црпне станице на извору регионолног водовода „Болесестре“ и побољшање напајања потрошача на подручју Горње Зете, Грбавца, Лекића и дијела Љешанске нахије.

- Обавеза Дистрибуције, везано за пројекте који се реализују за потребе Регионалног водовода била је и изградња 35 kV далековода од нове ТС до водоизворишта у дужини од око 7 км на врло тешком терену. То је резервно напајање водоизворишта, док ће главно бити из ТС Вирпазар која је са њим кабловски повезана. Полагање кабла и грађевинске радове на овом објекту извела је Електроградња а предстоје електромонтажни радови, казао је Вукчевић.

Он је потом истакао да су коначно по-

челе активности на реконструкцији, односно изградњи ДВ 35 kV Цетиње-Ријека Црнојевића-Подгор, у дужини од 17,2 км која је планирана још прије 15 година, јер се у Подгору налазе пумпе за водоснабјивање Цетиња и Будве. И ове радове, за које је већ добијена грађевинска дозвола, изводиће Електроградња.

У току су припреме за расписивање тендера за реконструкцију 10 kV постројења ТС Подгорица 3 која се финансира из тзв. Француског кредита. Завршетак радова предвиђен је до краја године, а укупна вриједност опреме је 1,2 милиона еура. Планира се и реконструкција ТС Подгорица 4, јер се очекује прикључење великих потрошача, а како је снага на трансформаторима у постојећим капацитетима максимално искоришћена, морају се стећи услови да се ти потрошачи могу прикључити на дистрибутивну мрежу.

До краја године планиран је завршетак ТС 110/10 kV ПГ Подгорица 5, што је велика инвестиција која је неопходна Подгорици, с обзиром да се у том дијелу града развила индустријска зона са знатним бројем нових потрошача. Овај заједнички пројекат Преноса и Дистрибуције ријешитиће већину проблема у напајању подгоричког конзума.

А како је важан задатак Дистрибуције стабилно снабдијевање ел. енергијом приморских општина у љетњој туристичкој сезони, у припрему овогодишње сезоне уложено је 5,2 милиона еура и то у изградњу 18 трафостаница 10/0,4 kV, снаге 630 kVA, двије ТС снаге 2 x 630 kVA, четири ТС снаге 250 kVA и двије чија је снага 1 X 1000 kVA. У оквиру ове инвестиције положено је око 18 км 10 kV подземних кабловских водова и реконструисана нисконапонска мрежа у вриједности од 300 хиљада еура, као и 18 трафостаница 10/0,4 kV у Будви и Котору.

- Приведен је крају важан пројекат за которску општину. У питању је полагање 10 kV вода Муо-Столив-Прчањ, истакао је Вукчевић додајући да је припремљена комплетна документација за изградњу 35/10 kV трафостаница у Петровцу, Херцег Новом, Никшићу, Цетињу и Котору која се финансира из тзв. Француског кредита, те да је за ТС 35/10 kV, Бистрица у Никшићу, која је изузетно важна за поузданије напајање града под Требјесом ел. енергијом, завршен тендер за грађевинске и електромонтажне радове. Изградња ове трафостанице у вриједности од 1,6 милиона еура, треба да почне у августу, као и изградња за Никшић такође веома важне ТС у Хумцима. Вриједност те инвестиције је 1,3 милиона еура, казао је директор Дистрибуције информишући да је у току израда студија развоја Подгорице и Никшића у којима ће се дефинисати правци развоја преносне и дистрибутивне мреже, тако да ће се имати јасније смјернице за даље активности у том правцу.

Б.М.

ПРОШИРЕЊЕ И МОДЕРНИЗАЦИЈА СИСТЕМА МЈЕРЕЊА ЕЛ. ЕНЕРГИЈЕ

У плану милионска улагања у проширење и развој даљинског читавања потрошње

■ То је у функцији увођења потпуног реда и контроле у експлоатацији електродистрибутивног система Црне Горе

Да даљинско читавање потрошње и даљинско искључење са мреже постаје усвојена стратегија развоја дистрибутивног система Црне Горе и да је циљ Дистрибуције да тај развој буде оптималан, уз употребу нових технологија, потврђује тренутно једна од приоритетних активности у овој функционалној цјелини на добијању кредита Европске банке за реконструкцију и развој, у износу од 40 милиона еура, под веома повољним условима, који ће бити утрошен за проширење и унапређење започетог система мјерења у оним црногорским електродистрибуцијама у којима је заживио Пилот пројекат даљинског читавања потрошње и увођење таквог система у ЕД Цетиње.

Континуитет осавременавања система мјерења

Наиме, према ријечима Велимира Стругара, помоћника директора ФЦ Дистрибуција, у овој цјелини су свјесни да се систем мјерења на кључним тачкама свих потрошача у дистрибутивном конзуму апсолутно мора модернизовати у функцији увођења потпуног реда и контроле у експлоатацији електродистрибутивног система.

Због тога је кредит Европске банке за реконструкцију и развој за Дистрибуцију Црне Горе веома важан јер пружа могућност за унапређење и развој, односно проширење тог система, што представља континуитет досадашњих активности на његовом осавременавању и унапређивању.

- Апликацији за добијање кредита Европске банке за реконструкцију и развој претходиле су активности на реализацији тзв. Пилот пројекта аутоматског читавања и искључења бројила који је у ФЦ Дистрибуција реализован из средстава кредита Свјетске банке на узорку од четири хиљаде мјерних мјеста у два-

десетједном трафо реону, подсетио је Стругар додајући да је, и поред одређених, углавном субјективних, слабости у одржавању и експлоатацији система, које ће се отклонити да би се на основу тих искустава систем мјерења у Црној Гори даље развијао, овај пројекат показао из-

Велимир Стругар

ванредне резултате, што је била и оцјена Стручног савјета Електропривреде који је анализирао његову реализацију и закључио да је такав систем неопходан Дистрибуцији Црне Горе. У прилог томе иде и пракса и искуство савремених и модерно организованих електропривреда, јер ова рјешења нијесмо ми измислили, већ их само фаворизујемо, сигурни у чињеницу да ће нам се уложена средства за кратко вријеме вратити кроз смањење губитака.

Не може, казао је Стругар, бити импровизације у систему мјерења, већ тај пројекат мора бити наслонен на сигуран, тачан и поуздан систем референтних произвођача у свијету, с обзиром да се ради о области од које доминантно зависи пословање ЕПЦГ у цјелини.

Стога ће ФЦ Дистрибуција, уколико добије ова средства, реализовати пројекат проширења и унапређења система мјерења у електродистрибуцијама у

Подгорици, Никшићу, Херцег Новом и Бијелом Пољу, које су и до сада имале такав систем, а још ће се обухвати ЕД Цетиње.

- Планирана је набавка око 63 хиљаде мјерних уређаја у пет дистрибуција, од чега ће половина бити уграђена у Подгорици, рекао је Стругар и нагласио:

- Да би се овако амбициозан и по обиму средстава која се улажу, до сада највећи пројекат у Дистрибуцији, упјешно реализовао, комплетне активности подијелене су у двије фазе. Прва фаза подразумијева израду апликације за конкурисање за кредит, што је врло обиман и комплексан задатак, с обзиром на обим података који је тражен на увид од стране консултаната Европске банке за реконструкцију и развој.

С тим у вези Дистрибуција је формирала радни тим од водећих стручњака у овој функционалној цјелини који се баве облашћу мјерења ел. енергије и даљинског управљања и читавања бројила, на чијем челу је наш саговорник а у њему су још Драган Перуничкић, Сениша Мандић, Ранко Вуковић, Славен Миљанић и Борис Цветковић. У раду Тима такође ће учествовати и Сава Остојић и Зоран Ракочевић, као и директори дистрибуција у којима ће се имплементирати пројекат проширења система мјерења.

Уговор о кредиту до краја године

Према ријечима Стругара, иницијалне активности на изради апликације су почеле још у фебруару 2009. године, да би се интензивирале у мају и јуну, а Радни тим за израду апликације за кредит је у обавези да у координацији са консултантима Европске банке за реконструкцију и развој (изабрани консултант је из шпанске Електропривреде), заврши све дефинисане активности до септембра, када ће бити организован сљедећи састанак са њима на којем ће Дистрибуција детаљно презентовати урађено у претходном периоду.

- Након завршетка активности на изради апликације и након потписивања уговора о кредиту које се очекује до краја године, планирано је да се формира нови тим који ће се бавити реализацијом овог пројекта, што је друга фаза, саопштио је Стругар истакавши да би Дистрибуција реализацијом овог пројекта у планираном обиму имала око 20 одсто мјерних мјеста у Црној Гори у систему даљинског читавања и искључења, што ће са до сада уграђених око 50 хиљада нових умјесто неисправних бројила, и уз реализацију започетог пројекта измјештања мјерних мјеста на линију раздвајања јавног и приватног власништва, дефинитивно битно утицати на смањење губитака у електродистрибутивној мрежи и њихово свођење на циљне техничке губитке.

- Да би тај крајњи циљ био достижан, мора се битно промијенити укупан амбијент у друштву кад је у питању однос потрошача према мјерном мјесту као имовини Електропривреде Црне Горе, рекао је Стругар и одао:

- Повољности овог система мјерења нијесу само у пуком конектовању података на даљину и искључењу потрошача, већ и много више од тога, јер ова бројила омогућавају сталну регистрацију профила оптерећења, што ће у поступку отварања тржишта електричне енергије бити веома важно за потрошаче из категорије домаћинстава. Овај систем, генерално, мора да омогући и значајан степен заштите од неовлашћеног приступа бројилу и материјалну регистрацију атака на бројило, што је важно у случају доказног поступка против починиоца на судовима.

Дистрибуција Црне Горе је, наставио је Стругар, свјесна своје обавезе да обезбиједи квалитетну и поуздану испоруку електричне енергије свим потрошачима црногорског конзума, али и ова, као и свака друга услуга, мора бити плаћена, тј. компанија мора добити материјалну надокнаду која јој по закону припада. Могућност наплате те надокнаде, односно фактуре за испоручену ел. енергију, је уско везана за ниво техничке опремљености и квалитета система мјерења, тврди наш саговорник, па је, стим у вези, он потпуно сигуран да је улагање у један овакав систем за Дистрибуцију исплативо и да се не може доводити у сумњу она инвестиција која се за кратко вријеме вишеструко врати, прије свега кроз смањење губитака ел. енергије.

Б.М.

САВРЕМЕНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ ЗА ПОТРЕБЕ ОДБОРА ДИРЕКТОРА

Увођење видеоконференција

Адекватно новонасталој пословној ситуацији, ЕПЦГ ће, по одлуци Одбора директора, развити једну нову димензију и унаприједити начин рада примјеном модерног видеоконференцијског система за комуникацију у реалном времену између више локација.

Сходно томе, у наредних два мјесеца ће бити набављена опрема, извршено тестирање и имплементација поменутог система, који ће првенствено служити за одржавање електронских сједница Одбора директора, с обзиром да је за сада један члан овог органа представ-

и дијељење пропусног опсега линка се врши пропорционално потребама видеоконференције с једне и Интернета с друге стране. Наиме, пракса је да се као комуникациони линк користи ISDN капацитета 512 Kbps, међутим у понуди црногорског Телекома је максимални опсег 128 Kbps, док могућност кориштења ADSL сервиса не постоји, због логике асиметричног система преноса (различити up и down линкови) прије свега, нестабилности овог сервиса, као и чињенице да црногорски оператер ADSL кориснику не додјељује ста-

ник фирме А2А из Милана – Италија, (која у ЕПЦГ има преко 15% акцијског капитала).

Увођење видеоконференцијског система комуникацију треба да учини интерактивном у реалном времену (пренос звука и слике са занемарљивим кашњењем), и задовољи потребу за честом пословном комуникацијом која искључиво захтијева интерактивну визуелну комуникацију између саговорника.

Наиме, овакви системи имају широку примјену у пословном свијету, али и у другим областима као што су медицина, образовање, судство. Помоћу оваквих система састанци на "даљину", консултације, договори, преговори могу да се обављају много чешће, чиме се повећава продуктивност, штеди вријеме и смањују трошкови.

Овакав систем својим аудио и видео компонентама је у могућности да квалитетно покрије салу са 10 до 15 учесника, уз два монитора и два или више микрофона. У плану је да се као комуникациони линк користи изнајмљена линија брзине 2 Mb/s која иначе представља излаз према Интернету на локацији управне зграде ЕПЦГ у Никшићу, с тим да се изузетно добар квалитет слике и звука може постићи и при брзинама реда 512 Kbps захваљујући Х.264 видео стандарду и изузетно избалансираним звуку. Оптимизација

тичку јавну (глобалну) IP адресу, која је неопходна за међусобно „позивање“ учесника видеоконференције и успостављање сесије.

Систем ће имати Multi-Point функционалност којом се омогућава да више од два учесника на различитим локацијама учествују у видео конференцији. Систем посједује камеру која аутоматски прати говорнике, и има могућност сетовања и меморисања позиција камере за лакшу манипулацију током видео конференције, аутоматско подешавање нивоа аудио сигнала тако да се говорник добро чује без обзира да ли се налази ближе или даље од микрофона.

Поред размјене слике и гласа могуће је размјенивати и друге садржаје као нпр. разне документе, презентације и слично. Свакако је јако значајно да овакав систем пружа могућност архивирања, односно снимања аудио и видео записа конференције на рачунару (web streaming), а с обзиром да се ради о преносу повјерљивих информација и садржаја различитим комуникационим каналима, биће обезбијеђен адекватан систем софтверске енкрипције података.

У плану је да се за сада у првој фази оваквим системом опреми сала за састанке у згради Дирекције Друштва у Никшићу, а у каснијој фази да се са истом функционалношћу покрије и сала за састанке Електоградње у Подгорици.

Антон Радонић, инж. у Центру за ИСТ

У ПОСТУПКУ СПРОВЕДЕНОМ ПО ПРЕСУДИ УПРАВНОГ СУДА РЕГУЛАТОРНА АГЕНЦИЈА ДОНИЈЕЛА ОДЛУКУ О ИЗМЈЕНИ ТАРИФА ЗА ЕЛ. ЕНЕРГИЈУ

Нова одлука - ниже цијене

■ На основу пресуде Управног суда поништена Одлука о тарифама РА из новембра прошле године којом је ел. енергија покупила 10 одсто и усвојена нова Одлука о измјени тарифа према којој је цијена струје за домаћинства нижа за три одсто

■ ЕПЦГ ће поново обрачунати испоручену ел. енергију за период од 1. децембра прошле до 31. маја ове године и извршити поравнање код потрошача на рачун будућих задужења

Нашим читаоцима је познато да је Регулаторна агенција за енергетику 20. јуна ове године донијела Одлуку о измјени тарифа за ел. енергију према којој су цијене струје за домаћинства снижене до три одсто и да је та измјена услиједила након пресуде Управног суда Црне Горе да се усвоји тужбени захтјев и поништи Одлука РА за енергетику о измјени тарифа за ел. енергију од 27. новембра прошле године.

Отклоњене неправилности

Управни суд је, наиме, рјешавајући управни спор по тужби грађана Стева Мука и Далиборке Уљаревић из Котора и Горана Ђуровића из Подгорице против Регулаторне агенције за енергетику, којом су тражили поништење новембарске Одлуке о измјени тарифа, донио пресуду да није било правног основа за доношење нове одлуке о тарифама, истовремено захтијевајући од Регулаторне агенције да у поновном поступку донесе нову одлуку којом ће отклонити неправилности и ваљано разјасни чињенице у вези са појединим трошковима у пословању ЕПЦГ на основу којих је спорна одлука и донијета.

Тим поводом разговарали смо са **Бориславом Правиловићем**, руководиоцем Тима за регулацију ЕПЦГ, који нам је, објашњавајући хронологију дешавања, везано за овај спор, ближе објаснио и поступак одобравања регулаторно дозвољеног прихода и табела са цијенама за ел. енергију.

- Поштујући процедуру, утврђену Правилником о тарифама за ел. енергију, Електропривреда је крајем фебруара прошле године упутила Регулаторној агенцији за енергетику Захтјев за одобравање регулаторно дозвољеног прихода, након чега је Одбор РА, одлучујући по овом Захтјеву и достављеној документацији, у мају 2008. године донио Одлуку о регулаторно дозвољеном приходу, којом ЕПЦГ као носиоцу лиценци за производњу и пренос ел. енергије, за оператора преносне мреже и оператора тржишта, те за дистрибуцију ел. енергије, оператора дистрибутивне мреже и снабдијевање ел. енергијом, утврђује и одобрава регулаторно дозвољени приход (разлика укупних трошкова и осталих пословних, ванредних и ванпословних прихода, назначених у Одлуци) који се транспонује у

Боро Правиловић

накнаде и тарифе, у износу од 243.770.930 еура, наводи Правиловић додајући да су истом Одлуком утврђени и одобрени укупни трошкови Електропривреде у износу од 272.273.782 еура (оправдани трошкови пословања 210.767.915 € трошак амортизације 37.487.915 € и трошак поврата на инвестиције 24.024.952 €), као и остали пословни, ванредни и ванпословни приходи у износу од 28.502.852 € Поред тога, утврђена је обавеза Електропривреде да изврши распоређивање регулаторно дозвољеног прихода, одређен рок за доставу табела са цијенама РА на одобравање и дефинисан период у којем ће се Одлука примјењивати (од 1. јуна 2008. до 31. маја 2009. године), казао је Правиловић додавши да је Одбор РА 30. маја 2008. г. коначно, по захтјеву ЕПЦГ донио Одлуку о одобравању табела са цијенама за ел. енергију.

Признат само дио трошкова

Наш саговорник даље наводи да је ЕПЦГ, користећи одредбе члана 20. став 20. тачка 1. Правилника о тарифама за ел. енергију, поднијела 28. октобра прошле године захтјев Регулаторној агенцији за измјену већ одобрене тарифе прије истека периода за који је одобрена, јер је због околности које се нијесу могле предвидјети дошло до повећања укупних трошкова пословања изнад три одсто.

-Повећани трошкови су се односили на приспјело потраживање по пресуди Трговинског суда у Новом Саду у износу од 6,5 милиона еура, веће трошкове увоза ел. енергије за 13 милиона € веће трошкове по основу накнада за коришћење грађевинског земљишта за општине Никшић и Плужине у односу на одобрене за 5,9 милиона € као и увећани трошак (у односу на одобрени) за набавку угља у износу од 3,5 милиона еура. Тражено је, такође, умањење очекиваног ванредног прихода по основу потраживања по покренутим судским споровима јер је дошло до значајног одступања у наплати предвиђених 9,2 милиона еура, као и повећање стопе одобреног поврата на инвестиције због планираних бројних инвестиционих активности у 2009. години, објаснио је Правиловић. Он је, затим, казао да је од наведених трошкова Регулаторна агенција

прихватила трошак за накнаде општинама Никшић и Плужине и трошак за набавку угља и по том основу 27. новембра прошле године донијела Одлуку о измјени тарифа за ел. енергију, одобрених 30. маја 2008. г., дефинишући цијену увезене ел. енергије за калкулацију накнада и тарифа у висини од 82 €/MWh. Такође је утврђен и одобрен регулаторно дозвољени приход који се транспонује у накнаде и тарифе, у износу од 272.191.705 еура, одређени укупни трошкови пословања у износу од 299.299.947 еура (оправдани трошкови пословања 217.379.109. € трошкови амортизације 37.480.915 €, поврат на инвестиције 38.439.923 €) и рок примјене до 31.12.2009. године. Истом Одлуком су, на основу наведених показатеља, одобрене табеле са цијенама за ел. енергију.

Правиловић је у наставку истакао да су поменути тужиоци С. Мук, Г. Ђуровић и Ј. Уљаревић 23. децембра поднијели Управном суду Црне Горе тужбу за поништење ове Одлуке, оспоравајући основ постојања повећања укупних трошкова пословања изнад три одсто, а тиме и основ за измјену тарифа.

-Управни суд је 20. маја 2009. године донио Пресуду којом, као што је речено, усваја захтјев тужиоца и поништава поменути новембарску Одлуку Регулаторне агенције, а по њиховој оцјени, цијена за увезену ел. енергију се није могла прихватити у висини коју је РА одредила, јер је у међувремену поништен тендер за набавку недостајућих количина ел. енергије због чега није закључен ниједан уговор о набавци. Није, по наводима Суда, могао бити прихваћен ни трошак за набавку угља, а оправдано је само прихватање трошка по основу накнаде за коришћење грађевинског земљишта у Никшићу и Плужинама, казао је Правиловић и додао:

-Поступајући по пресуди Управног суда, Одбор Регулаторне агенције 30. јуна ове године донноси Одлуку о измјени тарифа за ел. енергију по којој се дозвољени регулаторни приход који се транспонује у накнаде и тарифе, мијења и утврђује на износ од 253.490.499 еура, одређујући укупни трошкови пословања у износу од 281.993.352 € (оправдани трошкови пословања 220.487.485 € амортизација 37.480.915 € поврат на инвестиције 24.024.952 €) и остали пословни, ванредни и ванпословни приходи у износу од 28.502.852 €. На основу ових параметара Агенција је утврдила и одобрила табеле са цијенама које ће примјењивати ЕПЦГ, односно ФЦ Снабдијевање.

С обзиром на то да из Одлуке о измјени тарифа за ел. енергију произилази разлика у односу на тарифе утврђене поништеном Одлуком, Одбор Агенције је донио закључак да Електропривреда поново обрачуна испоручене количине струје потрошачима за период од 1. децембра прошле до 31. маја ове године

Након тога, Електропривреда ће, казао је, на крају, Правиловић, на одговарајући начин извршити поравнање код свих потрошача, гдје је то неопходно, на рачун будућих задужења.

Б.М.

РАЗГОВОР СА ЗОРАНОМ ОСТОЈИЋЕМ, ПРЕДСЈЕДНИКОМ СИНДИКАЛНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗАПОСЛЕНИХ ЕПЦГ – НОВЕ РАДНИЧКЕ АСОЦИЈАЦИЈЕ У КОМПАНИЈИ

Сарадња Синдиката и пословодства - гаранција успјеха

■ Синдикат и пословодство морају бити партнери и једино тако ће моћи да се договарају о питањима од заједничког интереса

И мајући у виду последња дешавања у до сада јединственој Синдикалној организацији Електропривреде Црне Горе, догодило се што се и очекивало: почетком јула ове године, Синдикат

искусни је синдикални активиста. Тренутно је члан Републичког Одбора Гранског синдиката енергетике Црне Горе и Извршног одбора Синдикалне подружнице ХЕ „Перућица“.

Због блокаде старог основали нови Синдикат

Нема сумње да је главни спор у Синдикалној организацији настао око немогућности преговарања са пословодством, односно потписивања Анекса Колективног уговора везано за Социјални програм (отпремнине) у случају технолошког вишка. Иако Зоран Остојић није, како каже, непосредно учествовао у томе,

он нам је, из свог угла, изнио разлоге због којих је дошло до цијепања јединственог Синдиката ЕПЦГ на двије синдикалне организације.

Објашњавајући због чега су представници шест поменутих синдикалних подружница основали нову синдикалну организацију, Остојић је, прије свега, подвукао да то није било мотивисано тзв. личним разлозима према било коме, а посебно не према Слободану Кривокапићу који је преко 14 година био председник Синдикалне организације (са којим је имао, а нада се да ће и даље имати коректну сарадњу), те да би непоштено било бацати се дрвљем и камењем на њега.

- Због нерјешивих проблема на релацији Синдикат – пословодство, дошло је до потпуне блокаде у међусобној комуникацији, што није одговарало интересима запослених које је заступала до сада јединствена Синдикална организација. Било

је, не само стога, јасно да се, у овом времену, када нас као Компанију и друштво чекају судбоносне одлуке, треба припремити и на сваки начин покушати заштитити, прије свега, интерес запослених, али и да Компанија, односно држава заштити своје интересе. Пошто је овај проблем релативно скоро изашао на видјело, требало је нешто предузети да би се превазишла таква, својеврсна пат позиција, каже Остојић.

- У међувремену Колективни уговор, онакав какав је био, ушао је у Тендерску документацију („тендерску собу“), и више није било ни теоретске шансе да се нешто промијени. Значи, био је избор: или да останемо у таквом синдикату, да чувамо интерес једног човјека, или да се распишу ванредни избори, каже наш саговорник, наводећи да се због става С.

Зоран Остојић

Електропривреде се подијелио на два дијела. Наиме, 4. јула 2009. шест синдикалних подружница (ХЕ „Перућица“, ХЕ „Пива“, ТЕ „Пљевља“, ЕД Никшић, Дирекција Друштва и Снабдијевање) на оснивачкој Скупштини у Никшићу формирали су нову Синдикалну организацију запослених ЕПЦГ, која је 21. јула регистрована у Министарству здравља, рада и социјалног старања.

С обзиром на нову ситуацију у дојуче јединственом Синдикату наше компаније, у којој постоје двије синдикалне организације, што је чињеница пред којом не смијемо затварати очи, објављујемо и разговор са **Зораном Остојићем**, председником нове Синдикалне организације запослених ЕПЦГ, како би, из прве руке, упознали наше читаоце, који су и најзаинтересованији, са ставовима новог синдиката и разлозима његовог оснивања.

Али, прије него пређемо на разговор, да, у најкраћим цртама, представимо нашег саговорника. Дипломирани електроинжењер Зоран Остојић, са 23-годишњим стажом у ХЕ „Перућица“, гдје је водећи инжењер за расклопну опрему,

РЕГУЛАРНО И БЕЗ ПРИТИСКА

Објашњавајући разлоге због којих је дошло до подјеле у Синдикату ЕПЦГ, Зоран Остојић је истакао да су он и његове колеге, стицајем прилика, били принуђени да то ураде.

У том смислу они су понудили иницијативу и изјаву која је, по Остојевићевом мишљењу, срочена сасвим коректно и која је истовремено приступница, а она гласи: „Овим неопозиво изјављујем да не желим да будем члан досадашње Синдикалне организације. Поддржавам иницијативу за оснивање нове Синдикалне организације у АД Електропривреде Црне Горе чији члан желим да будем“.

- У ових шест дјелова, њу је, до сада, потписало око 1.400 запослених, рекао нам је Остојић додајући да се касније придружила и Дистрибуција Беране. Он даље каже да је, ако тренутно Електропривреда броји 2.650 запослених, јасно да нова организација има просту већину, али са тенденцијом даљег раста.

Уз то он истиче да се у примпремљеној изјави не помиње ниједно име, што значи да ту нема ништа лично, нити је то урађено због каријеризма, подвлачи Остојић, додајући да је потписом изражена слободна воља запослених, потврђена именом и презименом, јединственим матичним бројем и својеручним потписом.

- Све је апсолутно чисто и поред тога што у јавност излазе тврдње да смо вршили притисак, пресретали људе као 1948. и покушавали застрашивањем да их придобијемо, што апсолутно не стоји, категоричан је Остојић.

Кривокапића који је имао трочетвртинску већину, није могла сазвати ванредна сједница Извршног одбора Синдикалне организације, којој би присуствовали

председник Одбора директора и извршни директор ЕПЦГ. Према његовим ријечима, Кривокапић је, ипак, на крају пристао да се одржи такав састанак, али за то је већ било касно када су, како истиче Остојић, почеле „игре“ у новинама, па се ситуација се заоштрила до "прекидне тачке" када је председник Синдикалне организације, како каже Остојић, кршећи правила о организацији рада Синдикалне организације и Статут ССЦГ, из њеног чланства искључио представнике пет синдикалних подружница.

- И поред покушаја председника Републичког одбора Синдиката енергетике уваженог колеге Милорада Терзића да смири ситуацију и нађе заједнички језик, разлаз био неминован. Шест повјереника наведених синдикалних подружница кренуло у формирање нове Синдикалне организације, каже Остојић.

НЕДОВОЉНА ОБАВИЈЕШТЕНОСТ РАДНИКА

Не спорећи чињеницу да у Компанији има доста оних којима још увијек није јасно због чега се јединствени Синдикат Електропривреде подијелио, Остојић је као разлог за то посебно издвојио недовољну информисаност радника у ФЦ Дистрибуција.

- Увјерен сам да запослени у дистрибуцијама нијесу обавијештени о разлици због којих је основана нова Синдикална организација запослених, јер се досадашњи повјереници држе уз Слободана Кривокапића, на што имају право, али немају право да крију обавијештења од базе, од радника које представљају. Због тога је била намјера, а лично ми је част да преко нашег листа саопштим најширој радничкој популацији наше ставове, каже инж. Остојић.

На конститутивној Скупштини нове Синдикалне организације запослених ЕПЦГ, одржаној 4. јула у Никшићу, све је, по ријечима нашег саговорника, урађено како је предвиђено Правилима о организацији и начину рада синдикалне организације, односно по Старту Савеза самосталних синдиката Црне Горе и позитивној законској процедури. У старим правилима извршене су неке измјене на боље. Уведено је правило да радна јединица до 30 запослених бира једног делегата за Скупштину Синдикалне организације запослених ЕПЦГ, а на сваких следећих 30 још по једног, тако да се не може десити, као што је до сада био случај, да нека мања ЕД има исти значај као, рецимо, ХЕ „Пива“,

ТЕ „Пљевља“ или ХЕ „Перућица“, које су такође имале по једног представника у Извршном одбору. Због чињенице да је у ФЦ Дистрибуција двије трећине запослених у ЕПЦГ, ништа се није могло промијенити у организацији и начину рада Синдиката. На претпрошлој Скупштини Синдикалне организације, како наводи Остојић, није усвојен предлог да се уведе принцип хоризонталне ротације: да председник Синдикалне организације буде из једног од сектора Електропривреде, односно функционалне цјелине, и да се циклично мијења. Хоће ли то бити један мандат или неки краћи период, није битно. Углавном да се не може десити да буквално један човјек доживотно буде председник, па још из једне цјелине.

- Ми сада имамо налог и обавезу, које нам је Скупштина дала, да наш мандат траје до годину дана, када ће се спровести општи избори на свим нивоима у нашој синдикалној организацији, напомиње наш саговорник. Он нам је, када је већ о изборима ријеч, навео примјер како је то рађено у Синдикалној подружници ХЕ „Перућица“. (Био је изненађен када је видио да се таква изборна процедура не практикује у читавој Електропривреди). Да су избори у Синдикалној подружници ХЕ „Перућица“ (за које је тадашњи председник Милета Милуновић, прије десетак година, да би оповргао приче о "намјештању" избора за његов други мандат, направио заиста строга правила) спроведени беспрекорно, говори и чињеница да је, одмах по њиховом завршетку, омогућено онима који су изгубили, односно "опозицији", да броје гласове и састављају записник, због чега је тадашњи први човјек изборне комисије у два наврата, како је казао, нарочито поносан. Слично је, по њему, урађено и у „Пиви“, а како претпоставља и у ТЕ „Пљевља“, док у дистрибуцијама није. Могао је доћи чак и ОЕБС да контролише и прати изборе и не би нашао мане.

Током нашег разговора он је, још једном, подвукао значај сарадње са пословодством. Уколико, по њему, нема комуникације, која је досадашњем Синдикату у последње вријеме недостајала, што су признали и председник донедавно јединствене Синдикалне организације и пословодство ЕПЦГ, није се смјела дозволити таква ситуација.

- И досадашња Синдикална организација је функционисала, подсјетио је Остојић, само када је имала добар однос са пословодством, са директором. Без тога не може, јер је то, онда, "разговор глувих". Није поента у односима Синдикат – пословодство да се понашамо као зарађене стране, него да смо партнери. У

противном, пошто улазимо у драматичне промјене, постојала је опасност да останемо без социјалног програма који на тендеру, како чујем, за стратешког партнера доноси 10 одсто, што је веома важно ако је на претходним условима тендера изједначено стање и уколико је задржан исти број бодова по за то одговарајућим тачкама. Тек онај који, по мишљењу нашег саговорника, има бољи социјални програм биће у предности да побиједи на тендеру,

На наше питање ко ће, с обзиром да имамо двије синдикалне организације, преговарати са пословодством које ће за период од наредних пет година формирати стратешки партнер, Остојић је одговорио да ће Колективни уговор потписати репрезентативни синдикат, а то ће бити онај који има више приступница, тј. већи број чланства.

Сасвим је нормално што нови Синдикат, како нам је рекао Остојић, своју шансу управо види у сарадњи са садашњим пословодством ЕПЦГ, јер је баш тај недостатак комуникације био основни разлог због чега се ушло у све оно што је довело до оснивања нове синдикалне организације у нашој компанији. Он је стога и замјерио Слободану Кривокапићу што двије године, по сопственом казивању, није имао комуникацију са председником Одбора директора.

Период од три године који је пред нама биће вријеме у којем ће се, када је процес трансформације Електропривреде у питању, догодити значајне промјене, посебно у власничкој структури путем докапитализације, услед чега ће на дневни ред доћи и питање технолошког вишка. У том правцу, подсјетили смо нашег саговорника да је председник Одбора директора оптимиста, јер ће он, како нам је казао, бити наклоњен радницима да под што бољим условима технолошки вишак буде ријешен. Наиме, председник Одбора директора сматра да ће нови стратешки партнер који ће имати свој менаџмент понудити различите начине стварања услова за одлазак, па ће чак бити и анкетирани поједини радници на који начин и како да се то изведе. У сваком случају, стварање документа као што је Анекс Колективног уговора мора бити у том периоду. Баш тај период биће кључан и за Синдикат који ће са пословодством преговарати о могућем технолошком вишку и условима под којима ће се ово питање рјешавати. Интересовало нас је стога шта стоји иза увјерења да ће се успјети у томе.

По мишљењу нашег саговорника, спремност пословодства и новог синдиката на сарадњу гаранција је тог успјеха.

У том смислу пословодство је већ направило велики гест када је извршни директор ЕПЦГ Ранко Војиновић последице оснивачке Скупштине нове Синдикалне организације дошао да им честита и пожели успјешан рад и сарадњу.

КУ - НАЈВЕЋИ УСПЈЕХ ДОСАДАШЊЕГ ЈЕДИНСТВЕНОГ СИНДИКАТА

Без обзира на подјеле које су довеле до оснивања нове организације запослених, Зоран Остојић ипак нема лоше ријечи за досадашњи јединствени Синдикат ЕПЦГ, чији је највећи успјех изванредан Колективни уговор, који је, како истиче, био изнад очекивања и највећих оптимиста, што се мора признати. Међутим, по њему, то није заслуга само челника, већ свих који су на томе били ангажовани, међу којима је и он, стицајем околности, био у преговарачком тиму за грански колективни уговор. Том приликом су представници Републичког Гранског синдиката енергетике на преговорима са Привредном комором Црне Горе поправили коефицијенте из претходног Колективног уговора за 30 одсто, а онда је и Појединачни КУ поправљен за још 40 процената, тако да су, у просјеку око 70 одсто у ЕПЦГ повећане плате, коефицијенти и цијена рада. То је велика ствар која није за подцјењивање, казао је Остојић

- Не можемо радити ако се не будемо сретали са њима и договарали о судбини запослених или судбини фирме, јер је то заједнички посао, каже Остојић, који је потом навео лијеп примјер успјешне сарадње синдиката и пословодства једне фирме уочи њене власничке трансформације. Радило се о приватизацији, односно купопродаји которског Југопетрола. На основу информација које је добио од колега из Југопетрола у Републичком одбору Синдиката енергетике, он сматра да је то најуспјешнија приватизација у Црној Гори која ће остати и најбољи примјер за раднике, али, како каже, и за директоре. Синдикат Југопетрола је, у договору са тадашњим пословодством, направио Колективни уговор, гдје су цијену рада повећали за три пута, и тиме, практично преко ноћи, троструко повећали плате. На овакав инспиративан примјер, о коме, како истиче стално говори, скренуо је пажњу Срђану Ковачевићу, тадашњем извршном директору ЕПЦГ, и Мирку Килибарди, директору ФЦ Производња, када су прије двије и по године посјетили ХЕ „Перуница“.

Следећи примјер у том погледу је Лука Бар, чијем је пословодству Влада Црне Горе препоручила да потпише Социјални програм који обухвата 24 плате и 1000 € по години стажа. Ваљда и ми заслужујемо бар толико, ако не и више, јер смо моћнији у сваком погледу. Јесте да смо монополна дјелатност, али не може се без Електропривреде која је покретач друштва, не само у Црној Гори, него и свуда у свијету, наглашава Остојић.

И поред изгубљеног времена, наш саговорник ипак сматра да ће Синдикат добити шансу приликом потписивања купопродајног уговора, јер је чуо најаве да ће бити укључени у преговоре када дође на ред социјални програм, односно синдикална проблематика.

При том, наду му уливају и стратешки партнери из Европске уније, који ће доћи из сређених средина и држава у којима је Синдикат као институција буквално партнер и власти, а камолу пословодства, што је велика шанса и за Синдикат ЕПЦГ. Пошто су то људи који су научили на такав начин рада, увјерен сам да ће прихватити и нас као озбиљне и равноправне учеснике у тим преговорима, каже Остојић.

Своје увјерење он темељи и на чињеници да већину чланова нове Синдикалне организације запослених ЕПЦГ чине радници ФЦ Производња, која је основа свега у Електропривреди и као таква, а поготово ХЕ „Перуница“, има посебан респект у осталим дјеловима Компаније. Ипак, Производња не може функционисати без Дистрибуције, Преноса и Снабдијевања, све је то, по Остојевићевим ријечима, једна цјелина, један оркестар гдје сваки треба да свира на свом инструменту, али под вођством доброг диригента.

- Сви запослени и пословодство морају бити свјесни да само заједничким снагама, обостраним разумијевањем, поштовањем, повјерењем и спремношћу на сарадњу можемо учинити пуно, наглашава Остојић.

Радиће се тимски

Говорећи о предстојећим активностима, наш саговорник нас је информисао и о начину рада у новом синдикату који ће, како је истакао, радити тимски и неће бити "солирања". Ниједну одлуку нећу доносити а да се претходно не консултујем са колегама из Извршног одбора. На свим разговорима, преговорима и договорима, којима ћу као представник Синдикалне организације запослених присуствовати преносиће пословодству ставове Извршног одбора,

а Извршном одбору ставове пословодства каже он.

- Није нам пошло за руком, иако смо имали искрену намјеру и жељу, да сачувамо јединствен синдикат. Надали смо се и ту смо изгубили доста времена, јер смо мислили да ће то доћи на своје. Наш је циљ, стога, да запослени буду обавијештени на прави начин, да сазнају разлоге, па се надам се да ће велики искорак бити управо овај чланак који ће изаћи у нашем листу. Пошто смо регистровани као званична организација почећемо да обилазимо дјелове Електропривреде, да радницима појаснимо наше намјере, које нијесу уперене ни против кога, да предочимо шта их чека, хоће ли им се дешавати нешто мимо њих, односно његових представника, или ће покушати да преко својих представника утичу

ПОСЛОВОДСТВО ЖЕЛИ КОРЕКТНУ САРАДЊУ

Обећање извршног директора да ће га, као представника Синдикалне организације, позивати на сваку Координацију испуњава га оптимизмом када се ради о информисању Синдиката о раду органа Компаније. То је и сигнал да пословодство жели коректну сарадњу са Синдикатом, чији ће представник бити у прилици да сазна шта се и на који начин тамо правља, што ће преносити синдикалним органима и чланству.

на своју будућност. Ако сјутра буде неко проглашен за технолошки вишак да не оде потцијењен, већ са поштеностом и правом надокнадом, да би могао, поготово ако су у питању релативно млади људи, почети неки (лични) бизнис или неку врсту дјелатности.

На крају разговора он је позвао запослене из остатка Електропривреде, односно оне који нијесу чланови нове синдикалне организације да својевољно одлуче, процијене гдје им је прави интерес. Да ли да остану у досадашњем синдикату, или да приђу новој синдикалној организацији. Пошто се садашњи синдикат и подијелио зато што није имао никакву сарадњу са пословодством, ми успостављамо сарадњу са пословодством и у том смислу смо у великој предности у односу на досадашњи синдикат и досадашњи начин рада.

- Овим путем их позивам да нам приступе да бисмо поново постали један јединствени синдикат, јер што смо јединственији, то смо јачи, закључио је Остојић

ДЕШАВАЊА У ДОСАДАШЊОЈ ЈЕДИНСТВЕНОЈ СИНДИКАЛНОЈ ОРГАНИЗАЦИЈИ ЕПЦГ

Изгубљено јединство Синдиката

■ Превирања у Синдикалној организацији ЕПЦГ кулминирала захтјевом за смјену њеног предсједника Слободана Кривокапића и за формирање новог Синдиката

Да у Синдикалној организацији Електропривреде Црне Горе није све онако како би требало да буде, што свакако није добро, с обзиром да је ова електроенергетска компанија ушла у процес докапитализације и дјелимичне приватизације, који би, поред осталог, требало да донесе и наглашенију улогу Синдиката као асоцијације која штити интересе запослених, показала су најновија дешавања у овој радничкој организацији.

Мада криза у односима Синдикат - пословодство траје већ двије године, избила је на видјело тек недавно. Јаз је бивао све већи, па се због неусаглашености ставова дошло у ситуацију када се више није могао премостити, већ се због прекида комуникације са пословодством Компаније одразио и на односе унутар самог Извршног одбора Синдикалне организације. Превирања су довела до тога да су се двије струје потпуно разишле по питању одржавања ванредних избора, након чега је почетком јула и основана нова Синдикална организација запослених ЕПЦГ, коју су формирале синдикалне подружнице ХЕ „Перућица“, ХЕ „Пива“, ТЕ „Пљевља“, ФЦ Снабдијевање, ЕД Никшић, и то од стране оних повјереника које је Извршни одбор јединствене организације искључио из чланства, а њима су се прикључили и повјереници Дирекције Друштва и ЕД Беране.

Десило се оно што вјероватно ниједна страна није жељела. Али, реалност је, по правилу, најчешће друкчија од жеља, па је VII ванредна сједница Извршног одбора Синдикалне организације одржана 29. јуна у Подгорици означила коначни разлаз двије струје у Извршном одбору.

И поред мишљења да је умјесто раздвајања и уситњавања потребније јединство Синдиката, ипак је, пошто су сви остали при својим ставовима, већином гласова, донесена одлука о искључењу повјереника ЕД Никшић, ХЕ „Перућица“, ТЕ „Пљевља“, ХЕ „Пива“ и ФЦ Снабдијевање из чланства Синдикалне организације Електропривреде Црне Горе А.Д. Никшић, уз образложење да су се они, пошто су наступили са заједничком иницијативом, изјаснили против досадашњег рада Синдикалне организације и сами себе искључили из синдикалног чланства на начин што су се изјаснили да више не желе бити чланови ове синдикалне организације.

На састанку који је 30. јуна у Никшићу организовала Синдикална подружница Дирекције Друштва са темом „Дешавања у Синдикалној организацији ЕПЦГ“, којој је присуствовао и предсједник Синдикалне организације Слободан Кривокапић, поред осталог је истакнуто да је најважнији циљ синдикалне борбе израда квалитетног Социјалног програма и Колективног уговора.

Исто тако, још једном је наглашен значај јединственог и снажног Синдиката Електропривреде, који се, баш такав, и могао изборити за један од најбољих Колективних уговора Црној Гори.

Малобројни радници Дирекције на овом синдикалном збору износили су и проблеме

који их тиште, као што је, на примјер, стамбена проблематика, али и односи на послу и услови рада, док се возач Предраг Гојковић захвалио Слободану Кривокапићу на благовременом ангажовању у Клиничко-болничком центру Подгорица, гдје је лежао због озбиљних здравствених проблема, када су интервенисала чак четири кардиохирурга, што му је спасило живот.

И.З.

МИЛОРАД ТЕРЗИЋ, ПРЕДСЈЕДНИК ГРАНСКОГ СИНДИКАТА ЕНЕРГЕТИКЕ О ФОРМИРАЊУ ДРУГЕ СИНДИКАЛНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ У ЕПЦГ

Реалност која се не може пренебрећи

У Гранском синдикату енергетике Црне Горе су, према ријечима предсједника Милорада Терзића, покушали да сачувају јединство Синдикалне организације ЕПЦГ, јер су сматрали да је основна снага синдиката управо у јединству и солидарности. Али, и поред тога, дошло је до стварања друге синдикалне организације која је регистрована ових дана, што им је омогућио Закон о раду, донијет 23. августа 2008. године и то је реалност у ЕПЦГ која се не може пренебрећи.

Милорад Терзић

По мишљењу Терзића, то што је дошло до цијепања јединственог Синдиката Електропривреде - није добро, јер ће оваква ситуација сигурно отежати синдикалне активности на нивоу ЕПЦГ, али и у Гранском синдикату, а то радницима Електропривреде у овом тренутку није било потребно, с обзиром да предстоје активности на изради гранског Колективног уговора, а затим и појединачног КУ на нивоу Друштва, који ће са послодавцем потписати тзв. „репрезентативна“ синдикална организација. Међутим, у овом тренутку се, каже Терзић, поставља питање која је од ове двије организације репрезентативна, пошто још увијек у Црној Гори нема закона о репрезентативности Синдиката, мада су активности на његовом доношењу у току, па ту постоји правна празнина. Иначе, радна верзија овог закон није прошла на сједници Скупштине Савеза синдиката ЦГ, која је одржана средином јула ове године. Због тога се настоји да нову верзију Закона изради Социјални савјет Црне Горе који сачињавају представници сва три социјална партнера: Синдиката, Владе и Уније посло-

даваца Црне Горе, објашњава Терзић додајући да су до сада, као основни параметри за репрезентативност, узимани број чланова и способност синдикалне организације да што успјешније заступа своје чланство пред послодавцем.

Он даље каже да ће, с обзиром на предстојеће активности на изради гранског и појединачног КУ који су најзначајнији документи за запослене, која год од ове двије организације буде ре-

презентативна имати обавезу да сарађује са оном другом у изради овог акта, чиме ће допринијети бољем заступању и остваривању права запослених.

- У интересу је радника Електропривреде, у овом врло важном и пресудном тренутку за ЕПЦГ, у којем се ел. енергетска компанија приватизује и докапитализује, што ће, сигурно, утицати на економско-социјални статус запослених и њихова права и обавезе, закључивање и потписивање појединачног КУ које, на крају, може обавити репрезентативна синдикална организација, или чак обје заједно, каже Терзић.

Он, такође, сматра да ће у новој реалности бити отежан и рад Гранског синдиката на сваком плану, а посебно на изради Гранског КУ због тога што ће и ту бити поларизације чланова-представника Републичког одбора.

- У овој организацији ће се, међутим, максимално трудити да сачувају јединство како би енергетика, као једна од најјачих грана у СС ЦГ, успјешно заступала интересе својих чланова пред социјалним партнерима, рекао нам је на крају Милорад Терзић, предсједник Гранског синдиката енергетике Црне Горе.

Б.М.

ЗА ДАН ПРЕДУЗЕЋА

Најбољи у 2009. години

С обзиром да ће овај број нашег листа изаћи уочи Дана Предузећа – 19. августа, овог пута ћемо имена радника који су заслужили признање најбољег у својим функционалним цјелинама у 2009. години објавити прије уручивања награда на свечаности која ће се поводом наведеног датума ове године одржати у Термоелектрани Пљевља.

Надамо се да нам награђени радници, али и предлагачи, као и они који ће им у име Електропривреде уручити награде неће замјерити што смо мало пожурили да им, заједно са нашим читаоцима, први честитамо и пожелимо да тако буду успјешни и у будуће.

МИЛИНКО РАИЧЕВИЋ – (ФЦ ПРОИЗВОДЊА)

У Функционалној цјелини Производња признање најбољег у 2009. години припалао је **Милинку Раичевићу**, дипломираном машинском инжењеру, који је запослен у Хидро-

електрани „Пива“. Од 1985. године он је у овој ХЕ радио на пословима одговорног инжењера за машинску опрему и водећег инжењера за производне агрегате, а већ тринаест година, тачније од 1996. године, успјешно обавља послове шефа Службе одржавања.

Успјешношћу у организацији која захтијева његово радно мјесто, као и личним несебичним залагањем на свим радним задацима и повјереним му пословима Милинко је, како пише у предлогу који је потписао директор ФЦ Производња **Мирко Килибарда**, допринио постизању одличних резултата у погледу обезбјеђења погонске спремности и сигурности рада ХЕ „Пива“.

РАДИВОЈЕ КРКЕЉИЋ – (ФЦ ДИСТРИБУЦИЈА)

Као шеф Одјељења за одржавање ФЦ Дистрибуција Погорица, дипломирани електроинжењер **Радивоје Кркељић** је својим знањем, радом, одличном организацијом посла и ауторитетом учинио да се постигну веома добри резултати у раду екипе којој је на челу.

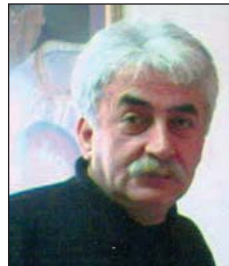

Како се наводи у образложењу ФЦ Дистрибуција Погорица, Одјељење за одржавање трафостаница, далековода и каблова, које је задужено за одржавање ТС 35/10 киловолти на приморју и општинама на

сјеверу Црне Горе, а којим он руководи, одговорило је свим планираним задацима уз изузетну професионалност и одговорност. Редовно обављање ремонта допринијело је смањењу броја кварова на електроенергетским објектима, а због добре организације и професионалног односа према послу мањи је степен испада на дистрибутивној мрежи.

Стручним анализом, добром припремом и квалитетом рада ово одјељење је допринијело да се све више прелази са хаваријског на превентивно одржавање система.

СЛОБОДАН МИЛОВИЋ – (ФЦ СНАБДИЈЕВАЊЕ)

Слободан Миловић, референт за фактурисање и наплату индустријских и комерцијалних потрошача у Организацијској јединици Снабдијевања Подгорица, је радник који одговорно обавља свој посао. Максимално посвећен својим радним задацима, самоиницијативан и веома креативан, посебно када се ради о унапређењу процеса пословања, успјешно одолијева притиску посла који не трпи одлагање.

У претходном периоду, пише у предлогу руководиоца Снабдијевања Подгорица, **Иване Радуловић Гатолин**, прихватио се обавеза својих колега који су дуже вријеме били на боловању или годишњим одморима и сам, без ичије помоћи, ефикасно завршавао све повјерене задатке, а да резултати нијесу изгубили на квалитету.

ДОБРИЛА НИКОЛИЋ – (ДИРЕКЦИЈА ДРУШТВА)

Добрила Николић, архивар у Служби за опште послове Дирекција Друштва у Никшићу, радни однос у Електропривреди, у којој непрекидно ради 38 година, је засновала 4. маја 1971.

Од 1980. године, па до данас, распоређена је на пословима архивара, што је чи-

њеница која показује изузетну и ријетку посвећеност Електропривреди и одговорном послу који обавља скоро три деценије.

Послије ових података, како је образложено у Сектору за правне, кадровске и опште послове Дирекције ЕПЦГ, сувишно је свако даље образложење које Добрилу препоручује за посебну награду, већ ћемо само истаћи да она никад не користи паузу у току радног времена, а годишњи одмор једино уколико јој то дозволи обимни и одговорни посао који обавља, али никад по свом избору.

МИЛОШ ТОМИЋ – (ОЦ ЕЛЕКТРОГРАДЊА)

Милош Томић, распоређен на радно мјесто електромонтер II, радни однос у Електропривреди Црне Горе засновао је 1987. године. Године професионалног и одговорног рада на далеководима свих напонских нивоа препоручиле су га за ову награду, о чему су се запослени тајним гласањем у великом проценту изјаснили.

Веома искусан, одговоран и савјесан сваки повјерени задатак обавља квалитетно, благовремено и без одлагања. На послу је несебичан, сигуран и благовремен. Не само што поштује радно вријеме, већ је на радном мјесту и викендима, празницима и кад год се за то укаже прилика.

За ово признање га, како је истакао у свом предлогу **Ранко Радуловић**, директор Електроградње Подгорица, осим преданог и одговорног рада, надам се препоручују његови морални квалитети и однос према колегама и сарадницима, код којих је веома омиљен. Спреман је да помогне кад год треба не штедећи ни труд ни вријеме.

И.З.

РЕЗУЛТАТИ НАПЛАТЕ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ У ПРВОМ ПОЛУГОЂУ 2009.

Мања наплата готовином

■ Пад вирманске и повећање наплате путем компензација, уз кашњење плаћања потрошача који су до сада редовно измиривали своје обавезе за утрошену струју

Како је у првом полугођу 2009. године текла наплата електричне енергије у конзуму Електропривреде Црне Горе и који су проблеми пратили активности на наплати потраживања у том периоду?

Одговор на то питање пронашли смо у „Извјештају о реализованој наплати електричне енергије за период јануар – јун 2009. године“, који је припремила ФЦ Снабдијевање, из којег преносимо карактеристичне податке и коментаре.

Повећан дуг директних потрошача

Дуговања директних потрошача за испоручену електричну енергију на дан 30. јун 2009. године износила су 33.828.826,08 € У првом полугођу КАП је дуговао 23.356.763,06 € Железара Никшић 8.556.532,62 € а Железнице ЦГ 1.915.530,40 € Умјесто 28.947.255,83 € колико је електричне енергије, у периоду јануар – јун 2009. године, фактурисано директним потрошачима, наплаћено је само 5.298.881,40 € Од наведене суме вирмански је наплаћено 1.118.198,60 € а остало су компензације. Мада је дио дуга Железница Црне Горе у износу од 1.691.836,06 € према обавјештењу Министарства финансија, преузела Влада Црне Горе, још увијек нијесу добијена рјешења на основу којих би се извршило раскњижавање поменутих обавеза у замјену за дуг Електропривреде по основу ПДВ-а. Укупна потраживања код директних потрошача последњег дана јуна 2009. у односу на 31. децембар 2008. већа су за 3,38 пута. Разлози за овакво стање леже у последицама глобалне економске кризе која је изазвала велики пад цијена алуминијума и челика што је имало знатне последице на пословање највећих потрошача Електропривреде Црне Горе.

Када је у питању наплата потраживања за утрошену електричну енергију код дистрибутивних потрошача, треба имати на уму да свако прво полугође карактеришу два различита квартала, како по фактурама, тако и по наплати. По правилу последњих година, први квартал је, свакако најтежи, у првом реду због изузетно великих мјесечних фактура услед повећане потрошње у свим категоријама потрошње, као и због знатног броја рекламација на испостављене рачуне који уз негативну медијску кампању доприноси опадању степена наплате. Међутим, у другом кварталу првог полугођа којег карактеришу мање фактуре и већи степен наплате покушава се надомјестити жељени степен наплате.

Општи утисак је да је глобална економска криза осјетно допринијела слабијој структури наплате, која се највише ефектовала кроз пад вирманске и повећању наплате путем компен-

зација, као и кашњењу плаћања фактура потрошача који су до сада редовно измиривали своје обавезе за утрошену електричну енергију.

У првом полугођу 2009. у односу на претходну годину, сходно одлукама Владе Црне Горе, појављују се и нови модалитети плаћања рачуна за струју, као што је, на примјер, плаћање дијела фактура потрошача путем одобрених субвенција у обје категорије потрошње које Електропривреда фактурише Министарству за економски развој Владе Црне Горе, или пак плаћање утрошене електричне енергије обвезницима Фонда ПИО за потрошаче из категорије домаћинства.

С обзиром да у оквиру усвојеног петогодишњег бизнис плана за период 2009 -2013. година није дефинисан мјесечни план наплате, као параметар по којима је вршена наплата послужила је упоредна анализа остварене наплате у овој са истим мјесецима у претходној години. Из тог разлога анализа је рађена на бази укупне фактурисане и наплаћене електричне енергије у првим кварталима текуће и претходне године.

Неповољнија структура наплате

У периоду јануар – јун 2009. године потрошачима на дистрибутивном нивоу фактурисано је укупно 115.863.729,41 € од чега у категорији домаћинства 61.291.981,35 € а у категорији остала потрошња 54.538.474,11 € што представља пораст у односу на исти период претходне године за 13.703.788,68 € односно за 13,38 одсто. Гледајући по категоријама потрошње, фактура домаћинства већа је за 12.781.449,30 € или 26,32 одсто, док је фактура остале потрошње порасла за 1.059.223,16 € или за 1,01 одсто. Разлог за овакве трендове раста лежи у тзв. тарифном путу према којем је у току претходне 2008. године цијена електричне енергије за осталу потрошњу имала тренд пада док је за домаћинства расла. Ова чињеница се негативно одразила на наплату потраживања јер се фактура преселила на већи број субјеката код којих је реализација наплате знатно тежа.

Сходно одлуци Владе Црне Горе о субвенционисању електричне енергије од фактурисаног износа Министарству за економски развој фактурисано је 9.666.616,92 € што представља 8,34 одсто укупно фактурисане електричне енергије дистрибутивним потрошачима у првих шест мјесеци 2009. године.

Укупна наплата за прво полугође износила је 90.828.240,65 € односно 78,39 одсто од фактурисане електричне енергије, што значи да је наплата у односу на исти период претходне године мања за 7,84 одсто. Оваквом па-

ду степена наплате у односу на 2008. годину допринијела је и чињеница да обавезе Владе по основу субвенционисања потрошача у 2009. нијесу реализоване.

Уколико би се фактурисале субвенције у износу од 9.666.616,92 € које ће након уплате од стране Министарства финансија бити раскњижене, укупна наплата би износила 100.494.857,57 € односно 86,74 одсто фактурисане електричне енергије у првих шест мјесеци 2009. године, па би у односу на исти период претходне године била већа за 0,39 одсто.

Гледано по организационим јединицама Снабдијевања, степен наплате се креће од 66,49 до 89,53 одсто у Тивту.

Укупан степен наплате код остале потрошње износи 79,09 одсто (што је за 6,27 одсто мање него у истом периоду 2008.), а код домаћинства 77,77 одсто (или 6,77 одсто мање од остварења у истом раздобљу претходне године).

Чињеница је да фактурисане субвенције за прво полугође 2009. године, које још нијесу реализоване, имају значајан утицај на степен наплате. Уколико би се урачунале прокњижене уплате из базе биллинга за случај да се реализовало плаћање фактурисаних субвенција, остварени степен наплате у првих шест мјесеци текуће године за осталу потрошњу износио би 89,89 одсто и био би за 4,53 одсто већи у односу на исти период 2008, а у случају реализације фактурисаних субвенција наплата код домаћинства, чији би степен износио 83,92 одсто, била би за 0,62 одсто нижа у односу на остварење у првом периоду претходне године.

У укупном резултату наплате у првом полугођу 2009. године вирманска наплата је учествовала са 88,12 одсто, компензације са 8,7 процената, а обвезнице са 3,19 одсто. Најмањи проценат наплате готовином био је у Пљевљима 57,70 одсто, а највећи у Тивту 96,02 одсто.

Структура наплате у првих шест мјесеци ове године је неповољнија у односу на исти период 2008. Вирманска наплата је смањена за 4,77 процената, док је наплата путем компензационих плаћања порасла за 1,74 одсто. Основни разлог за пад наплате вирманском путем је неликвидност привредних субјеката која је директно проузрокована глобалном економском кризом. Увођење субвенција и обвезница Фонда ПИО позитивно се одразило на висину наплате, али се негативно одразило на структуру остварене наплате. У случају када се у остварену наплату укључе субвенције (чија је наплата извјесна), смањује се проценат вирманске наплате са садашњих 8,12 процената, на 79,64 одсто. Уколико би се наплатиле фактурисане субвенције (за период јануар – април 2009.), укупан степен наплате у првом полугођу 2009. године, који је износио 86,74 одсто, био би за 0,39 одсто већи од остварења у истом периоду прошле године.

И.З.

СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА МЕНАџМЕНТ ИНФОРМАТИВНОГ СИСТЕМА (MIS)

Интеграција и унификација пословних процеса

■ Стандардизација пословних процеса је императивна прије свега да би се модели процеса и детаљи радних операција уредили на јединствен начин у цијелој Компанији, као основа процесних знања и истовремено као стратешки ресурс, са јасно дефинисаним задужењима и одговорностима

Група програмера, на челу са руководиоцем Центра за информационе технологије ЕПЦГ Станком Вујковићем, у којој су били Наташа Павићевић, Зоран Радуловић и Бранко Полексић) креирала је 11. јуна 2009. године „Стратегију развоја MIS-а“ (Менџмент информативни систем).

Ово важно информатично рјешење електроничног пословања које су креирали програмери ЕПЦГ служиће за управљање пословним процесима и пословном документацијом (ERP).

Најкраће речено, ERP (скраћеница од Enterprise Resource Planning) је софтверски систем који прати све аспекте пословања једне компаније који је, када је имплементиран, у могућности да интегрише пословање различитих дјелова

Основа за све процедуре

„Стратегија развоја MIS-а (ERP-а)“ представља, како је оцијењено на Координацији извршног директора Друштва на којој је прихваћена, стратешку основу на којој су засноване све процедуре и упутства која се креирају у циљу дефинисања функција информационог система.

Поред интеграције и унификације пословних процеса у смислу сагледавања пословних догађаја на јединствен начин, те једнообразног евидентирања свих пословних трансакција и догађаја у апликативном систему, циљ стратегије је побољшање комуникације и протока информација и пословне документације унутар ЕПЦГ, осигурање евиденције података - централно и на мјестима одвијања пословних догађаја, али и да обезбједити сигурност подата и поузданост информација кроз редовну администрацију базе података. Документ садржи План активности (приоритетне до 12 мјесеци и стратешке, дугорочне) да се нормативно уреде информативне активности ЕПЦГ са инкорпорираним главним аспектима Стратегије.

Због своје сложености, како пише у материјалу који смо добили, документ треба усвајати етапно, према приоритетима. У овом тренутку, имајући у виду и брз развој информационог технологија и њихов утицај на промјене у начину пословања, разумно је предвидјети активности за период до двије године. При томе треба прецизирати и начин на који се могу вршити измјене овог и изведених докумената, у складу са потребама и промјенама до којих долази током времена.

Стандардизација пословних процеса је им-

перативна ради свођења, рецимо, девет ЕПЦГ инстанци на једну, што значи да се модели процеса и детаљи радних операција уреде на јединствен начин у цијелој Компанији, као основа процесних знања и истовремено као стратешки ресурс, са јасно дефинисаним задужењима и одговорностима.

Квалитетан снимак основних процеса (BPM – Business Proces Management) намеће се као нужност и прва активност прије, на примјер, саме имплементације технолошке архитектуре за његову подршку, превасходно како би се идентификовали заједнички пословни процеси на нивоу цијеле ЕПЦГ, као и они специфични за поједине организацијске дјелове.

Глобални аспекти стратегије су: организациони, пословно-процесни, безбједоносни, технолошки (стандардизација, унификација...) и инвестициони.

Да би се остварили циљеви Стратегије неопходно је усвојити план активности са њеним инкорпорираним главним аспектима, а као приоритетни задаци су: Прелазак eBS-а на једну инстанцу; Повећање капацитета и безбједности WAN ЕПЦГ; Иницијализација за BI (управљање процесима).

Да би се омогућио прелазак eBS-а на једну инстанцу неопходно је реализовати одређене припремне активности, као што су, између осталог, сређивање шифарника материјала на нивоу ЕПЦГ и мапирање на eBS; евидентирање захтјева како за функционалним промјенама, тако и за унификацијом свих актуелних прегледа и извјештаја; консолидација свих података са постојећих 9 eBS инстанци, њихова унификација и миграција тако сређених почетних стања; имплементација напредне Oracle архитектуре; имплементација и интеграција благајне; развој и интеграција интерфејса између софтвера који Електропривреда користи за обрачун плата и eBS-а; развој, интеграција и кастомизација за компензације између купаца и добављача; развој интерфејса за купце (енергија, сагласности, услуге), који ће идентификовати купце из билинг система које ЕПЦГ тренутно користи за наплату да би се могла пратити наплата потраживања по купцима у склопу eBS-а.

Имајући све ово у виду, као и чињеницу да су многе активности у IT центру ЕПЦГ већ у току, морају се обезбједити предуслови да се ради на изградњи снажног централизованог информационо-комуникационог система, а самим тим и напредних мрежних сервиса и рачунарске мрежне инфраструктуре, који имају за циљ да обезбједи: заштиту пословних информација ЕПЦГ; повећање продуктивности запослених;

Станко Вујковић

транспарентност пословања и поштовање позитивних правних норми и регулатива; могућност приступа пословним информацијама са било ког мјеста, у било које вријеме са било ког уређаја; динамичко прилагођавање IT система пословним потребама и процесима; повећање ефикасности и смањење трошкова пословања.

Нови, планирани сервиси обухватају имплементацију рјешења која ће омогућити ефикасније и безбједније функционисање централне мреже, повећање нивоа безбједности мрежних ресурса и комуникација, те увођење система за размјену и управљање порукама унутар Предузећа и према Интернету. У том циљу предвиђа се набавка и имплементација активне мрежне опреме и сервера који ће, са једне стране, омогућити складиштење и архивирање велике количине података, што са постојећом опремом није било могуће, а са друге стране велику флексибилност, могућност проширења, као и високе перформансе у погледу брзине приступа подацима.

Ради остварења постављених циљева треба реализовати одређене активности, а прије свега расписати тендер за набавку неопходног хардвера и софтвера за WAN мрежу ЕПЦГ.

Управљачко-информациони, веб оријентисани, Билинг систем мора интегрално да обухвати, на оперативном и менаџерском нивоу, све пословне процесе и функционалности које су потребне за ефикасно и ефективно обављање послова из домена продаје и наплате електричне енергије. Интегрисани Билинг систем мора посједовати следеће трансакционе интерфејсе: Интерфејс између Билинг система и: ручних терминала; Поште; пословних банака; eBS-а; AMR (Automatic Metering and Reading) система; веб сајтова; Call центра; SMS система; система платних картица; интерфејс између Билинг система и (Computer Telephony Integration) система.

Набавка и имплементација Билинг система дефинисана је тендерском документацијом, док је тендерски поступак у току.

Императивни захтјев је интеграција свих

профитних центара у eBS (cache management) на трансакционом нивоу.

Позитивни финансијски и организациони ефекти

Као логичан смјер и компонента даљег развоја намеће се имплементација квалитетног BI (управљање процесима - Business Intelligence Hyperion EPM) система који би осигурао мјерљиве позитивне ефекте на пословање, како финансијске тако и организационе.

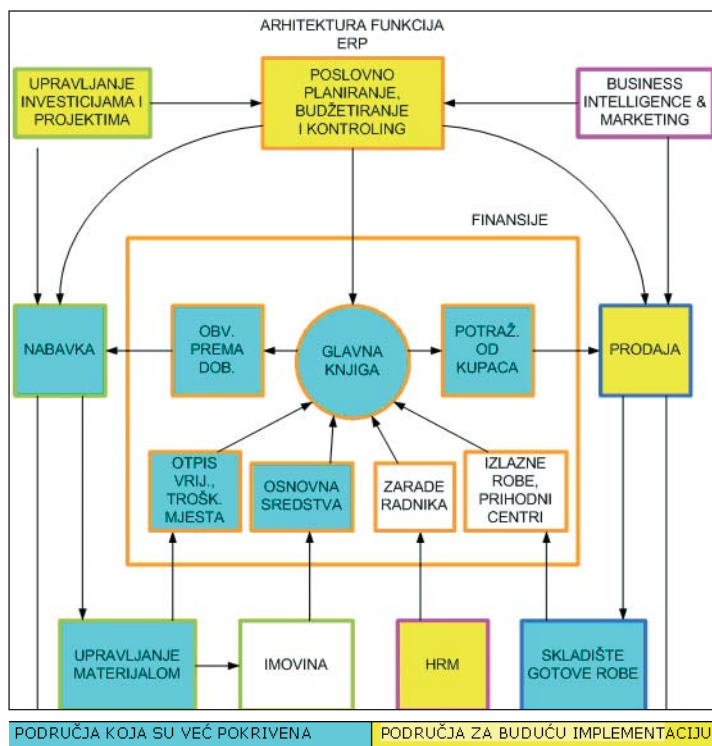
По мишљењу аутора ове стратегије, Hyperion ће омогућити ЕПЦГ корисницима проактивно управљање пословањем, брже и ефикасније реакције на промјене, те њихово предвиђање, као и манипулацију с великим дата-сетовима за моделирање комплексних сценарија, прогноза и what-if анализа, те могућност интеграције с MS Officeom (Word, Excel, Power Point). Запосленима у Корпоративном сектору ће омогућити колаборативне, оперативне процесе планирања засноване на догађањима у ције-

ру пословања. (ЕПЦГ посједује Oracle license за Hyperion EPM).

С обзиром да информационе технологије и њихов брзи развој имају императивну улогу у управљању процесима и на рационално и економично пословање Друштва, неопходно је донијети и усвојити акта корпоративне ИТ политике у ЕПЦГ А.Д. по свим глобалним елементима стратегије: Корпоративно-организационој, пословно-процесној, безбједносној, технолошкој (стандардизација, унификација итд) и инвестиционој ИТ политици.

Развојне могућности

Развој и примјена информационо-технолошких технологија за потребе ПИС-а ЕПЦГ се реализује кроз следеће организационе форме (тијела): Координација извршног директора; Сектор за информационо-комуникационе технологије Дирекције Друштва; Центри (службе, одјељења, координатори за ИТ у функционалним цијелима).

Дијаграм 1 - Архитектура ERP

лој Компанији, у сврху задовољавања широког спектра финансијских и оперативних потреба. Уграђени workflow даје могућност систематског приступа буџетирању и транспарентно планирање. Финансијско моделовање ће помоћи менаџменту да лакше креира contingency планове, тестира алтернативне стратегије и боље разумије утицај стратегија и планова на дугорочно пословање цијеле Компаније. Hyperion Performance Scorecard ће омогућити креирање стратегија и циљева, њихово комуницирање кроз цијело Предузеће и праћење KPI-а. Hyperion Profitability and Cost Management ће омогућити откривање извора профитабилности и активности које стварају додатну вредност, вишедимензионалну анализу трошкова и профитабилности и креирање извјештаја, прецизније алоцирање трошкова, стварање најбољих пракси посматрајући профитабилност као мје-

пословне документације; Евиденција, праћење и обрада захтјева за ИТ услугама (пријава грешака, захтјев за асистенцију, надзор и праћење урађених активности и др.); Билинг систем; Пословни процес (електроенергетских објеката; клијената – купаца; прикључења потрошача; заснивања уговореног односа о снабдијевању; тарифног система; мјерних уређаја и баждарница; читавања бројила; обрачуна електричне енергије; финансијске аналитике; евидентирања пословних догађаја; административни пословни процес); BI – управљање и оптимизација пословних процеса; Електронско пословање; Да да би се лакше реализовало пројектни задатак као што је управљање знањем, нужно је набавити на тржишту апликативна рјешења – базирана на Oracle технологији и трансакционо интегрисана у eBS, (за пословне процесе: Обрачун плата; возни парк; веб сајт), пројекто-

вати и имплементирати сопственим ресурсима и интегрисати у eBS.

У циљу унапређења информационог система ЕПЦГ, посебно на плану корпоративне безбједносне ИТ политике, неопходно је дефинисати и донијети јасне и заједничке пословне процедуре и поступке за стандардизовано праћење пословних промјена и одржавање функционисања ERP-а. Доношење овакве врсте документа ИТ стручњацима ће обезбиједити проактиван, ефикасан рад на имплементацији и одржавању безбједносних система, што треба да омогући подизање нивоа безбједности информационог система ЕПЦГ. Документ Корпоративна безбједносна ИТ политика треба да обухвати следеће аспекте: Идентификација средстава и имовине обухваћене безбједносном политиком (информације; комјутерска опрема – хардвер, софтвер); Мрежна опрема – израда комплетне спецификације); Пројектна ризика – изнутра (анализа пријетњи слабих тачака; вјероватноћа губитка или оштећења података или опреме; процјена могуће штете); Контрола приступа информацијама и системима (физичка заштита; инсталација и коришћење хардвера, као и комерцијалног софтвера; развој и одржавање сопственог софтвера; класификација информација; приступ подацима; начин коришћења Интернет сервиса; аутентификација корисника; енкрипција података; приватност на мрежи; повјерљивост информација; удаљени приступ); Превенција губитка информација и опреме (превентивне мјере; план backup-а података; план опоравка од губитка или оштећења података или опреме); Поступање у инцидентним ситуацијама (план поступања у инцидентним ситуацијама; документовање инцидента); Имплементација и одржавање (спровођење безбједносне политике; надзор активности на мрежи; одржавање система; упознавање корисника са безбједносном политиком; едукација; утврђивање поузданости система, како појединачних елемената тако и система у цијелини).

Мада је набавком Oracle eBS (Linux, Windows) ЕПЦГ донијела, неформално, одлуку о усвајању Oracle, Linux и Microsoft технологије за сопствени стандард (brand name concept), ипак је, када је у питању корпоративна технолошка ИТ политика (стандардизација, унификација...), потребно донијети и усвојити процедуре за: дефинисање (десктоп и серверских оперативних система; технологије базе података; мрежних сервиса; активне и пасивне мрежне опреме; развојних алата и user апликативног софтвера; метода лиценцирања систематског и апликативног софтвера; унификација целокупног харвера; Интранета за ЕПЦГ А.Д.) и начин ажурирања оперативних система.

Поред тога, пратиће се и пословни процеси, као што су: Благајничко пословање са путним наложима; Евиденција, праћење и обрада

пословне документације; Евиденција, праћење и обрада захтјева за ИТ услугама (пријава грешака, захтјев за асистенцију, надзор и праћење урађених активности и др.); Билинг систем; Пословни процес (електроенергетских објеката; клијената – купаца; прикључења потрошача; заснивања уговореног односа о снабдијевању; тарифног система; мјерних уређаја и баждарница; читавања бројила; обрачуна електричне енергије; финансијске аналитике; евидентирања пословних догађаја; административни пословни процес); BI – управљање и оптимизација пословних процеса; Електронско пословање; Да да би се лакше реализовало пројектни задатак као што је управљање знањем, нужно је набавити на тржишту апликативна рјешења – базирана на Oracle технологији и трансакционо интегрисана у eBS, (за пословне процесе: Обрачун плата; возни парк; веб сајт), пројекто-

Да би се јединствено сагледала целокупна Корпоративна инвестициона ИТ политика неопходно је плански предвидјети (буџетирати) и пратити краткорочна (годишња) и дугорочна средства по сегментима: план редовног и ванредног одржавања функционисања Информационог система ЕПЦГ (сервера, активне и пасивне мрежне опреме, као и осталих хардверских компоненти, функционална подршка систем интегрисаном софтверу, инсталација и коришћење хардвера и комерцијалног софтвера и сл.); знатне набавке новог, односно замјене постојећег хардвера и инфраструктурне опреме; континуално обнављање лиценци апликативног, антивирусног, системског и другог софтвера итд.

И.З.

ДИРЕКЦИЈА ЕПЦГ

Посао уписа имовине Друштва ће потрајати

Идентификација непокретне имовине у ФЦ Дистрибуција, и поред предузетих мјера, неће се скоро окончати. Слједи компликованији дио посла – упис у катастарске операте

Из разговора са **Мрком Мркићем**, координатором Тима за идентификацију и упис непокретне имовине Електропривреде Црне Горе, сазнајемо да је процес идентификације непокретне имовине у ЕПЦГ А.Д. Никшић до данас окончан у Дирекцији Друштва, ФЦ Производња, ФЦ Снабдијевање и Електроградња, док у ФЦ Дистрибуција није завршен, мада се и у тој цјелини предузимају мјере како би се овај процес интензивирао и довео до краја.

Према његовим ријечима, у дјеловима у којима је процес идентификације окончан показало се да се цјелокупна имовина која

припада Електропривреди, у катастарским оперативама не води на ЕПЦГ него дијелом на друге субјекте, па чак и на физичка лица. Зато су у тим дјеловима формиране стручне групе за упис имовине по дефинисаном упутству које је усаглашено са важећим законским прописима. Наиме, у првој фази ће радне групе са надлежним катастарским јединицама усагласити неспорну имовину (имовину која је у катастарске операте уписана на ЕПЦГ), док ће се у другој фази спорна имовина (имовина коју користи Електропривреда а у катастарске операте је уписана на друге субјекте) путем управног поступка

уписати као валсништво ЕПЦГ.

- Са Дирекцијом за некретнине

је договорено да се овом процесу да максимални приоритет како би се исти довео до краја у што краћем року, каже Мркић и додаје:

- Чињеница да у ФЦ Дистрибуција није завршена ни идентификација непокретне имовине и да управни поступци могу временски да се одуже, за очекивати је да се посао уписа цјелокупне непокретне имовине на ЕПЦГ, и поред предузетих мјера, неће брзо окончати, каже Мрка Мркић координатор ове значајне активности.

Ж.Ћ.

Мрка Мркић

РАНКО РАДУЛОВИЋ - ДИРЕКТОР ОЦ ЕЛЕКТРОГРАДЊА

Извршни директор ЕПЦГ, **Ранко Војиновић**, је Рјешењем од 1. јуна 2009. године за директора ОЦ Електроградња именован **Ранка Радуловића**, дипл. ел.инжењера.

Ранко Радуловић је рођен 1954.

године у Подгорици, гдје је завршио основну школу и гимназију, а након једногодишњег боравка у САД, матурирао је на: Creston High School, Grand Rapids, Michigan 1974. године.

На Електротехничком факултету у Подгорици дипломирао је 1981. године а прво запослење је добио у „Iskra Commerce“ Љубљана, представништво Подгорица, одакле 1984. године прелази у РО Електродистрибуција Црне Горе - ООУР Дистрибуција пројект, гдје је радио као одговорни пројектант за електроенергетске објекте. Био је, између осталог, ангажован на изради десетина елабората, идејних рјешења и главних пројеката из области надземних водова, подземних

Ранко Радуловић

каблова, трансформаторских станица, електроенергетских инсталација и расвјета саобраћајница.

На мјесто техничког директора Електроградње распоређен је 1997. године и ту остаје до недавног именовања на дужност директора ове организационе цјелине.

Ранко Радуловић је, иначе, у периоду од 1995. до 1998. године више пута боравио у Москви гдје је радио на пословима пројектовања и извођења електроенергетских објеката.

Као кандидат ЕПЦГ завршио је 1990. године двомјесечни Основни курс из области алтернативних извора енергије у Италији, а у Београду 2001. године курс „Економија, финансије и маркетинг“, који је био организован у оквиру донације Владе Шпаније.

Посједује овлашћење за пројектовање, као и овлашћење за руковођење грађењем, пише и говори енглески а служи се и руским језиком.

Б.М.

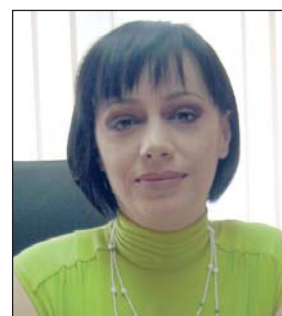
ИВАНА РАДУЛОВИЋ ГАТОЛИН - ШЕФ СНАБДИЈЕВАЊА ПОДГОРИЦА

Ивана Радуловић Гатолин је рођена 1976. године у Подгорици, гдје је завршила основну школу и гимназију - математички смјер, а на Економском факултету Универзитета Црне Горе дипломирала је

2000. године, а затим завршила постдипломске студије на смјеру „Институционална економија“ и стекла звање специјалисте економских наука.

Прво запослење је добила у Д.О.О. „Sindarella commerce“, гдје је као рачуновођа и организатор увоза радила годину дана, а затим још непуну годину у Д.О.О. „Глас јавности“ као организатор дистрибуције и од марта 2002. године до августа 2003. године године у Д.О.О. „Спин“ као рачуновођа и консултант у Агенцији за рачуноводство, ревизију и консалтинг.

Септембра 2003. године прелази у ЕПЦГ, прво на мјесто финансијског планера - ана-

Ивана Радуловић Гатолин

литичара у Електродистрибуцији Подгорица, а након двије године именована је за шефа за фактурисање и наплату индустријских и комерцијалних потрошача у Снабдијевању Подгорица. Од фебруара 2006. до

маја 2009. године радила је као шеф Центра за контакт са купцима у ФЦ Снабдијевање и менаџер за односе са јавношћу у овој цјелини. Истовремено је од јуна до децембра 2008. године била менаџер за односе са јавношћу и у Дирекцији ЕПЦГ.

Ивана Радуловић Гатолин је аутор више стручних и научних радова као што су: „Конфликт интереса у пореским органима“, „Значај и карактеристике активне политике запошљавања у Црној Гори“ и „Карактеристике трошкова електричне енергије и значај тарифног система“.

Говори енглески а служи се и француским језиком.

Б.М.

ЕД БАР

Бољи напон током љета

■ Изградњом пет дистрибутивних ТС 10/0,4 kV и реконструкцијом нисконапонске мреже у граду и туристичким насељима повећаће се сигурност снабдијевања електричном енергијом током овогодишње сезоне

У склопу припрема за туристичку сезону 2009. године у Електродистрибуцији Бар су планирали изградњу неколико

Јагош Пуповић

дистрибутивних постројења, како у граду тако и у туристичким насељима на атрактивној барској ривијери.

О тим, али и о другим значајним питањима (као што су губици електричне енергије) из рада ове дистрибуције, информисао нас је средином маја директор **Јагош Пуповић**, који је почетком јуна именован за директора ЕД Подгорица.

У циљу квалитетне припреме за туристичку сезону планирана је изградња пет дистрибутивних, односно МБТС 10/0.4 kV у граду, приградским и туристичким насељима.

Реконструкцијом постојеће СТС 10/0.4 kV Дубрава - Велики Пијесак у ДТС 630 kVA повећаће се снага постројења и квалитет напајања потрошача у поменутом насељу.

Изградњом нове трафостанице 10/0.4 kV снаге 630 kVA побољшаће се снабдијевање већ постојећих потрошача у насељу Утјеха – Тропикана.

Након реконструкције СТС Илино II у ДТС 630 kVA –заједно са снагом овог постројења повећаће се и квалитет напајања тамашњих потрошача. Због неприбављеног одобрење од органа локалне управе за постављање прикључног кабла за нову ТС, коју је Електродистрибуција поставила на планирано мјесто, Општина Бар је преузела обавезу да одреди трасу кабла и обезбиједи сагласност за његово постављање.

Монтажом нових постројења „Чачке“ и „Партизански пут“, чија је снага 2x630 kVA, побољшано је снабдијевање потрошача у приградском насељу Шушањ, као и у Сутомору.

Да би се што успјешније припремили за љетњу сезону, у овој дистрибуцији су се, како нам је рекао Пуповић, планирали и постављање кабловских водова kV, којима ће се повезати ТС 10/0.4 kV Никшић (Сутоморе) са ТС10/0.4 kV Брца, те ТС 35/10 kV Кончар и ТС10/0.4 kV Илино, као и ТС 35/10 kV Стари Бар са ТС 10/0.4 kV Арагана

Како је Дирекција за саобраћај, којој је захтјев упућен у октобру прошле године, дала одобрење у марту ове 2009, објављивање тендера за извођење ових радова није било могуће урадити прије априла. С обзиром да Електродистрибуција има конструктивну сарадњу са локалном управом, реална је, како истиче наш саговорник, могућност да Општина Бар финансира постављање кабловског вода 10 kV од ТС 10/0.4 kV Никшић (Сутоморе) до ТС10/0.4 kV Брца, како би радови били завршени у склопу акције које изводи Регионални водовод на истој локацији.

Планирано је постављање и СТС 160 kV у Ковачевићима, за коју је урађен пројекат, а опрема за њену изградњу већ је набављена.

У периоду од новембра 2008. до почетка априла 2009. године извршена је и реконструкцију девет трафостаница у Бару. За-

мјеном високонапонских и нисконапонских блокова у постројењима гдје је опрема била дотрајала, повећана је поузданост напајања потрошача електричном енергијом.

Прије туристичке сезоне обављена је реконструкције нисконапонске мреже у многим дјеловима Општине Бар (Туђемили, Сушташ, Бартула, Рап, Томба, Зупци, Петовића Забио, Сутоморе, Вирпазар и Острос).

Планирана средства за реализацију ових радова прелазе износ од 1,5 милиона €, а са набавком око 200 бетонских стубова у овај посао се укључила Скупштина општине Бар.

Да је ЕД Бар у склопу активности на смањењу губитака квалитетно одрадила акцију евидентирања и уношења нелегалних потрошача, најбоље се види у чињеници да је број потрошача Бар након ове акције повећан за више од 3000. С обзиром да је акција спроведена од краја новембра прошле године до 1.априла 2009. године, уочено је да постоји још објеката које би требало убацити у базу потрошача ЕПЦГ, јер су то углавном викенд куће чији су власници ту само у току љета. Најављено продужење ове акције, по Пуповићу, је оправдано, јер је то интерес ЕПЦГ. Такође је Бар извршено измјештање преко 600 мјерних мјеста потрошачима чија су мјерна била унутар објекта, а мјерна мјеста измјештена и потрошачима који нијесу дозвољавали искључење. Средином маја у ЕД Бар је стигла опрема - мјерне гарнитуре које ће бити уграђене у трафостанице 10/0.4 kV, након

Управна зграда ЕД Бар

чега ће се моћи лоцирати и пратити губици по трафо-реонима. Све ове активности усмјерене су на смањење губитака.

По Пуповићевим ријечима, акција искључења неплатиша у ЕД Бар спроводи се уобичајеном динамиком. Велики проблем, међутим, представљају потрошачи који не дозвољавају искључење а неки од њих и физички нападају електричаре. Двојица радника која су нападнута у априлу прили-

ком обављања посла на искључењу дужника задобила су физичке повреде.

- Велику помоћ нашим екипама представљала би асистенција полиције, које још увијек нама, истакао је Пуповић, који нам је навео и занимљивост када су радници ЕД Бар потрошача који је имао велики дуг за утрошену ел. енергију, а није дозвољавао искључење, искључили чак у 4 сата ујутро.

И.З.

НИ ВОДА НИЈЕ ПРЕПРЕКА

Е кипе ФЦ Дистрибуције, радећи на отклањању проблема на мрежи, понекада доживљавају и необичне, а могли бисмо их назвати чак, и комичне ситуације.

Једну такву имале су двојица радника из Електродистрибуције Бар.

напуниле његово корито, што их је непријатно изненадило, али су се њих двојица срећом, брзо снашли. Фотографија говори више од ријечи.

Али, како се уз ведар дух и шалу лакше премосте све препреке, они су, заштитивши мотор аутомобила од квара, ипак, прокомен-

Легенда

Легенда

Приликом обиласка далековода 10 kV Вирпазар-Глухи До, шеф Одељења за одржавање ДВ **Љубомир Гавриловић**, дипл.ел.инж. и шеф пословнице Вирпазар **Владимир Радоњић**, желећи да пређу поток који им је раније био лагана препрека, нашли су се у »дубокој води«.

Нијесу рачунали на прољећне кише које су

тарисали: »Када је посао у Електродистрибуцији у питању, нема препрека«.

Њихови спасиоци су, приликом доласка, направили ове фотографије како догађај не би прошао незапажено, искористивши прилику да се и нашале на њихов рачун.

Т. Зечевић

IN MEMORIAM

ВУКСАН - ВУКО БАЛЕТИЋ

У Подгорици је 31. марта послије краће болести преминуо **Вуксан - Вуко Балетић**, грађевински техничар у Служби оперативе ОЦ Електроградња.

Вуко Балетић је рођен 1956. године у Зети у Подгорици. Након завршетка основне и средње школе запослио се у Електроградњи којој је посветио своје знање и сав свој радни елан и остао јој вјеран пуну 31 годину.

У име Електроградње од њега се опростио шеф Оперативе Војин Благојевић, који је, поред осталог, рекао:

- Отишао је човек који није знао за препреке и тешкоће, за умор и предах. Отишао је један од најбољих, јер су га, поред неоспорних радних и стручних квалитета, красиле и изузетне људске особине: поштење, пожртвованост и одговорност, због чега је био омиљен међу сарадницима, колегама и пријатељима.

Вуко је био добар и заслужан радник, стручњак у свом послу од кога се могло много научити, а прије свега честит човек на кога се могло у цјелости и без резерве рачунати у свако доба дана и ноћи. Искрено је и без резерве прилазио сваком послу, био је богомдан као сарадник, одан пријатељ и колега.

За свога радног вијека оставио је дубок траг у струци и заслужио поштовање колектива у којем је радио. Немјерљив је његов допринос, јер су ријетки објекти и пројекти које је Електроградња извела у последње три деценије а да он није на њима радио и уграђивао себе. То су изузетно значајни објекти за ЕПЦГ и Црну Гору: 400 kV и 110 kV далеководи, разводна постројења ХЕ Перућица и Рибаревине, безброј мањих далеководи и трафостаница и многи други. Увијек је ишао гдје је најтеже, а његови послови у струци били су у рангу доброг инжењера, и то захваљујући не само његовом знању, него и организационим способностима и умијећу да организује и реализује пројекат.

Прекинут је један живот у вријеме пуне снаге и зрелости, у годинама када је својој дјечи и свом предузећу могао још доста помоћи. Остала је велика туга и празнина у срцима његове породице, празно мјесто у животу, дружењу, на послу.

Успомену на њега са љубављу ће чувати његови пријатељи и колеге и, сигурно је, сви они који су познавали овог честитог човека и великог друга.

Вуко Балетић сахрањен је 1. јуна на мјесном гробљу у родној Српској у Зети.

Б.М.

ЕД БУДВА

Нови објекти за поуздано снабдијевање

- У циљу смањења оптерећења у туристичкој сезони, у ЕД Будва у претходном периоду изграђено и реконструисано више ел. енергетских објеката
- Губици ел. енергије у првих шест мјесеци мањи од планираних
- Све израженији недостатак стручног кадра, у првом реду електроинжењера

Да би што спремније дочекали туристичку сезону која се увелико захуктава, у ЕД Будва су, колико су им допуштала, овог пута, знатна материјална средства која су им била на располагању захваљујући ра-

Војо Вукадиновић

зумијевању матичне функционалне цјелине, у претходном периоду завршили бројне важне пројекте.

О тим и другим питањима, везано за рад и функционисање овог дистрибутивног колектива, као и о активностима на смањењу губитака електричне енергије, у чему су остварили веома добар резултат, разговарали смо крајем јула, приликом наше посјете, са директором **Војом Вукадиновићем** и његовим сарадницима **Љубомиром Кнежевићем** и **Векославом Манићем**.

Изградња и реконструкција трафостаница

У оквиру активности на реализацији Плана за припрему туристичке сезоне, према ријечима директора Вукадиновића, изграђено је на подручју будванског конзума шест трафостаница 10/0,4 kV, и то: ТС „Рађеновићи“, снаге 2 x 630 kVA, ТС „Бентонит II“, ТС „Будва Центар I“, снаге 1 x 1000 kVA и ТС „Пријевор I - Нова“ ТС „Свињишта-Нова“ и ТС „Голубовићи-Нова“, снаге 630 kVA. Поред ових трафостаница, мимо плана изграђене су ТС 10/0,4 kV, снаге 630 kVA „Лазе - Нова“ и МБТС

10/0,4 kV, снаге 630 kVA „Врх Лазе“, са расклопиштем 35 kV. Ова трафостаница је пуштена у погон, док је за расклопиште у току технички пријем.

- Неке од изграђених трафостаница још нијесу пуштене под напон због кашњења општине у издавању одобрења за грађење, али се очекује да ће се овај проблем брзо ријешити и да ће општина, са којом је, иначе, успостављена веома добра сарадња, испунити преузете обавезе, каже Вукадиновић додајући да је у циљу што боље припреме туристичке сезоне реконструисано и осам ТС 10/0,4 kV у дијелу ВН и НН напона. Тако је у ТС „Ауто камп Борети“ замијењен трафо 630 kVA новим трафоом 1000 kVA, као и СН блок и НН блок, у ТС „Школа-Петровац“, ТС „Перазића“ и ТС „Петровац-Центар“ НН блок, у ТС „Буљарица“ и ТС „Пошта-Будва“ СН и НН блок, док је у ТС „Школа Будва“ и ТС „Фабрика вагона“ извршена замјена СН блока. Мимо Плана реконструисана је ТС 10/0,4 kV „Лугови“, у којој је такође замијењен СН блок, као и у трафостаници „Манастир Режевићи“.

6.940 м („Фабрика вагона - Бентонит II“, „Бентонит II - укљ. у вод Пријеворац-Лучице“, „ДВ Ластва-ТС Пријевор I“, „Пријевор I - Водени град“, „Водени град-Свињишта“, „ДВ Ластва-Свињишта“, „Буљарица-Петровац“ и „Ступови II - Јед. улица I“), а набављен је и кабал дужине 6.000 м који ће се уградити на траси „ТС Близикуће - ТС Рађеновићи“ од 1.875 м.

Поред наведених инвестиција, наш саговорник је навео и реконструкцију нисконапонске мреже у вриједности од 100 хиљада еура у насељима Свињишта, Пријевор I, Сеоце, Бентонит II, Ступови II, Крш, Медина, Вељи Виногради, Лазе, Ластва и ЦДС.

У ТС 35/10 kV „Милочер“ уграђен је трансформатор снаге 8 MVA на мјесту старог трафоа снаге 4 MVA, а будванска општина је у сарадњи са Преносом финансирала замјену трансформатора 110/35 kV у ТС Марковићи у којој је умјесто постојећег снаге 20 MVA уграђен нови трафо од 63 MVA, тако да је садашња инсталисана снага у том објекту 103 MVA. Општина је такође финансирала и замјену два трансформатора у ТС 35/10 kV Бечићи, гдје је један већ уграђен, а ових дана треба да се угради још један трансформатор снаге 8 MVA.

- Вриједност планираних радова на подручју Будве износила је милион и 320 хиљада еура, али је уложено знатно више,

Монтажа трафостанице

Од инвестиционих активности у овој ЕД директор Вукадиновић је истакао и изградњу 10 kV кабловских подземних водова у дужини од 18.710 м, на траси дугој

с обзиром на инвестиције које су реализоване мимо Плана за овај период, каже Вукадиновић додајући да за будванску Електродистрибуцију није мање значајна ни

набавка возила: "Ивеко" са хидрауличном платформом и два "Рено кангу", као ни набавка уређаја SPG 40 за лоцирање кварова на кабловској мрежи која је одавно планирана, те бројила и остале опреме за уградњу мјерења у ТС 10/0,4 kV и уређаја ЗЕРА за контролу бројила и исправност веза са мјерним мјестима. Све ово је, у сарадњи са ФЦ Дистрибуција, набављено у претходних 12-так мјесеци, захваљујући значају који се придаје овој ЕД, што је за њу веома важно.

Осврнувши се на сарадњу са менаџментом и стручним службама ФЦ Дистрибуција, наш саговорник је рекао да је она на завидном нивоу и да будвански електродистрибутери имају максималну подршку и помоћ у свим ситуацијама, било да се ради о инвестицијама услед кварова у ТС 35/10 kV и кабловској мрежи, или обезбјеђењу бројила и ормара ради замјене и измјештања мјерних мјеста, или, пак, евентуалном прекорачењу плана прекорвених сати и потрошњи горива.

Оваква подршка ЕД Будва за ову Електродистрибуцију много значи, али је то и својеврсна обавеза да својим ангажовањем, радом и резултатима рада оправдају сва та улагања и пружено поверење.

Иако је туристичка сезона по процјенама туристичких посленика нешто лошије стартовала него прошле године, ових дана је у пуном јеку и евидентно је знатно повећање оптерећења, чак веће него у истом периоду прошле године, али се очекује да ће овогодишња сезона проћи без значајних проблема, мада је тако нешто увијек незахвално прогнозирајући.

Планиране капиталне инвестиције

Што се тиче плана инвестиционих активности за наредни период, Вукадиновић је казао да је у овој ЕД већ припремљен план капиталних инвестиција за наредну годину, јер се ради о за Будву неопходним објектима чија је градња требала да почне још ове године. Ријеч је, наиме, о изградњи ТС 35/10 kV, 2X8 MVA „Петровац“ која се финансира из тзв. Француског кредита, полагању 10 kV кабловског вода од ТС 35/10 kV „Милочер“ до МБТС 10/0,4 kV „Крстац“ којим треба да се оствари 10 киловолтна веза између ТС Милочер и ТС 35/10 kV Буљарица, као и изградњи ТС 35/10 kV, 2x12,5 MVA „Розино“ (склопљен уговор са Сименсом о испоруци опреме) и замјени 10 киловолтног постројења у ТС 35/10 kV „Дубовица“, гдје је инвеститор будванска општина.

А одмах по завршетку туристичке сезоне сумираће се, по устаљеној пракси, сви параметри мреже, а затим означити лоше тачке и планирати изградњу одређеног броја трансформатора 10/0,4 kV, 10 киловолтних каблова, те реконструкција нисконапонске мреже са циљем да се мрежа растерети и добро припреми за наредну туристичку сезону.

Б.М.

ЕКСПАНЗИВНА ГРАДЊА УМНОЖАВА ПОСЛОВЕ

Највеће оптерећење на мрежи у Будви је од 10. јула до 25. августа, тј. у периоду тзв. шпице туристичке сезоне, када је мрежа максимално оптерећена. Екипе Електродистрибуције које раде на одржавању мреже су, према ријечима **Љубомира Кнежевића**, техничког директора будванске ЕД, стално ангажоване на контроли одржавања ВН и нисконапонске мреже.

Љубомир Кнежевић

Свакодневно је, наиме, ангажовано 15-так радника који су стално на терену, због великог оптерећења, по процјени нашег саговорника, око 5 одсто већег него у истом периоду прошле године.

Кнежевић је посебно потенцирао проблем недостатка шефа Експлоатације и шефа Одржавања, јер, иако су ова мјеста систематизована, нијесу попуњена већ неколико година, због недостатка електроинжењера, што ствара проблеме руководиоцима ове ЕД, као и недостатак монте-

ра и уклопничара, иако је обим посла знатно порастао због ширења конзума и експанзивне градње коју треба да прати и изградња инфраструктуре, што оvdје није случај.

- Константан проблем је измјештање постојеће мреже и објеката због изградње саобраћајница, регионалног водовода, стамбених и породичних кућа и других објеката, а евидентни су и бројни преки-

ди кабловске електроенергетске инфраструктуре, па ЕД због нападања других потрошача мора да реагује и поправља ствар, иако то није њена обавеза, истиче Кнежевић и додаје да је разлог за то непоштовање документације, односно процедуре да се од Електродистрибуције траже информације о томе да ли на мјестима гдје се предвиђа градња има подземних каблова и да ли се ту уопште могу изводити радови, због чега се прави велика штета овој ЕД.

Б.М.

ГУБИЦИ МАЊИ ОД ПЛАНИРАНИХ

Губици ел. енергије на дистрибутивној мрежи у ЕД Будва за првих шест мјесеци ове године износе 11,75 одсто, што је нешто мање од плана за 2009. годину, готово два процента мање у односу на исти период прошле године и пет одсто мање у односу на 2007. годину. Овакав резултат на плану смањења губитака производ је организованог рада на реализацији бројних активности у циљу смањења губитака од којих је можда најважнија уградња мјерних уређаја у трансформаторске станице за мјерење укупне потрошње.

Наиме, према ријечима **Векослава Манића**, шефа Одјељења за мјерење и контролу, од укупно 105 трансформатора, у 74 су уграђени ови уређаји у периоду од два и по мјесеца, а у преосталим трансформаторима уградња ће се, према плану, завршити до септембра, што ће омогућити праћање појаве губитака у одређеним реонима.

На плану смањења губитака спроводи се и активност измјештања бројила на линију раздвајања јавног и приватног власништва, и већ је измјештено око 250 ових бројила, и то углавном код потрошача гдје су претходно били велики губици, односно гдје се сумњало у потрошњу, али и гдје је било технички могуће да се то изведе.

Такође је у периоду од 1. октобра 2006. до 30. јуна ове године извршена замјена двије и по хиљаде неисправних и механички оштећених бројила, што је око 10 одсто од укупног броја ових уређаја у будванском конзуму.

Што се тиче искључења са мреже нередовних платишта, према плану је предвиђено да те послове обавља једна екипа, али у ЕД настоје да у љетњим мјесецима обезбиједје ангажовање додатне екипе за ову активност, у намјери да се оствари пројек-

Векослав Манић

товани степен наплате. То је на уштрб других активности, али је процјена да је у овом тренутку наплата приоритет, због чега ће се предузети све активности да се испоштују налози за искључења Снабдијевања Будва. То ће се радити упоредо са низом других активности, мада је у периоду очитавња потрошње изузетно тешко обезбиједити ефикасна искључења.

Веома је важно на плану смањења губитака и максимално очитавња потрошње, тако да се ових дана интензивно ради на проналажењу и очитавњу конзумента који се у Електродистрибуцији Будва третирају као викендаши, јер у будванској општини постоји знатан број потрошача који оvdје бораве само у јулу и августу, због чега је неопходно да се у том периоду очита њихова потрошња, да не би дошли у ситуацију да та мјерна мјеста буду недоступна до следеће године.

- Све је, дакле, подређено смањењу губитака, како у Будви, тако и у Петровцу који, по начину рада и одговорности, може служити за примјер, каже Манић истакавши да је проблем ове ЕД недовољан број технички образованог кадра.

- Реално би било да се са растом броја потрошача повећава и број радника и расте развој мреже, али да то није тако показује податак да је Будва 1993. године имала седам хиљада потрошача, а Електродистрибуција 80 радника, док у овом тренутку у црногорској туристичкој метрополи има 25 хиљада потрошача, а у ЕД Будва 53 радника. Због евидентног недостатка стручног кадра веома су оптерећени руководиоци Електродистрибуције, који поред послова из свог домена, раде и друге послове, посебно административне, што им одузима много драгоцјеног времена.

Б.М.

ЕД УЛЦИЊ

Растерећење градске мреже

■ Изградњом нових трафостаница у граду и туристичком насељу Штој на Великој плажи побољшаће се напонске прилике на поменути подручјима и отклонити слабе тачке у напајању улцињских потрошача

Како су се у улцињској дистрибуцији припремили за овогодишњу туристичку сезону, познату и као период када, у граду са вјероватно најдужом плажом на Јадрану, број његових привремених дале-

ко почетка туристичке сезоне. Њиховом изградњом ће се побољшати напонске прилике на поменутом подручју и отклонити слабе тачке у напајању тамошњих потрошача.

За изградњу наведене четири трафоста-

јелу града, у прошлој години, коначно је избјегнуто преоптерећење електроенергетских објеката на овом подручју, са неизбјегним пробојем кабла и другим оштећењима, посебно током туристичке сезоне.

Све поменуте радове извеле су екипе улцињске Електродистрибуције.

- Када су инвестиције у питању, наглашио је наш саговорник, као директор ове дистрибуције нијесам задовољан јер је у

Љоро Нрекић

ко премашује број његових сталних житеља, а потрошња електричне енергије сваког наредног лета расте „геометријском прогресијом“, због чега је проблем преоптерећења постојећих електроенергетских постројења и мрежа све израженији, што у знатној мјери отежава функционисање електроенергетског система у најјужнијем дијелу Црне Горе, разговарали смо 13. маја са **Љором Нрекићем**, директором ЕД Улцињ.

У „туристичке“ приоритете зацртане планом за 2009. годину, наш саговорник је, у првом реду, уврстио нову, тек изграђену и већ уклопљену у градску високонапонску и нисконапонску мрежу ТС 10/0,4 kV (630 kVA) „Шеврон“, за коју је добијена дозвола Секретаријата за урбанизам СО Улцињ, пуштена је у погон 20. маја, када је обављен и њен технички пријем.

У међувремену очекивало се и одобрење за градњу ТС 10/0,4 kV (1000 kVA) „Семафори“ у граду, која би требало, да се, након високонапонског и нисконапонског уклапања, заједно са техничким прегледом, пушти у рад крајем маја.

Исто тако, Секретаријату за урбанизам СО Улцињ предаг је захтјев за добијање дозволе за изградњу двије СТС 250 kVA у штојским насељима „4. јул“ и Рудовићи, а одређене су трасе за далеководе и за полагање високонапонског кабла. Уколико све буде текло како је планирано, ови објекти ће бити под напоном већ крајем јуна, односно

Зграда Електродистрибуције Улцињ

нице издвојено је око 300 хиљада €

У реконструкцију потрајале дистрибутивне мреже у туристичком насељу Круче, када је преко стотину дрвених замијењено бетонским стубовима, уложено је преко 150 хиљада €

претходном периоду веома мало улагано у ЕД Улцињ, чак се на прсте могу избројити инвестиције реализоване у последњих десет година. Све ово утиче на укупно стање електроенергетског система у конзуму ове

ТС 35/10 kV Град

Изградњом четири ТС 10/0,4 kV (2 x 1000 и 2 x 630 kVA) у најтрактивнијем ди-

дистрибуције и снабдијевање струјом њених потрошача, поготово у лјетним мјесе-

цима када су и оптерећења максимална.

За потребе интегралног граничног прелаза према Албанији који се гради у Сукобину код Улциња, Електропривреда Црне Горе је донацијом од 130 хиљада € омогућила набавку 1300 метара дугог високонапонског кабла, израду пројектне документације и радове на његовом полагању у предвиђену трасу.

Што се тиче материјала неопходног за припрему туристичке сезоне, сваки захтјев упућен ФЦ Дистрибуција, како за потребе текућег одржавања, тако и за вријеме туристичке сезоне, позитивно се рјешава и тражене количине одмах стижу из централног магацина у Подгорици.

Због добре сарадње Службе за искључења ЕД и Снабдијевања Улцињ успјешно се и без много проблема на терену реализују налози за искључење дужника са дистрибутивне мреже. Међутим, како истиче наш саговорник, проблематична је група социјално незбринутих потрошача као и неки препотентни потрошачи који неће да плате свој дуг за струју, али и ови проблеми се успјешно рјешавају захваљујући склапању протокола о измирењу обавеза према Електропривреди.

Глобални проблем губитака електричне енергије није заобишао ни улцињску Дистрибуцију. Повећани степен комерцијалних губитака датира још од 1999. године, са појавом крађе струје, од када се у овом колективу чине напори на њиховом смањењу, што подразумева сталну контролу потрошача.

- Тај синдром који је наметнут доласком избјеглица нијесмо могли превазићи јер нијесмо имали довољно стручне радне снаге за обављање таквих послова, каже директор Нрекић, додајући да је и дивља градња, која је овдје последњих година узела маха, један од „криваца“ за раст губитака. За разлику од претходних година, када су републичка и општинска инспекција овај проблем рјешавале преко Електропривреде, сада је ипак друга ситуација. Наиме, како нам је објаснио Нрекић, договором Министарства за економски развој и менаџмента Електропривреде Црне Горе одлучено је да се уз технички минимум и поштовање процедуре ФЦ Дистрибуција сви, такозвани дивљи потрошачи уведу у базу података, након чега ће им се фактурисати потрошња електричне енергије и издавати мјесечни рачуни за утрошену струју.

Поред недовољног улагања у дотрајале мреже, односно у побољшање напонских прилика у најјужнијем дијелу нашег приморја, важан параметар, по Нрекићу, који узрокује повећање комерцијалних губитака у конзуму ове дистрибуције је, више него скромно учешће високонапонских потрошача од свега 4 одсто.

Наравно, све ово битно утиче на укупни биланс губитака Електродистрибуције Улцињ.

И.З.

ЕД ХЕРЦЕГ НОВИ

Без проблема ТОКОМ ЛЈЕТА

■ Изградњом дистрибутивних постројења у граду и приградском насељима побољшаће се напонске и енергетске прилике, а континуитет и квалитет електричне енергије биће већи него до сада, чиме се даје допринос квалитету туристичке понуде Херцег Новог

Радови који се у овој дистрибуцији изводе у циљу што квалитетније припреме за предстојећу туристичку сезону

Милорад - Бато Самарџић

одвијају се према планираној динамици и програму. Међутим, проблеми најчешће искршавају када треба прибавити неопходну документацију коју издаје локална управа,

Самарџић, директор ЕД Херцег Нови, који нас је 15. маја, приликом наше посјете, информисао о изградњи нових и реконструкцији постојећих електронергетских објеката, како би се туристичка сезона у овом граду, када је у питању квалитет и сигурност напајања струјом, што спремније дочекала.

Бољи напон и ван туристичке сезоне

Од планираних дистрибутивних објеката који су у функцији овогодишње туристичке понуде прелијепог града на улазу у Боку, наш саговорник је издвојио пет градских ТС 10/0,4 kV (ТС 630 kVA „Топла 4“, ТС 630 kVA „Барингтон“, ТС 630 kVA „Накићеновићи“, ТС 630 kVA „Чела“ и ТС 1000 kVA „Батерија“), чија су градња и пуштање у погон предвиђени до почетка туристичке сезоне. У вријеме наше посјете већ су била монтирана четири, а очекивала се монтажа и петог постројења. За двије трафостанице су прибављена одобрења

Зграда ЕД Херцег Нови

јер се због непопуњености одређених општинских служби и лоше организације понекад непотребно дуго чека на прибављање одобрења за градњу, рекао нам је Милорад

за градњу, а за преостале три одобрења би требало да се добију за десетак дана. У том смислу, Секретаријату за урбанизам и стамбено-комуналне послове СО Херцег Нови

предата је комплетна документација, чиме су отклоњене било какве сметње за издавање одобрења за изградњу и ових електроенергетских објеката. Пошто је и за напојне 10 kV каблове прибављено одобрење, још су се само чекали радници и машине фирме „Колма комерц“ из Будве, која треба да изведе поменуто радове. По Самарцићевим ријечима, изградњом ових постројења (што ће са уклапањем у високонапонску и нисконапонску мрежу коштати око 600 хиљада €) побољшаће се напонске и енергетске прилике, а, самим тим, континуитет и квалитет испоруке електричне енергије биће, у насељима у којима се граде, већи него до сада. Тиме се, уједно, даје допринос квалитету туристичке понуде Херцег Новог.

У оквиру припреме за туристичку сезону урађене су одређени захвати и на ни-

ска, гдје још увијек три породице (Томашевићи, Тировићи и Вавићи) немају струје.

Петролејке у овом засеоку коначно су отишле у пензију 13. јула, када је министар пољопривреде **Милутин Симовић**, у друштву **Милорада Самарцића**, свечано пустио у погон мјесну СТС. Свечаности поводом електрификације Бјелотине присуствовали су **Срђан Ковачевић**, председник Одбора директора и **Ранко Војиновић**, извршни директор ЕПЦГ. У изградњи 3,5 км НН мреже и уградњу 110 бетонских стубова укупно је уложено око 70 хиљада €.

Што се тиче планова, од већих активности је и полагање 10 kV кабла према Мојдежу, од МБТС „Гомила“ до МБТС „Ратишевина“, укупне дужине 2,5 километра. Овај посао је предвиђен из разлога што се, како истиче наш саговорник, тренутно преко

тиме практично и постати његов власник. Послије тога треба прибавити рјешење о локацији, урбанистичко-техничке услове и другу потребну документацију, како би се по завршетку туристичке сезоне почело са извођењем радова на изградњи наведеног постројења.

Измјештање мјерних мјеста, уградња полиестерских ормана...

Како нас је обавијестио **Борис Цветковић**, шеф Службе за мјерење и контролу, радници ове службе су, поред редовног посла, ангажовани и на измје-

Борис Цветковић

штању мјерних мјеста на границу власништва. То се, у првом реду, ради код потрошача код којих је отежано читавање и контрола бројила, или оних код којих постоји сумња у неовлашћено коришћење електричне енергије, као и оних код којих није могуће вршити искључење због дуговања за струју. До сада је измјештено око 200 мјерних мјеста, а уграђују се и нови полиестерски ормани са бројилима који су власништво Електропривреде Црне Горе.

С тим у вези, као наставак Пилот пројекта, на једном трафо реону, код 360 потрошача, уградили су и бројила са даљинским читавањем, а средином маја добили су, преко тендера, опрему за мјерење у трафостаницама 10/0,4 kV ради праћења губитака по трафо реонима.

Међутим, како је нагласио инж. Цветковић, највећи проблем приликом искључења дужника, гдје је посао веома отежан, свакако је недозвољавање приступа мјерном мјесту и немогућност приступа због техничких разлога. Ова служба, чије су двије екипе (са којима је и радник херцеговског Снабдијевања) свакодневно ангажоване на терену, редовно подноси прекршајне пријаве против потрошача који не дозвољавају приступ мјерном мјесту. Ипак, искључење дужника несметано се одвија код потрошача у стамбеним зградама и код оних обухваћеним Пилот пројектом, због могућности даљинског искључења.

И.З.

Панорама Херцег Новог

сконапонској мрежи у Игалу и на Луштици, а планиран је завршетак радова на реконструкцији нисконапонске мреже на Каменим. У реализацији овог посла до сада је утрошено 60 хиљада, а до почетка туристичке сезоне у те намјене биће уложено укупно око 100 хиљада €.

Исто тако, до почетка туристичке сезоне у рад би требало да се пуне и ТС 10/0,4 kV (630 kVA) „Базен“ у Игалу, те „Петровићи“ и „Парк“ у Бијелој, као и стубне трафостанице снаге 160 kVA „Клинци“ на Луштици и „Косићи“ у Мокринама.

- Искрено вјерујемо да ћемо до почетка туристичке сезоне успјети да пустимо у погон и ТС 35/10 kV (4 MVA) „Под“ каже Самарцић, који нас је информисао и о електрификацији вјероватно последњег неелектрифицираног насеља у херцеговској општини – засеока Бјелотина, на подручју Ситнице, у непосредној близини граничног прелаза према Требињу (Република Срп-

једног високонапонског кабла електричном енергијом снабдијева 18 трафостаница без могућности алтернативног напајања, па би се изградњом поменутог подземног вода добило, на том подручју, двоструко – прстенасто напајање.

У току су биле и активности на прибављању документације за будућу ТС 35/10 kV (2 x 8 MVA) „Баошићи“ која ће се финансирати из кредитног аранжмана са Владом Француске, чијом ће се изградњом знатно побољшати квалитет испоруке електричне енергије не само током туристичке сезоне, него и преко цијеле године. Одлуком Владе Црне Горе о продаји 670 м² Електропривреде за те намјене, локација наведеног објекта практично је обезбијеђена. С обзиром да је потписан купопродајни уговор између Министарства финансија и Електропривреде Црне Горе, очекује се само испуњење уговорених обавеза, након чега би се земљиште књижило на Електропривреду, која ће

СНАБДИЈЕВАЊЕ УЛЦИЊ

Криза „дрма“ рачуне

По укупним радним резултатима, а посебно по наплати рачуна за утрошену електричну енергију, организациона јединица у Улцињу редовно је, од свог оснива-

Илмија Дервиши

ња 2005. године, била у врху ФЦ Снабдијевања. Најуспјешнија година свакако је 2007, на крају које је и остварен најбољи степен наплате, а наредне 2008. дала је и најбољег радника.

Исти тренд настављен је и у 2008. години, када је, у односу на фактурисану електричну енергију план наплате у овој организационој јединици Снабдијевања остварен са 97,45 одсто. Наиме, од фактурисаних 7,63 милиона € наплаћено је 7,44 милиона € што значи да је укупни резултат на крају

ИЛМИЈА ДЕРВИШИ: „ПРИЗНАЊЕ НЕ САМО МЕНИ, НЕГО И СВИМ РАДНИЦИМА СНАБДИЈЕВАЊА УЛЦИЊ“

Веома ме радује Плакета за изузетне радне резултате остварене у ФЦ Снабдијевања у 2008. години, коју сам добио на Дан ЕПЦГ 19. августа прошле године, које је уједно и прво признање у мојој тридесетогодишњој радној каријери, у првом реду зато што су људи препознали мој рад, рекао нам је, Илмија Дервиши, најбољи радник Снабдијевања у 2008, истакавши да то није само признање њему већ и свим радницима улцињског Снабдијевања са којима је остварио резултате који су завриједили такву награду.

прошле године био за 190 хиљада € мањи од плана.

Тим прије, овај резултат у вријеме захухтале економске кризе у свијету и све веће беспарице итекако је значајан, ако се зна да је вирмански наплаћено чак 92,5 одсто

■ Свјетска економска криза која се све више осјећа код привредних субјеката и код домаћинстава, негативно утиче и на наплату електричне енергије

рачуна за струју, док остало чине потврде пензионера и компензације.

Међутим, како нас је 13. маја обавијестио **Илмија Дервиши**, шеф Снабдијевања Улцињ, резултати у прва четири мјесеца ове године нијесу били на нивоу прошлогдишњих јер је остварено 75,33 одсто фактурисане реализације, што још увијек, имајући у виду све теже објективне околности, ипак није толико алармантно.

- Овакав степен наплате у претходном кварталу је последица глобалне економске кризе која се све више осјећа код привредних субјеката, али и код становништва, тако да већ негативно утиче на наплату електричне енергије. Бојим се да ће се ова криза у наредном периоду још више осјетити, а самим тим ће и наплата рачуна за струју биће проблематичнија него до сада, каже Дервиши.

у прва четири мјесеца ове године 131 протокол (чак више од половине у 2009.), што рјечито говори да је финансијска ситуација код потрошача све гора, наглашава Дервиши.

У прилог овој тврдњи говори и податак да је, умјесто 460 потврда, колико је Снабдијевања Улцињ у 2008. издало пензионерима за измирење дуга за струју преко обвезница Фонда ПИО, у првом кварталу ове године издато је чак 650 таквих потврда.

- Мада су ови додатни послови изазивали већу ангажованост радне снаге (свега шест извршилаца заједно са шефом), посао смо договором успјешно и на задовољство потрошача завршавали на вријеме, истиче наш саговорник.

Актуелним уређењем канцеларије за књиговођу, гдје ће се обављати и израда рачуна за струју, као и физичким одвајањем

Мала Плажа у Улцињу

Док је у претходној години Снабдијевања Улцињ поднијето и ријешено 730 захтјева за рекламацију рачуна за утрошену електричну енергију, у прва четири мјесеца текуће године већ је поднијето 160 рекламација.

Потрошачи су овој организационој јединици у 2008. години поднијели 1500 захтјева за субвенцију, а у првом кварталу 2009. чак 510 таквих захтјева.

Од 1877 потрошача из категорије домаћинства колико је до сада утужено, код 653 дужника, или 35 одсто од укупног броја утужених потрошача, на име дуга и судске таксе наплаћено је 11750 €

- У прошлој години са домаћинствима је склопљено 246 протокола за измирење дуга, а

простора Снабдијевања и Електродистрибуције Улцињ, које је такође у току, радни простор организационе јединице Снабдијевања у нашем најјужнијем граду коначно ће бити уређен и заокружен. Од матичне функционалне цјелине очекују и додатну опрему – двије рачунарске станице и два штампача.

По оцјени нашег саговорника, досадашња сарадња са својом функционалном цјелином је добра, налози и задаци се извршавају на обострано задовољство, а са улцињском Електродистрибуцијом, са којом дијеле исти кров, је коректна, са добрим међуљудским односима, нарочито на пословима искључења неуредних потрошача.

И.З.

РАЗГОВОР СА РАНКОМ РАДУЛОВИЋЕМ, ДИРЕКТОРОМ ЕЛЕКТРОГРАДЊЕ

Ангажованост без предаха

Поред активности на ремонту, одржавању и санацији надземних водова у готово свим електродистрибуцијама, радници Електроградње изводе грађевинске и електромонтажне радове на објектима Преноса који је онедавно самостално предузеће

Првог јуна 2009. године на чело ОЦ Електроградња дошао је **Ранко Радуловић**, дипл. ел. инжењер који је више од деценије радио као технички директор ове организационе цјелине.

Ранко Радуловић

То је био повод да за овај број Листа поразговарамо са новим директором Електроградње о активностима у протеклом периоду и периоду пред нама у овој цјелини која је свакодневно ангажована на најмање десет градилишта широм Црне Горе.

Квалитетно и на задовољство наручиоца

Говорећи о тренутним активностима у Електроградњи које се, углавном, односе на пружање услуга Дистрибуцији и Преносу, Ранко Радуловић је казао да су екипе ове организационе цјелине управо завршиле реконструкцију 10 киловолтних водова на подручју ЕД Подгорица и да су након успјешног завршетка ових радова, ангажоване од стране бјелопољске електродистрибуције ради реконструкције 35 kV водова за далековод Бијело Поље-Чокрлије и Бијело Поље-Беране на којима треба да се угради око двадесетак стубова.

Детаљно наводећи послове који су у току, Радуловић је казао да се на подручју ЕД Колашин изводе радови на реконструкцији 10 kV водова, као и ДВ 35 kV

Колашин-Манастир Морача, а за потребе ЕД Подгорица завршени су грађевински радови на кабловској и надземној дионици ДВ 35 kV Горња Зета-Бољесестре на Скадарском језеру који је урађен за потребе Регионалног водовода.

У конзуму Пословнице Даниловград рађена је реконструкција 10 киловолтних и 0,4 kV мрежа, а у електродистрибуцијама Бар, Никшић и Подгорица стално су ангажоване екипе Електроградње на санацији кварова и реконструкцији мрежа, док у ЕД Котор врше стручни надзор над извођењем радова на уградњи 10 kV каблова.

На подручју Улциња (насеље Штој) изграђене су и уклопљене у 10 и 0,4 kV надземну мрежу двије стубне трафостанице.

Што се тиче ангажовања за потребе Преноса, Радуловић је истакао да су управо завршени грађевински радови на уградњи стуба на 110 киловолтном далеководу Тиват-Херцег Нови (стубно мјесто 32А), који је био неопходан због замјене класичног доземног ужета доземним ужетом

На једној од интервенција у ТС

са оптичким влакнима (ОПГВ). Преостаје да се у септембру ураде електромонтажни радови, јер у току туристичке сезоне није могуће добити сагласност за искључење.

Електроградња по захтјеву ФЦ Снаб-

дијевање у овој цјелини има стално ангажоване двије екипе на пословима контроле и искључења потрошача који нередовно измирују своје обавезе.

Реконструкција и изградња далековода

Везано за нове инвестиционе објекте наш саговорник истиче почетак извођења радова на ДВ 35 kV Цетиње-Ријека Црнојевића-Подгор, са краком за Љуботињ, за потребе ФЦ Дистрибуција. Тренутно се ради чишћење трасе, колчење стубних мјеста, а ових дана почиње и радови на ископима темеља стубова. Радуловић је у вези са тим нагласио да је далековод дужине 17,5 км и да има око 130 стубних мјеста, а с обзиром да се гради на траси постојећег далековода не очекују се већи имовинско правни проблеми, тим прије што ће, у односу на постојећи вод, имати око 30 одсто мање стубова.

У циљу лакшег извођења радова Електроградња је извршила реконструкцију ДВ 35 kV Вирпазар-Брчели-Подгор који до сада није био употребљив на већем дијелу трасе, истакао је Радуловић додајући да ће изградња ТС 110/35 kV Вирпазар и њено повезивање на 35 kV мрежу

највјероватније омогућити искључење далековода Цетиње-Подгор, што ће знатно олакшати извођење радова на овом инвестиционом објекту.

-Поред тога, Електроградња треба да

почне са извођењем радова на повезивању преносне ТС 110/35 kV Хумци са дистрибутивним постројењем ТС 35/10 kV у поменутом цетињском насељу, као и уклапање овог новог постројења 35/10 kV у 10 и 35 kV мрежу на подручју Цетиња, саопштава директор ове организационе цјелине који је, у наставку ове приче о тренутним активностима у Електроградњи казао да су настављени радови на припреми ископа темеља за будући далековод 110 kV Тиват-Котор а интензивираће се након

за рад, што угрожава основну дјелатност ове организационе цјелине, посебно ако се узме у обзир да је просјечна старост запослених у овој цјелини око 57 година, што је дефинитивно неспојиво са дјелатношћу коју она обавља, каже директор Електроградње истакавши, везано за овај проблем, да имају разумијевање извршног директора, тако да очекују да ће бити примљен у радни однос одређени броја млађих монтера који су овдје упослени по уговору о дјелу и оспособљени за те послове, као и

као да се тренутно ради на производњи нулте серије, као и испитне станице за провјеру квалитета армирано-бетонских и алуминијских стубова.

- О евентуалној производњи већих серија алуминијских стубова одлучиће се након њиховог испитивања, казао је Радловић увјерен да ће испитна станица за контролу квалитета челично-решеткастих и АБ стубова, које тренутно нема у Црној Гори, помоћи да се прибаве сертификати о квалитету, што би се у Електроградњи радило по посебном уговору са неком реномираним установом, регистрованој за обављање ових испитивања.

Електроградња је, према његовим ријечима, у претходном периоду испоручила електродистрибуцијама преко хиљаду и по бетонских ногара са шелнама, као и велики број стубова свих типова које су уградили и уклопили у систем.

Б.М.

Монтери Електроградње "на радном мјесту"

добијања главног пројекта. Такође очекују да ће, као и до сада, бити ангажовани на редовном ремонту Хидроелектране Перућница који треба да почне ових дана.

Хроничан недостатак монтера

Говорећи о проблемима који прате рад Електроградње, Радловић је казао да је изражен проблем недостатка производних радника због којег је ситуација у овом дијелу Друштва веома озбиљна, чак алармантна.

- Након редовних систематских прегледа велики број радника у оперативи и производњи Електроградње проглашен је неспособним или дјелимично способним

неколико бравара у производњи, што би, донекле, поправило садашњу врло неповољну и тешку ситуацију.

У очекивању да се превазиђе проблем непосједовања употребне дозволе за погон за производњу армирано бетонских стубова, наручено је, према ријечима Радловића, 10 нових калупа за потребе овог погона, тако да ће се у просјеку производити по пет стубова дневно, а с обзиром да се ради о изузетно важном производу за електродистрибуције који се до сада увозио, то ће значајно побољшати стање у електродистрибутивном систему Црне Горе и референце Електроградње.

Везано за погон за производњу алуминијских стубова, наш саговорник је иста-

ИМЕНОВАЊЕ

БОРИС ОСТОЈИЋ - ТЕХНИЧКИ ДИРЕКТОР ОЦ ЕЛЕКТРОГРАДЊА

Недуго након избора за директора Електроградње **Ранка Радловића**, дотадашњег техничког директора ове организационе цјелине, на то мјесто именован је 1. августа **Борис Остојић**, дипл. ел. инжењер.

Борис Остојић је рођен 1972. године у Подгорици гдје је завршио основну школу и гимназију и Електротехнички факултет. Дипломирао је 1998. године и прво запослење добио у Електропривреди Црне Горе у којој је све до именовања за техничког директора ОЦ Електроградња радио као одговорни пројектант за електро енергетске објекте у Пројектном бироу.

Урадио је велики број главних пројеката надземних и кабловских водова и трафостаница који се реализују, или су у фази реализације у Електропривреди.

Борис Остојић пише и говори енглеским језиком.

Б.М.

ЕД ТИВАТ

У обрачуну са губицима постигнут одличан резултат

- Уложена велика средства у припрему туристичке сезоне
- Изражен недостатак стручног кадра, посебно електро инжењера

У Електродистрибуцији Тиват која, стандардно, има добре резултате кад су у питању губици ел. енергије, у првих шест мјесеци ове године остварен је степен губитака мањи од планираног, што је потврда да се овом проблему веома озбиљно приступа, као што се то овдје увијек и радило.

Резултат таквог, крајње ревносног приступа који се огледа у редовној контроли потрошача овог конзума и сталном труду да се смање губици ел. енергије је остварени степен губитака у износу од 12,1 умјесто планираних 12,4 одсто.

Измјештање бројила из објекта - прави потез

У оквиру активности на праћењу и смањењу губитака, у ЕД Тиват се води рачуна о стању губитака на сваком мјерном мјесту. Потрошачи су груписани по припадајућим трафо реонима 10/0,4 kV, а према ријечима директора **Миодрага Милића**, са којим смо разговарали крајем јула, већ читаву деценију у свим трафостаницама се систематски прате губици по трафо реонима, јер још од тада тиватске ТС имају мјерне ганитуре које ће у осталим електродистрибуцијама тек да се уграђују, а то омогућава да се лоцирају трафо реони са највећим губицима, што одсликава право стање у конзуму.

Поврени, тзв. викенд потрошачи овдје нијесу проблем, јер им се љети обрачуна и наплати потрошња, а у већем дијелу године нула на њиховом бројилу је реална, иначе би се у супротном такво стање одмах евидентирало у трафостаницама, с обзиром да је читавање редоно и да се потрошња бира на мјесечном нивоу, истакао је Милић.

Према његовим ријечима, једини поуздан начин спречавања крађе струје која понајвише утиче на губитке а присутна је у свим ЕД, је измјештање мјерног мјеста из објекта потрошача, због чега он свесрдно поздравља ову акцију у Електропривреди, сматрајући је правим потезом који ће сигурно дати одличне резултате, иако се ради о великом и дугорочном послу. У тиватској Електродистрибуцији акценат је стављен на измјештање бројила код нередовних платиша који не дозвољавају искључења са мреже, или оних потрошача

који су били сумњиви због мале потрошње. Тако је десетак потрошача редовно правило проблеме електродистрибуцијом и није плаћало потрошену ел. енергију, па је

Миодраг Милић

измјештањем њихових бројила за сада тај проблем ријешен.

-Када бројила нијесу у објектима, и читавање потрошње је једноставно и лако, као и искључење са мреже, а то такође утиче на губитке, каже Милић додајући да су у тиватском конзуму до сада измјештена 164 мјерна мјеста и да ће се ова активност перманентно одвијати.

Упоредо са измјештањем бројила систематски се одвијају и активности на замјени старих мјерних уређаја, што је врло битан фактор који може допринијети смањењу губитака, с обзиром да је ова ЕД имала релативно велику количину бројила, старијих од 30 година, а једно од замијењених бројила, које је, додуше још мјерило потрошњу, било је чак из 1938. године. Углавном су, каже Милић, замијењена сва бројила код потрошача из категорије остала потрошња, а њихова потрошња се редовно контролише, тако да се одмах уоче нелогичности уколико се негде појаве. То је посебно слушај са велепотрошачима којима се потрошња контролише сваког мјесеца и упоређује са подацима из истог периода прошле године, па је просто немогуће не уочити евентуални дисконтинуитет. Све ове активности су у циљу смањења губитака јер се овдје сматра да има још простора за то и да у том правцу треба све предузети.

Поред наведених активности, радници ове ЕД извршавају и налоге Снабдијевања

на искључењу потрошача због неплаћених дугова за утрошену ел. енергију, а у претходном периоду интензивирани су ова активност, тако да једна екипа свакодневно врши искључења, након састанка у Електродистрибуцији са представницима Снабдијевања на којем се одмах на почетку радног времена договоре активности за тај дан. Овакав рад даје резултате, а томе су помогле и стимулативне мјере за раднике који врше искључења. С обзиром да поједини потрошачи не дозвољавају искључење са мреже, недавно је договорено да се приликом интервенција код тих потрошача тражи асистенција МУП-а, чему ће претходити спровођење одређене процедуре, да би ЕПЦГ могла да оствари своја права.

Против њих се, иначе, редовно подносе прекршајне и кривичне пријаве, али се поступци код надлежних судова неразумљиво одуговлаче, а и казнена политика је потпуно непримјерена овом кривичном дјелу.

У Тивту, за разлику од других приморских мјеста, није изражен проблем нелегалних потрошача којих до скоро у овом конзуму није ни било, а њих неколико десетина, је кроз акцију на нивоу Електропривреде, унијето у базу података Снабдијевања

Испуњени инвестициони планови

У припрему туристичке сезоне на подручју тиватске ЕД уложена су знатна средства, не само у реконструкцију, него и у изградњу нових ел. енергетских објекта, у чему је добрим дијелом заслужна матична функционална цјелина.

С тим у вези, треба истаћи да је испуњен план инвестиционог одржавања и инвестиционе изградње и да је ова сезона солидно припремљена тако да се, по ријечима Милића, не очекују проблеми у снабдијевању овог конзума, иако је то увијек незахвално прогнозирајући.

- У сваком случају, још није регистровано преоптерећење иако је сезона у пуном јеку, захваљујући томе што су у склопу припреме за љето 2009. године изграђене и пуштене под напон двије ТС 10/0,4 kV, са прикључним ДВ и НН мрежом, што је довело до растерећења околних трафо реона. Иако је било интензивне градње због атрактивности простора у Тиватском заливу, нијесу уселени сви изграђени објекти, јер то

у овој ЕД лако евидентирају, с обзиром да су још прије неколико година увели ГИС (географски информациони систем) са имплементацијом програма МАП ИНФО који је омогућио да се на реалној географској основи унесу сви потрошачи и подаци о њима (број бројила, тип бројила, читачки код, број телефона потрошача и тд), комплетна мрежа ЕД Тиват, са свим подацима мреже (једнополне шеме ТС, подаци о опреми и др.), што олакшава свакодневне послове на издавању сагласности, планирању и развоју мреже, контроли и искључењу потрошача и другом. Уз то, потрошачи су селектовани по НН изводима и ТС-има, што је значајно због праћења губитака не само по трафо реонима, него и по изводима. Могућности овог програма који се коначно уводи и у друге дистрибуције, су велике, а систем се стално допуњава новим подацима

- Приводи се крају реконструкција ДВ 10 kV „Радовићи“, старог преко 30 година, који једним дијелом пролази кроз насеље. Већ је замијењено више од 20 стубова, што је било заиста неопходно, а уградиће се изоловано уже које је идеално за употребу на теренима као што је конзум ЕД Тиват због пуног изолационог нивоа и што елиминише велики број кварова, чиме се у знатној мјери поправља ниво поузданости овог ДВ који је резервно напајање за насеље Кртоле и који „држи“ три ТС, каже Милић.

Према његовим ријечима, у наредном периоду планирана је изградња двије ТС 10/0,4 kV, са прикључним кабловским водовима 10 kV и уклапањем у нисконапонску мрежу у самом граду и на простору Брдишта, мада још нијесу ријешени имовински проблеми. Такође је дуга процедура за добијање грађевинске дозволе, јер је у току израда детаљних планова за те реоне.

Недостаје стручни кадар

У наставку разговора директор Милић је изнио проблем недостатка стручног кадра, посебно електро инжењера. Поред директора, ЕД Тиват има само још једног електро инжењера који обавља послове издавања сагласности и развоја, док послове одржавања комплетне ед мреже и послове мјерења и контроле (очитавање и контрола потрошње, искључења, замјена бројила, измјештање мјерних мјеста) обављају два инжењера запослена по уговору о дјелу до 31. августа, што овој ЕД причињава проблеме. Како су они неопходни Електродистрибуцији а њихова радна мјеста су била и у старој систематизацији, очекује се да се усвајањем нове систематизације ријешити овај проблем, као и проблем регулисања статуса четворици монтера који такође раде на одређено вријеме, јер је то кадар који заиста треба ЕД Тиват.

Б.М.

СНАБДИЈЕВАЊЕ ТИВАТ

Најбоља наплата у првом полугођу

Најбоље резултате у наплати ел. енергије у првој половини 2009. године од свих 16 организационих јединица ФЦ Снабдијевање, остварило је Снабдијевање Тиват.

Овако добар резултат постигнут је захваљујући ангажовању запослених у овој организационој јединици који, у складу са описом послова и задатака, сервисирају све категорије потрошача ел. енергије на овом подручју и обављају обиман посао наплате потраживања у тиватском конзуму.

У свијетлу ове чињенице текао је 28. јула приликом наше посјете овом невеликом колективу од пет запослених, наш разговор са **Гораном Канкарашем**, шефом Снабдијевања Тиват.

Упознајући нас са резултатима постигнутим у наплати, он је казао да је у првих шест мјесеци ове године остварена наплата потра-

Горан Канкараш

ња Снабдијевања Тиват нешто виша од једне и по мјесечне фактуре што, по мишљењу нашег саговорника, није лош резултат. Томе свакако доприноси добра сарадња са тамошњом Електродистрибуцијом која им даје подршку кроз рад екипе за искључења нередовних платиша, поготову у последњих пола године, као и свакодневни заједнички састанци на којима се договарају дневне активности у циљу рјешавања проблема, било у ЕД или у Снабдијевању.

Сходно томе, у овој организационој јединици седмично се изда око 60 налога за искључење, односно дневно по 15, јер је то најбољи начин да се несавјесни потрошачи натјерају да измире своје обавезе према Снабдијевању.

Искључења потрошача се, према ријечима Канкараша, иначе, обављају по Процедури о

Шалтер сала Снабдијевања Тиват

живања за испоручену ел. енергију у износу од 90 одсто, односно да је од фактурисаних три милиона и 350 хиљада еура, наплаћено три милиона еура, не рачунајући заостала потраживања која износе 415 хиљада еура, односно, ако се изузме буџетска потрошња од 147 хиљада еура, на чију наплату Снабдијевање тренутно не може да утиче, јер је таква пракса да се наплата код буџетских установа обавља тек крајем године, реални дуг износи 268 хиљада еура, што је мало више од половине мјесечне фактуре у Тивту која, у просјеку, износи око 450 хиљада еура

Укупан дуг потрошача у категорији домаћинства у овом тренутку износи 340 хиљада еура а потрошача у категорији остала потрошња 525 хиљада еура. У тај износ је урачуната и фактура за јун по којој домаћинства дугују 222 хиљаде а остала потрошња 226 хиљада еура. Из овог произилази да су укупна дугова-

искључењу тарифних потрошача из новембра прошле године коју је донијело Координационо тијело за искључења, на челу са извршним директором.

Горан Канкараш је поздравити доношење ове процедуре која тачно дефинише начин искључења потрошача са дистрибутивне мреже који не измирују уредно своје обавезе по основу утрошене ел. енергије.

Услови за рад ове организационе јединице су одавно знатно побољшани јер су им реновиране просторије у приземљу пословне зграде ЕД Тиват, које су биле врло неусловне. Послије четири године ријешен је овај проблем, а и ми смо се увјерили да је ДОО „Радоч“ из Никшића одлично обавио посао, тако да не чуди добро расположење ове мале али одабране групе која је коначно задовољна условима у којима ради.

Б.М.

Добра сарадња са Електродистрибуцијом

■ У циљу побољшања наплате у току туристичке сезоне - субота радни дан

Према подацима које нам је 28. јула предочио **Чедомир Правиловић**, шеф Снабдијевања Будва, у првих шест мјесеци ове године остварена је наплата

Чедомир Правиловић

потраживања у износу од 79 одсто, што је 10 одсто мање у односу на исти период прошле године. Процент наплате значајно је умањен уношењем око двије и по хиљаде нелегалних и нових потрошача у базу података Снабдијевања, што је повећало фактуру у овом периоду за чак 30 до 35 одсто, а још није реализована наплата потраживања од ових потрошача. Због тога овај невелики колектив са шест запослених има разлога да буде задовољан оствареним резултатом у својој основној дјелатности.

Ово тим прије јер је, како исиче Правиловић, у истом овом периоду значајно смањен и број искључења, пошто је Координационо тијело за искључења за Будву одредило једну екипу на ове послове, тако да се може дати око 240 налога мјесечно, док их је раније било и до 800. На нижи проценат наплате од планираног такође је утицала и лоша предсезона и сам почетак туристичке сезоне, што се, по прилици, мијења ових дана, јер се сезона захуктава.

- У циљу постизања што бољих резултата на овом плану, договорено је да се повећа број екипа за искључења, тако да се очекује да ће се план наплате за 2009. годину у наредном периоду ипак остварити, казао је наш саговорник који је искористио ову прилику да истакне

изванредну сарадњу са будванском Електродистрибуцијом, а посебно са екипом за искључења која заслужује све похвале јер се максимално ангажује и веома коректно ради овај посао.

Он је, затим, истакао да ће у циљу побољшања наплате у току туристичке сезоне субота бити радни дан за Снабдијевање, а успоставили су и квалитетну сарадњу са локалним средствима јавног информисања у циљу боље комуникације са грађанима и упозоравања да измире своје обавезе да не би били искључени са мреже. То има ефекта, а ова активност ће се током љета интензивирати у циљу наплате потраживања од потрошача, како оних који струју троше у току цијеле године, тако и тзв. викенд потрошача који су у Будви само у јулу и августу. Због тога ће се појачати активности на искључењу

блем постојања у бази података будванског Снабдијевања потрошача без имена и презимена, само са бројем бројила, што је наслијеђено из претходног периода. Свим овим потрошачима је упућено обавјештење да дођу у просторије Снабдијевања и Дистрибуције са потребном документацијом, ради регулација свог статуса, да не би били искључени са мреже.

База података ове организационе јединице се, иначе, од формирања Снабдијевања 2005. године удвостручила због експанзивне градње у овом најатрактивнијем граду на Приморју, а нереализована потраживања износе око двије и по мјесечне фактуре, и по томе су седми на ранг листи ФЦ Снабдијевање.

Ова организациона јединица, која је смјештена у приземљу пословне зграде коју дијеле са Електродистрибуцијом, како смо се и сами увјерили, нема адекватне услове за рад, јер им недостаје канцеларијски простор. Очекују, међутим,

Панорама Будве

ових конзументата, уколико се не одазову позивима да читају потрошњу и доставе је Електродистрибуцији у циљу измирења дуговања, што изискује додатни напор.

Правиловић је затим истакао и про-

да ће се ускоро ријешити овај проблем који се „провлачи“ из мјесеца у мјесец, надоградњом неколико просторија, што би знатно побољшало услове рада овог колектива.

Б.М.

УСЛОВИ ЗА КОРИШЋЕЊЕ ОДМАРАЛИШТА У 2009. ГОДИНИ

Без примједби

■ Од почетка сезоне нико се није жалио на услове љетовања у одмаралиштима

Хотел "Теута" у Рисну

И ове године су радници Електропривреде Црне Горе који су жељели да користе одмор у одмаралиштима гдје наша компанија има своје лежајеве могли, ради резервације мјеста, своје потребе одмах пријавити Друштвеном стандарду.

Као што је била пракса и претходних година, услови за боравак у нашим одмаралиштима, како обавјештавају у Друштвеном стандарду, нијесу се промијенили. Значи, право да користе услуге одмаралишта имају искључиво радници Електропривреде Црне Горе АД Никшић са члановима ужег породичног домаћинства (супруг или супруга и дјеца запосленог), који су извршили резервацију код Друштвеног стандарда и добили одговарајући упут.

Партиципација трошкова љетовања запослених и чланова њихове уже породице (од чега се изузимају чланови менаџмента Друштва) износи 20 одсто фактурисаних трошкова.

Наведене услуге корисници плаћају у 6 (шест) једнаких мјесечних рата, од којих се прва рата уплаћује најкасније 7 дана прије поласка и служи као резервација. Изузетак чини одмаралиште на Жабљаку, гдје боравак запослени плаћају у двије мјесечне рате.

Резервације се отказују најкасније 5 (пет) дана прије коришћења услуга и уплаћени дио врати.

За дјецу до 7,5 година која дијеле лежај

и добијају пола оброка плаћа се 50 одсто, а уколико плаћају засебан лежај пола оброка, плаћа се 70 одсто цијене, док боравшна такса пада на терет Друштва.

Цијене у одмаралиштима су на нивоу прошлгодишњих, а у неким и ниже, и крећу се од 16,80 € у објектима Рекреатурса у Чању за пансион (шведски сто) до 21,60 € (полупансион) у Хотелу Олимпик у Улцињу, док је цијена преноћишта у Одмаралишту Жабљак свега 5 €

Приликом завршетка коришћења услуга, упозоравају у Друштвеном стандарду, запослени треба да провјере свој рачун и отклоне евентуалне грешке, како не би долазило до неспоразума.

У случају разлике у обрачуну цијене коришћења услуга одмаралишта – хотела, коју фактурише одмаралиште – хотел, од цијене утврђене упутом запосленог, мјеродавна ће бити цијена одмаралишта – хотела.

Уколико пак дође до пребукираности, предност имају запослени са већим бројем породичног домаћинства и запослени који у претходном периоду нијесу користили услуге наших одмаралишта.

Запослени који су прошле године злоупотребили своје право уступајући коришћење услуга другим лицима ван ЕПЦГ Никшић, како истичу у Друштвеном стандарду, неће ове године моћи да користе одмаралишта.

А запослени који по било ком основу

имају дуговања према ЕПЦГ као што су путни налози и дуговања за утрошену електричну енергију, изузев последња два мјесеца, не могу, до њиховог измирења, користити услуге одмаралишта – хотела.

Уз пријаву је потребно доставити потврду о измиреном рачуну за утрошену електричну енергију из ФЦ Снабдијевање и потврду из Економско-финансијског сектора за евентуално дуговање по путним налозима.

Услуге одмаралишта у којима љетују радници ЕПЦГ не могу користити запослени у новоформираном АД Пренос Подгорица.

Смјене, које су почеле 20. јуна 2009. године, трају по 10 (десет) дана.

Пријављивање је вршено писаним путем на телефон-факс: 020/408-445 и 020/408-443.

Иако је сезона у пуном јеку, ипак се, када се ради о одмаралиштима у којима љетују радници ЕПЦГ, могу извести одређени закључци.

Први утисак је, како нас је информисао Слободан Копривица, шеф Друштвеног стандарда, да је посјећеност мања него прошле године.

Наиме, почетак овогодишње сезоне није обећавао јер је, због обилне кише у јуну, посјета била скромна, али је сада попуњеност максимална. Најважније је да су услови у објектима у којима бораве наши радници стандардно добри и да се нико током боравка није жалио, подвукао је Копривица.

И.З.

НАШИ РАДНИЦИ СТВАРАОЦИ - МЕЂУНАРОДНО ПРИЗНАЊЕ ЗА ФОТОГРАФИЈУ АНДРИЈИ КАСОМУ

Диплома за „Artwork на мору“

На 14. међународној изложби фотографија „Оток и море“ коју је организовао Фото клуб „Корнаг“ из Хрватске, поред домаћих аутора учествовао је и велики број фотографа из Словеније, Босне и Херцеговине, Србије, Аустрије, Италије, Чешке и Индије. **Андрија Касом**, радник ЕД Цетиње, једини представ-

Андрија Касом

ник Црне Горе изложио је четири рада, од којих је рад „Atwork на мору“ добио „Диплому за детаљ на мору“ у категорији фотографија у боји.

Андрија Касом, рођен на Цетињу, у граду неисцрпне инспирације и фасцинацирајуће умјетничке енергије, већ дужи низ година се бави умјетничком фотографијом. Почело је као хоби, а претворило се, како каже, у искрену и праву љубав, без превара и лажи, којој се потпуно предао.

Наоко стваран, гледан кроз визуру Андријиног објектива, свијет на његовим фотографијама добија прозачније и присније контуре. Магијом умјетничке визије постаје нека друга и природнија стварност: заробљени тренутак Вјечности регулиран надахнућем ствараоца који своје мотиве налази у сталној игри свјетлости и сјенке а која „обичном“ оку није доступна. Вода, у којој огледа свој стваралачки немир, његова је честа тема, па није ни чудо што је један такав Андријин „пејзаж душе“ на мору и заслужио међународно признање.

То, међутим, није једина међународна потврда његове даровитости и стваралачке зрелости. Од 2000. године, када се посвећује умјетничкој фотографији, слиједе награде и признања: I награда на Међународном фото конкурс у „Црна Гора кроз објектив“ Бар – Црна Гора (2001. године), II награда на фото конкурс у „Пролом 2004.“ Ниш – Србија, Похвала за колекцију фотографија на 3rd Photographic of Balkan Countries Athens – Greece.

Андрија Касом је до сада имао четири самосталне изложбе (након дуже паузе, већ припрема и пету), а учествовао је на преко педесет колективних изложби у земљи и иностранству.

И.З.

Награђена фотографија - Artwork на мору

"Памти боља времена"

"Све је спремно само њих нема"

МОНТЕЛ „ГЛАВА ЗЕТЕ“

Очекују помоћ Електропривреде

Мада се налази на атрактивном мјесту, средокраћи старог пута Никшић – Даниловград, у непосредној близини врела Зете и ХЕ „Перућница“ а није далека ни једна од највећих православних светиња – Манастир Острог, уклесан на стијени над Бјелопавлић-

био кратак, остаће у лијепој успомени. Поред љубазног особља и квалитетне услуге, уживаће у хладовини околног дрвећа које се брижно његује. Док сједи на тераси или башти мотела дивиће се витким чемпресима и њежним балеринама – брезама, запахнуће га ми-

ства од гостију који су боравили у његовом мотелу. Прије свега од фирме „Ремонт пруга“ Сарајево, чији су радници ангажовани на реконструкцији жељезничке пруге Подгорица – Никшић, а која већ скоро годину дана не плаћа свој дуг за извршене услуге. Овај дуг који је достигао цифру од 250 хиљада € сарајевска фирма не може да плати јер се и њој дугују знатна средства, иако је ангажована на пројекту који је са Владом Црне Горе уговорен још прије пет година.

Поред наведеног дуга ту су и потраживања од других привредних субјеката у Никшићу, због чега не могу да плате свој дуг добављачима, што их је и довело у ситуацију да, како су нам објаснили наши саговорници, не могу више да функционишу. И поред тога што им се дугује шест плата, радници настављају да обављају свој посао.

С обзиром да им је рачун блокиран, поставља се питање како и на који начин, као и претходних година, током ремонта ХЕ „Перућница“, пружити квалитетну услугу радницима, техничком особљу, извођачима радова.

Без обзира на незвидан положај у којем су се нашли, да практично таворе, запослени у овом угоститељском објекту, како су нам казали Гардашевић и Павловић, највише се уздају у Електропривреду, која их је, као власник половине капитала, и до сада одржавала у животу.

С тим у вези, они су нам изнијели и њихова виђења и размишљања о трагањима за рјешењима која бих их извела из таквог неодрживог стања. У ствари, сва та рјешења су и везана за Електропривреду, која им прва и може пружити руку спаса. Они стога, између осталог, предлажу да им наша компанија помогне кроз један вид компензације за утрошену енергију од добављача који их туже, а који су ипак спремни, уколико пристане Електропривреда, на такав вид поравнања.

У том смислу, по мишљењу наших саговорника, најважније је да стручне службе ЕПЦГ и Монтекса направе и усагласе коректан, центлменски споразум, на основу кога би се извршила расподела заједничке имовине, која се састоји од респективних 104 хиљада квадратних метара земљишта, на коме се, поред зграде мотела и двије стамбене зграде (које су раније користили радници ХЕ „Перућница“) налазе се фудбалски терен и чак два олимпијска базена.

Мада је Монтекс, који је као носилац мале привреде у Никшићу запао у кризу, уложио знатна средства, у овом тренутку, уколико и један и други оснивач реално сагледају ситуацију, ипак је Електропривреда, која је овај објекат без надокнаде 1985. године уступила Монтексу, већински власник Монтеља, нагласили су наши саговорници, увјерени да ће то имати у виду стратешки партнер Компаније.

Веселин Гардашевић

Миломир Павловић

ком равницом, Мотел „Глава Зете“ тренутно, без обзира на изречено, преживљава кризу која би, по неким наговјештајима, могла бити судбоносна за његов даљи опстанак.

рис чаробне мимозе а његов мир и спокојство чуваће бујна крошња егзотичног камфора.

И Електропривреда често користи овај објекат за своје потребе. Овдје се одржавају

Мотел Глава Зете

Да ли ће се овај туристичкоугоститељски објекат, у сувласништву ЕПЦГ и никшићког Монтекса, грађен заједно са ХЕ „Перућница“ за потребе њених радника, али и са амбицијом да прерасте у центар спортског и вјерског туризма, изборити са недаћама тако карактеристичним за ово вријеме као што су немогућност наплате потраживања и блокада рачуна?

Ово питање са зебњом, али и надом постављају радници овог мотела, чије су очи упрте у Електропривреду, од које најприје и очекују помоћ.

Сваком намјернику који ради освјежења и окрепљења сврати овдје, боравак, ма колико

свечане сједнице Одбора директора, испраћаји радника у пензију и сличне манифестације.

И ми смо се једног спарног јулског дана, након посјете ХЕ „Перућница“, обрели у Мотелу „Глава Зете“, гдје су нас директор **Веселин Гардашевић** и **Миломир Павловић**, предсједник Синдиката Монтеља, информисали о проблемима и тешкоћама са којима тренутно носи овај угоститељски колектив са тридесетак запослених.

Услед економске кризе која је обухватила све секторе привређивања, па и сектор услуга, Мотел „Глава Зете“ кубури са неликвидношћу, јер не може да наплати знатна сред-

Моћел Глава Зете - пријатно мјесто за одмор и рекреацију

Деталъ са Таре

